

270212

270.212

SSZK

TORZKEPEK

3.

OSZK

OSZK

Kos w szwabaj.

T O R Z K É P E K.

IRTA

NAGY IGNÁC

HARMADIK RÉSZ.

Budapest.

Hartleben K. A. tulajdona.

1844.

T O R N K É P E K .

ATHA

MAGYARORSZÁG

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

HARMADIK RÉSZ.

270.212

ORSZÁGOS SZÉCHÉNYI KÖNYVTÁR

B. Növekedéskönyvtár

1954. év

7849

Nyomatott a magyar kir. Egyetem bütöivel.

1848

KOS UR SZÍVBAJAI.

KOS UR SZIVABALAI.

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

1052 Budapest, Széchenyi tér 1.

Telefon: 501-1000

1984. május 15.

1052 Budapest, Széchenyi tér 1.

Telefon: 501-1000

1984. május 15.

1052 Budapest, Széchenyi tér 1.

Telefon: 501-1000

1984. május 15.

1052 Budapest, Széchenyi tér 1.

Telefon: 501-1000

1984. május 15.

Remegve ragadom meg első lábaimmal
a tollat, reszketve mártom azon fekete nedv-
be, melly annyi bajt okozott már a világon,
és lesujtatva semmiségem iszonyu érzete által,
csüggedve fogok az íráshoz. De mégis csak-
ugyan hozzáfogok, mert engedelmes polgára
vagyok az állatországnak, s gyűlésünk azt ha-
tározá, hogy az állatok megismertetni kötele-
sek életöket az emberekkel; irnom kell tehát,
de nem magamról fogok írni, mert szerény-
ségem ezt tiltja, s különben is több rokonom
irt már önmagáról, egyébiránt pedig fajom
annyira el van mindenütt terjedve, hogy elég-
gé ismeretes vagyok s nem szükség magamról
szólanom. Lesznek ugyan, mert a gáncsolók
serege vajmi nagy! kik azt fogják mondani,
Torzképek III.

hogy olly megvetett fajból származó állatnak, minő szerencsétlenségemre én vagyok, nem illik az iró állatok közt tényleg föllépni; ezeknek azonban, szerényen bár, de határozottan, csak ezt sugom: az állatországba is meggyujtaték már a haladás szövétneke, s a jobb-lét sánczai közé diadali pompával vezettetnek be egyenként azon megvetett állatfajok, melylyek eddig onnan kizáratva valának, s a mi a hatalmas medvének, farkasnak s egyéb erős állatoknak szabad, az most már nekem is megvan engedve, mert az állatok sem akarnak haladás ügyében az emberek mögött elmaradni, s meg fogják a gúnyolódó igazságtalan világnak mutatni, hogy ők a jelenkor kívánatait megértették, s bátran fognak a tizenkilencedik század szellemével haladni, habár sarkai-ban megrendülne és tengelyeiből fordulna is ki a világ. Polgári kötelességemen kívül még a barátság hatalmas szózata is lábamba kényszeríti a tollat, s én e szózatnak engedek, még pedig örömmel engedek, s megmutatom a rom-

lott világi embereknek , kik gyakran a legszentebb baráti jogokat is lábbal tapodják, hogy mi megvetett állatok e tekintetben is nemesebbül tudunk érezni, mint ők , kik a világ urainak neveztetnek.

De most jut eszembe , hogy emberek számára irok , s hogy annálfogva mindjárt első soraim elolvasása után, minden oldalról azon kérdés fog hangzani : ki írta azokat, mert az emberek olly furcsa állatok, hogy nem a tárggyal , hanem inkább csak a névvel szeretnek bibelődni, pedig ugyan nem mindegy é, akár a görény ölte meg a tyukot, akár a menyét, ha már csakugyan megöletett? Engedjétek meg, tisztelt emberi olvasóim, hogy nevemet elhallgathassam, mert valamint köztetek, ugy köztünk sem rontattak még le annyira a botor előítéletek, hogy pirulás nélkül birnám, bocsületes bár, de megvetett nevemet kimondani; a mai emberi világban többen cselekszik azt ugyan, minden érzete nélkül a szégyennek, ámde nyiltan meg kell vallanom, hogy

a nemes önmegtágadás ezen nemében mi szegény állatok még igen hátra vagyunk. Jellemem egy pár vonását mondom csak el tehát, s a ki azokból reám ismer, ám tartsa meg magának nevem titkát, s nyilvános kihirdetése által szeplőtlen arcomat ne pirítsa meg. Türelmem határtalan, s van é ennél szebb erény? Van é ember, ki ebben velem mérkőzhetnék? Nincs, nincs! sőt épen azon ember, ki nevemre egyébiránt legérdemesb, rendesen legtürelmetlenebb szokott lenni. Tekintsetek szét a világban, s állításomat igaznak tapasztalándjátok. Szorgalmam határtalan, s e mellett igénytelenségem mégis szinte a megfoghatlansággal határos; én izzadok és dolgozom, s az életnek semmi kényelmében nem részesülök! Eledelem olly silány, hogy minden állat undorral fordul el tőle. Bundám visszataszító, mert tisztításra senki nem tartja azt méltónak. Halálom után csak kutyák rágódnak csontjaimon, s azon embert keményen megbüntetik, ki ember-társaival eteti meg húsomat. S míg a kecské-

nek bőre szép hölgyek lábaihoz simul, a rókaé pohos urak háját őrzi télben a hideg ellen, a borjué a haza védőinek hátán bátran az ellenség szeme közé néz, a csikóé a szívderítő kulacsot fődí, az ököré pedig sarkantyusan peng az erőteljes férfiak lábain, ugyan mi történik ezek helyett az én szegény bőrömmel? Vagy olly iratok készülnek rajta, miket nagyra becsül ugyan a világ, de miknek becse mind e mellett is napról napra csökken, vagy pedig dobra feszítetik, hogy még halálom után is verettessem! Egyébiránt őseim egyike megszólalt hajdanában, egy másik ősmennek csontjával pedig ezer embert sujtott halálra egy régi hős. Ezen adatokból már most magyarázgatók nevemet tetszés szerint, s a ki még ezzel sem elégszik meg, s makacs konoksággal folyvást csak kilétemet motozgatja és fürkészegeti, ám ne sajnáljon tükrébe tekinteni, és azonnal színről színre meg fog engem látni.

Ezeknek leírása után már most barátom szomorú történetének előadásához fogok. Ha-

zánk legmagosb regényes bércei alatt, számos év óta legnagyobb egyetértésben élt egy több száz főből álló község, tulajdona egy böcsületes táblabirónak a régi jó időből, s e községben én igen tisztos hivatalt viseltem. Csodálkoztok ezen, nagyérdemű olvasók? Tekintsetek szét a világban, s tapasztalni fogjátok, hogy napjainkban ez már mindennapi dolog. Szivem most is fennen dobog, ha azon boldog napokra visszaemlékszem, miket elhunyt barátom társaságában leéltem! S kik voltak azon község tagjai? Böcsületes, tős gyökeres származásu, eredeti magyar juhok, hosszú szőrű bundában s kacskaringós szarvakkal, mikép Noé bárkájának hajdan kitűnő díszére váltanak. Táblabiró gazdánk valóságos tekintetes ur vala, a pásztor pedig csak kendnek nevezteték, a mi elég nagy igazságtalanság volt, mert ő bizony nagyobb tisztelet érdemle, miután bojtárokat sem tartott, hanem maga személyesen őrzé a gondjaira bizott nyáját, s kocsin soha nem járt, hanem eredeti

ősi alázatossággal csak hátamon terelé jobbra balra a jó kedvü nyáját, s kényelmes lakás helyett csupán az én árnyékomban hevert. Még két érdemes tagja volt községünknek: Kormos és Duncsi, talpig böcsületes és hűséges két komondor, mellyek száz lépésnyire is megsza- golták a sötétben lappangó kártékony farka- sokat, mellyek a világ keletkezése óta mindig legnagyobb ellenségei valának a jámbor ju- hoknak, ámbár ezek senkinek nem vétének, s olly türelmesen nyíretik magokat, mintha csupán ezért szabadultak volna ki a vizözön hullámiból; pedig gyakran meg is vérezi őket az olló. Bocsánat ezen kis eltérésért, de meg akarám kissé vágni a kártékony farkasokat, már csak azért is, hogy nagyon el ne bizzák magokat, s lássák, mikép a mai világban már én is meg merem őket rugdosni, ha története- sen velök találkozom.

Egykor ragyogóbban kelt föl a nap, s nyájasabban fuvalt a szelíd szellő, mint rende- sen szokott, én jobb kedvet érzék mint más-

kor, s hangos énekléssel magasztalám a természet ellenállhatlan bájait, remegő trillákkal fejezve ki benső felhevülésemet; a pásztor szörnyü búsan furulyázott, jeléül, hogy leg-rózsásabb kedvben merengett lelke; a tekintetes ur tajtékipipájából olly füstfelhők emelkedtek, mint valamelly száz lóerejű gőzös kéményéből; a komondorok pedig olyanokat ugrostak széles jó kedvökben, hogy a világ akármelly színházának táncosai sem foghattak volna ki rajtok. Illy rendkívüli pillanatokban rendkívüli eseményeket szokott megérlelni a nagy természet. A világ minden krónikáiból tudjuk, hogy rendkívüli, nagy férfiak születését többnyire rendkívüli természeti tünetnyek szokták megelőzni. Ezen hosszú tapasztalás által bebizonyult igazság ezuttal is teljesült; a leirt, nagy jelentékenységű, ünnepélyes pillanatban ugyanis egy szelíd, kimondhatlanul nyájas és példás életű juhocska anyává lett! Szemeiben a fájdalom közepett is örömkönyűk rezegtek, édes örömkönyűk, mert első

szülöttje nagyreményű hím báránka vala, egykor hatalmas kossá leendő, s fényt és dicsőséget árasztandó az egész családra. Az anya forrón szorítá kebléhez a gyönyörű csemetét, apja valódi képmását. S az apa kos nemde szinte örvende neve e derék kis örökösének? Fájdalom, ő többé semminek, s annál fogva ennek sem örvendhete, mert egy pár hét előtt a kegyetlen farkasok áldozata lett! Csak szarvait leptük meg a közel erdő szélén, s azokat mindennap könnyűivel füröszté az érzékeny özvegy! De a kegyetlen sors ezzel még nem szünteté meg keserves csapásait, az anyai örömeket csak néhány pillanatig élvezheté a szerencsétlen özvegy, s párája, egyetlen fájdalmas sohajban, örökre ellebbent, és első szülöttje siralmas árvaságra jutott! A napnak sugárai vérszínben táncoltak végig a liliumruhába öltöztetett mezőkön, és könnyűze törtek meg a folyamok kemény jégpáncélában, én pedig szomoruan horgasztám le füleimet, s kétes sejtéseim miatt búsan csóválám fejemet,

mert tapasztalt szemeim messziről is bizonyos domborodásokat pillantának meg a kis juhpolgár fejének hátulsó részén, mikből mi, kik a koponyatannak párthivei vagyunk, szerelmi kalandokat szoktunk jóslani. Mivel pedig igen jártas vagyok a világban, tehát igen természetes, hogy szerelmi hajlamokból sok bajt hívék idővel ezen ártatlan hím báránykára háromlandni, s azért eltökélém, hogy életének minden lépését figyelemmel fogom kísérni, s mint hű tanácsosa lehetőségig ótalmazom őt a romlott világ csábjai ellen. Föltétemet szigoruan teljesítem, s gyászos kimulásaig mindig változhatlan hűségű barátja valék. Szomorú történetét pedig azért mondom el, hogy az ártatlan juhocskák e siralmas példán okuljanak, sőt talán egy pár ember is tanulhasson belőle valamicskét, a mi épen nem olly lehetlen vagy nevetséges, mint talán első pillanatra látszik, mert a mostani fölvilágosult világban bizony az én szavamra is hallgatnak.

Barátom első ifjúságáról keveset szólok,

dajka emlőin neveltetéek ugyan föl, de azért semmi fogyatkozást nem szenvede, mert mi állatok e tekintetben is igen kedvezőleg különbözünk az emberektől, kik többnyire saját gyermekeikkel is keveset gondolnak, míg például a tyúk még az apró kácsákat is szeretettel ápolja és neveli. Barátom már első ifjúságában mutatá némi jeleit szerelmes hajlamainak, mert a helyett, hogy fiatal kostársaival homlokának erejét hatalmas dőngetésekkel próbálgatta volna, inkább a szép báránnyakkal játszadozott, mellyek közül a legszebb is szerencsének tartá, ha csak egyetlen pillantást nyerhete is barátom ragyogó és kifejezésdús szemeiből. Barátomnak olly érzékeny szívet adott a természet, hogy, miután a férfiaság erőteljes korába lépett, virágról virágra szállonga, mint a fehér nadrágos és sárga keztyűs férfi-pillangók, s szerelni fogadásokat és ígéretekét csak azért tett, hogy legközelebbi pillanatban ismét megszeghesse azokat. Épen nem szándékom őt e miatt vádolni, mert a kik

nagyra születtek, azoktól egyáltalában nem várhatni s nem is igen követelhetni, hogy illy apróságokra nézve a nagy tömeg mindennapias gondolkozásmódját kövessék. A mi a közönséges állatnak bűnül rovatik föl, az a hatalmasabbaknál legcsekélyebb gáncsra sem érdemes. A ki nem hiszi ez állításomat, ám tekintsen kissé körül a világban, s bötü szerint valónak fogja azt találni. Egyébiránt barátomat még az is védheti, hogy szépsége ellenállhatlan vala; midőn Kormosnak és kis fiának társaságában sétálni ment a mezőn, minden bárányszem megakadt rajta, és pedig méltán, mert termete, arca, szemei és mozdulata olly sajtászerű varázsszal birtanak, hogy őt látni s szeretni mindig csak egyetlen pillanat műve volt. Barátomnak e kecseit nagy mértékben emelé azon rendkívüli tünemény, miszerint vastag szarvai csigában csavarodtak össze halántékai körül, s nem meredeztek egyenesen fölfelé, mint a többi magyar juhok szarvai. E meglepő tünemény fölött igen sokat

okoskodtam, de minden siker nélkül; végre levelezésbe léptem iránta bátyámmal, ki több német tudományos egyesületnek tagja volt, s a moszka tudós társasággal is szoros összeköttetésben állott. Ennek fáradhatlan szorgalma s feneketlen mélységű tudománya végre azon meglepő magyarázatot hozta napfényre, hogy ezen rendkívül fontos és nagyszerű tüne-
ményt teljességgel nem lehet megmagyarázni. Azon értekezés, mellyben ezt megmutatá, az egész tudós világban legnagyobb lelkesüléssel fogadtatott.

Barátom tüzes szemei azonban nemcsak saját nyájunkban okozának pusztításokat, hanem a szomszéd helység kecskenyájának szebb felet is szenvedélyes lángokra gyújták, s barátom, szokása szerint, itt sem maradt érzéketlen. Volt azon kecskenyáj között egy kecske kisasszony, mellynek kecsseivel csupán barátom férfias kellemei mérközhettek. Ezen kecske hófehér vala; szőre a selyem vékony szálaival vetélkedett finomságban s gyönyörű ragyogás-

ban; sima szakállában Ámorok pajzán serege játszadozott; vékony hasitéku rózsaszín ajakin a legszelidebb mosoly trónolt; szabatos orra és villogó kis szemei rendkívüli elmésséget gyantattak szép idomzatu kis fejében rejleni, s föl felé kanyaruló parányi farka olly negédes pajzánságot tanúsíta, hogy az életúnt Kormos is idétlen mosolyra vonítá tertyedt ajakit, és helyeslést billente bozontos farkával, valahányszor e gyönyörű kecskét megpillantá. De hát lábairól mit szóljak! Mikép magasztaljam tán-cát! Oh, az ő tánca a leghidegebb vérű kosnak szivét is lángra gyujthatta volna. Higyj böcsületszavamnak, szíves olvasó, hogy illy szép táncot, illy kifejezésdús ugrásokat, soha, sehol, még a nemzeti színházban sem láttál. Csoda é tehát, hogy ennyi ellenállhatlan kelle-mek szeretett barátomat leláncolák? Elsler Fanny előtt egész Amerika meghajolt, a szép kecske kisasszony lábaihoz pedig barátom, a kosok leguemesbike, remegve térdelt le, s meg-ható kifejezésekkel szép sziveért esdekelt.

„Bocsánat, szép nagysád, — így szóla, jobb lábát szivére szoritva, s szikrázó szemeit a gyönyörű kecskére emelve, barátom, — vakmerőségemért; de ön varázs kellemei megfosztának eszméletemtől, minden érzésem csak e két szóban öszpontosul: imádom nagysádat!“

„Uram, — szóla pirulva s legnagyobb zavardottságban a bájos kecske kisasszony, — uram —, kérem — keljen föl.“

„Nem, — itt lábainál akarom hallani boldogságomat, vagy halálos ítéletemet. Oh, ne fordítsa el tőlem szép szemeit, nagysád; derítse föl ezen ragyogó két csillagával keblemnek sötét és viharzó éjszakáját! szerettetni vagy meghalni! ez jelszóm, s szarvaimra esküszöm, hogy örömtelen életemet tüstént erőszakkal tépem ki forró keblemből, ha nagysád kegyetlenül utasítja vissza szivemnek tiszta lángjait!“

„Oh, uram, — ön igen meglepett engem, — mérsekelje szavait, mert hizelgéseim nem vigyázatlan fülek, hanem forró vérbe esnek. Hol vagyok? Itt nincsen senki, csak a csábító ma-

gány környez. Hová csevegé ön őrizetlen szivemet!“

„Oda, hol a bátortalan szenvedély vakmerőbb lesz, s a hevülések szabadabban beszélhetnek a hevülésekkel,“ — kiálta Schiller Fiescojával barátom, s szívéhez, onnan pedig forró ajakihoz szoritá hév szerelme tárgyának első lábait.

„Ah, uram, ön kegyetlen! Ártatlan szivemben ismeretlen érzelmeket s vágyakat ébreszt, miknek teljesültéről még csak álmodnom sem szabad.“

„Hogyan, s kimerészlené szerelmünket gátlani?“

„Én!“

„„Mi mindnyájan!““

A főnebbi szócskát az apa bögé, az utóbbiakat pedig a család többi tagjai orditák. A szép kecske ájultan rogyott a harmatos fűre, barátom pedig iszonyu kifejezéssel e szókat dörögé : „Majd meglátjuk!“ — s a zajra oda futott Kormos kíséretében azonnal hozzám sietve.

Az egész éjt lázas nyugtalanságban tölté el barátom, szemei vadul forogtak fejében, s ajkairól iszonyu fenyegetőzések harsogtak; majd párviadalra akart kelni az apával s valamennyi bak tagjával az egész kecskecsaládnak; majd ismét titokban akará kedvesét ellopni, s vele a sötét bércek közé költözni, honnan a művelt világ előítéletei száműzetvék; majd pedig öngyilkosságot említe, és szarvaira esküvék, hogy önkényt a farkasok fojtó karjai közé rohan, ha szerelmesének dobogó keblén nem szabad az élet örömeit élveznie. E borzasztó éjszakát soha nem fogom feledni!

Barátom, — így szólék többi közt ünneplés hangon a szerencsétlen szerelmeshez, — végy erőt sziveden, s győzd le szenvedélyedet, és gondold meg, hogy a győzelmek legnemesbikét víjjuk ki, midőn önmagunkat győzzük le! Látod, szeretett barátom, a kecskéknak csakugyan igazok van, hogy veled nem akarnak szorosb családi viszonyba vegyülni. Ők egészen más életmódot, más szokásokat követnek;

téged a pásztor megnyír, ők pedig csak tejjel adóznak az övéknek; ők minden tekintetben nagyobb szabadsághoz szoktak, mint te; és ugyan mi lenne szerelmeitek édes gyümölcseiből! El bírnád é túrni, hogy tőled elválva, a kecskék életrendszerét követnék? Vagy kívánhatnád é, hogy szerelmesed rokonai túrnék azt el? Látod, barátom, a józan ész teljességgel nem javalhatja szerelmedet, higgy szavamnak, frigyeteiket soha nem fogná áldás követni, és pásztorunk bizonyosan teljes erejével gátolná e szerelmedet.⁶

„Hallgass, — kiálta sértő ingerültséggel barátom, — illy észrevételek csak tőled telhetnek ki.“

E szók után elfordult tőlem barátom, s én örömost megbocsátám neki bántó kifakadását, mert a szenvedély még az emberek agyát is meg szokta zavarni, annál inkább tehát a kost, mellyet az oktalan állatok közé szokás számítani.

Másnap reggel hosszasan látám barátomat

az öreg Kormos fiával tanácskozni, s arra inkább fölindult. Ennek én örvendék, de egyszer mind busultam, mert igen vásott fickó volt a böcsületes Kormos fia; neve Szellő volt, s ő e névnek ugyancsak meg is felelt! Alig hányá el első fogait, s már a legnagyobb komdorokkal is verekedett, s minden fiatal agár, kopó, vizsla és komondorkisasszony körül olly ügyesen udvarolgatott, mintha még a nagy diófán tul is minden országot bejárt volna már.

Aggályom kevés nap mulva rémségesen teljesült. Szellő ledér tanácsainak örömet engedé barátom, és titkon találkozott szerelmével. Alig mult el néhány nap s a szerelmesek örök hűséget esküdtek egymásnak a hold ezüst sugárinál; de fájdalom! már másnap elárultattak. A szép kecskéért ugyanis egy hatalmas szakállu bak szinte hevesen lángolt, s éber féltékenysége tanujává tette őt a szerelmesek édes andalgásának. A bak tajtékozott szörnyü dühében, mikor az első csókot látá a szerelmesek ajakira tapadni, s nemtelen bo-

szujában szörnyen elbődült, s kemény homlokával barátomat hátulról földre terité! E zajra az egész kecskehad összerohant, s gúnykacaj közt tombolt szerencsétlen barátom körül. Ez azonban e nagy szerencsétlenség közepett fényes jelét adá magasztas hidegvérűségének, mikép azt rendkívüli veszélyekben a kitünő nagy jellemek mindig tanusítani szokták, s komolyan e szókat mondván:

„Bak ur, holnap reggel e helyen találkozni fogunk!” — megvető tekintettel eltávozott.

Másnap korán reggel a csatahelyre sieténk; barátom mint párbajnok, én és Szellő mint tanúi. Néhány pillanat mulva a bak vetélytárs is megérkezék tanúival. Én békitői szerepet akarék ugyan játszani; de hasztalan! Tanácsom gyakran meghallgattatik a világban, de itt siketeknek beszéltem. A vetélytársak tiz lépésnyire hátráltak egymástól, s fejeiket lehorgasztván, már egymásra akarának rohanni; de e pillanatban éles sikoltás hasitá a levegőt,

s a szerelmes kecske kisasszony könyűs szemekkel a harctérre robant, s a két küzdő között térdre borult, hangosan kiáltva e szókat a bak felé :

„Uram, kedvesem szívéhez csak véremen keresztül fog ön utat találhatni!“

„Ha ha ha! — nevette metsző gúnynyal a bokrok közül rögtön előlépő apa, — milly regényben olvasád e haszontalan hősködést? Nemes bak, győzd le ezen gyalázatos kost, és lyányom akarata ellenére is tied leend.“

A szép kecske eszmélet nélkül vitették el a harcterről, s a vetélytársak egymásra rohantak. A ki német lovagregényeket olvasott, az birhat némi fogalommal ezen szörnyű összeütközésről. Csak a vaskaru Berlichingen sujthatá olly keményen halomra ellenségét, mint barátom az utálatos bakot. A kos erősen megállott lábain, de a bak vérezve rogyott össze, s kevés pillanat mulva iszonyu kinok közt hörgé ki fekete páráját. Homloka az iszonyu összeütközésnél ketté hasadt! s én hangos diadali éne-

ket harsagtatva, büszkén vezetém vissza nyájunkhoz barátomat. Örömünk azonban nem sokáig tartott, mert másnap hire futamodott, hogy a szép kecske nyom nélkül eltűnt. Némellyek azt mondák, hogy az apa dühében megölte az ártatlan állatot, mások ellenben azt hívék, hogy rokonainak dühétől rettegve, futásban kerese szabadulást a kecskék legszebbike, s a közel bércek közé menekült. Én lány szerelmi dalokat hangoztaték a hegyek tövében, de hasztalan! Az eltűnt kecske nem válaszolt, s a kos baráti hű keblemen zokogta ki szilaj fájdalomának metsző keserveit!

Minden vigasztalás hatás nélkül pattant vissza barátom szenvedély dúlta kebléről, s még a ledér Szellő könnyelmű enyelgése sem bírták őt mosolyra fakasztani. Már attól kezdék félni, hogy elméje megháborodik, mikép az a mai világban nemcsak kosokon szokott megtörténni; de gazdánkat rögtön más, jobb világra szólítá a szomorú halálharang, s ez anyyi mindenféle változást szült körülöttünk, hogy

szeretett barátom bánata kissé elszórakozott. A fiatal tekintetes ur, az elhunytnek fia, az egész jószágot uj alakba öltözteté, s annyira ellentéte vala mindenben atyjának, hogy még pénzt sem adott kamatra senkinek, hanem inkább maga vett föl mindenkitől. Nyájunk is tövis vala szemében, mert miután ő valóságos nemes ember vala, tehát azt akará, hogy juhai is a legnemesb fajokból származzanak, lovaival együtt, s hogy e szerint ugy szólván egyetlen rokon családot képezzen. Valóságos spanyol juhokat, angol lovakat, cseh juhászt, és német jobbágyokat szerzett tehát, a nemzeti gazdálkodás és népesülés boldogító előmozdítására; a juhnyáját pedig velem együtt eladá, s ezentul az én tisztségemet hihetőleg ő maga fogja betölteni.

Egyedül csak az fájt mindnyájunknak, hogy azon mezőket el kelle hagynunk, hol minden kavics, minden bokor, minden vakandtúrás kedves emlékekkel állott kapcsolatban reánk nézve. Én különösen azon patakot sajnálám, mellynek partján, a gyászfűzek suhogó ágai

alatt, költői merengéseimet olly gyakran szárnyaltatám magosra; s azon szoros völgyet, mellyből olly kimondhatlanul regényesen hangzott vissza énekem fülesiklandoztató zenéje! Hiában, a világban minden változik, emberek és elvek egyenlőn változtatják föl egymást, s a mi fekete volt ma, azt fehérnek kürtölik holnap, ha a megváltozott érdek megfordult köpönyege úgy kívánja; miért zúgolódjam tehát épen csak én a világ e változhatlan törvénye ellen? E világbölcséségi nézetek által már meglehetősen megnyugtatta érzém magamat, midőn azon éjjel, melly után örökre távoznunk kellett volna régi kedves tanyánkról, barátom és Szellő, egészen váratlanul, előttem megjelentek. Arckifejezésök bizonyos nemét tanusítá a két-ségbeesett elszántságnak, s minden mozdulatok gyaníttatá, hogy rendkívüli ok tartja őket ébren az éj rémes homályában. A falu tornyán éjfél kongott az óra, s az egész vidéken síri csönd uralkodék, mit csak baglyok iszonyu huhogása és a lappangó farkasok tompa vonítása zavart

meg. Agyvelőm remege esontjaimban, fogaim vacogtak, s füleim magosra nyuladoztak föl. Első lábaimat némán nyujtám látogatóimnak, s rövid szünet után, félig elfojtott, de mégis érthető és ünnepélyes hangon így szóla barátom :

„A hármas szám mindenütt tiszteletben s szerencse jelének tartatik. Mi hárman vagyunk itt, s ma a hétnek harmadik napja van. Barátom, én e tájtól nem bírok megválni! Kisért-sük meg a szerencsét, szökjünk a hegyekbe.“

„A hegyekbe?“ — kérdém álmélkodva.
 „Igen, hol a szabadság lakik, mint egy német költő mondá, s hol talán, ah! szerelmem tárgyát is föltalálhatom.“

„Én sem szeretném e vidéket elhagyni, de gondold meg barátom, hogy az illy fontos tárgyat illőn meg kell előbb fontolni, mielőtt —“

„Oh, — szóla közben nem minden gúny nélkül Szellő, — ön ismeretes ugyan azon különös előszeretetéről, mellynél fogva mindent

csak hosszas fontolgtatás után szeret tenni; de uram, itt gyors elhatározás és bátor tett szükséges, ha boldogulni akarunk, különben nem szabadulunk meg pásztorunk fütykösétől.“

„De mégis — “

„Semmi de, — akar ön vagy nem? Önnel együtt megyünk, ha úgy tetszik, vagy ön nélkül, sőt ha ellenünk szegülne is ön, mi mindenesetre megkisértjük a merényt, s majd meglátjuk, kié lesz a konc!“

„Baráti érzelmeinkre kérlek — “

Ennyi ostrommal nem birtam dacolni; néma, forró ölelés után, azonnali szökésre határoztuk magunkat. Szellő tanyánk ellenkező oldalára futott, s olly hangosan kezdte jelt adni, mintha legalább is tiz farkas közelített volna a nyájhoz. Kormos és Duncsi azonnal a hang után futottak, mint régi hű szolgák, kik csak addig élnek, mig urok parancsait vakon mőzdithatják elő; ekkor Szellő mindinkább távozott a nyájtól, folyvást más hangon csaholva, mintha legnagyobb tűzzel üldözné a farkaso-

kat, s én és barátom az alatt szerencsésen kisorsrantunk a nyáj közől, a nélkül hogy szökésünket valaki észrevette volna. A hegy tövénél ismét egyesült velünk Szellő, s hajnalkor egy távol völgy gyönyörű pászitján örmöldalt zengénk szerencsés megszabadulásunkért! Dalunkra kellemes viszhang válaszolt, s a távol bércek egyik kiálló csúcsán — a szép kecskekisasszonyt pillanták meg örömkönyűktől ragyogó szemeink! Barátom egészen feledésszokott komoly méltóságát, s zerge gyanánt iramlott tuskén bokron keresztül az ismét föltalált kedves ölelésére, melly szinte víg szökdecseléssel közelíte szive lángjainak választott tárgyához. Csak egy szirthasadék választá még el egymástól a szerelmeseket, a kecske már ölelésre nyitá első lábait, s barátom hatalmas ugrásra feszité izmait; de oh! ereje nem felelt meg akaratának, s ő — a feneketlen mélységbe zuhant; kedvese pedig ezen kiáltással: „Az előítélet elválaszta bennünket egymástól, ám egyesítsen tehát most örökre a halál!“ utána

ugrott. Csontjaik az iszonyu mélységben porlanak!

Mind ez egyetlen pillanat műve volt, s az egész borzasztó történet most is csak rémes álmogyanánt lebeg szellemi szemeim előtt.

Barátom és kedvesének gyászos kimulása után néhány napig cél nélkül barangoltam szerte a világban, búsan fontolgatva, hogy mire határozam magamat. Szellő egy pár nap mulva meguná panaszaimat, s elhagyott, én pedig folyvást fontolgatám a teendők sorát, míg végre, midőn épen mély okoskodásokba valék merülve, egy ember hirtelen fülön fogott, hátamra ugrott, s néhány nap mulva Pesten egy vizhordó asszonynak eladott, kinek szolgálatában azóta egész nap be vagyok fogva. Szellőt szinte Pestre sodrá sorsa, s kevés hét mulva a bakó legényei halálra sujták a szerencsétlent, mivel független szabadságban akarván élni, egy gazdához sem szegődött, s nyakszorítót nem viselt. Most már barát nélkül, egyedül s elhagyatva állok a világban, s bocsána-

tot kérek a nagyérdemű olvasó közönségtől,
hogy keserves bánatomat, szeretett barátim si-
ralmas történetének leírásával némileg enyhi-
teni merészlém!

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

A DIVATORVOS.

OSZK

Nemzeti Széchényi Könyvtár

Luther Márton egykor az orvosokat az uristen foltozósabóinak nevezé, kik a testben rongyollásnak indult embereket ismét összeférelcelik és foltozgatják. A tudós tanár azonban alkalmasint nagy bakot lőtt ezen állításával, mert a foltozott ruha rendesen sokáig el szokott még tartani, de az emberek, kik orvosi foltozáson mennek keresztül, többnyire vagy csakhamar szétfoszlanak, vagy minduntalan újabb foltozásra szorulnak, mig végre a sok folt miatt saját anyjok is alig ismerhetne rájuk. És ez igen természetes, mert midőn az ember megbetegszik, akkor egész erejének a betegség ellen kell küzdeni, s így ha orvost hivat, igen természetes, hogy már két baj ellen kell harcolnia, a mi azután nagyon kétségé teszi a diadalt. Mi

tehát azt hisszük, hogy az orvos nem foltozószabó, hanem olly ember, kinek hivatása, vagy is, ki hivatásának hiszi : a beteg ember testeért tusát küzdeni a karcsu lábu vigyorgó halállal. E tusa közben az orvos mindent megtesz, a mit tud, vagy is tudni vél; mindent rendel, a mit hasznosnak hisz, s teljes tisztelettel bízik az ur istenben, s az emberi természet halál iránti undorában, s miután minden gyógyszer siker nélkül kísértett meg, akkor vízhez s levegőhez folyamodik; az az : betegét fürdőbe vagy utazni küldi, ki azután többnyire ki is utazik ezen silány árnyékvilágból, s a mulandó földi örömeket örök dicsőséggel cseréli föl.

Általányos jellemzésre ez talán elég lesz, s most rögtön és egyenesen a divatorvosra térhetünk. Ez könnyeden végzi tanulási pályáját; holttestek helyett a divatvilág semmiskedéseit boncolgatja, s azt hiszi, hogy, ha a szép szem, száj, orr és ajak vonzó vagy visszataszító erejéről alapos ítéletet tud mondani, akkor az emberi test minden részeit orvosilag ismeri. A pró-

hatéteken azért mégis mindig szerencsésen átuszik, mert ő fölötte jó táncos, jó táncosnak pedig rendesen igen sok pártfogója szokott lenni, s egyébiránt természetes esze többnyire csakugyan van, s ezzel gyakran többet segíthet magán az ember, mintha fülíg könyvekbe temetkeznék. Hogy rövidek legyünk, tehát csak annyit mondunk még, hogy a divatorvos ugy végzi tanulási pályáját, mikép azt „Orvosnövendék“ című cikkecskénkben *) bővebben volt már szerencsénk előadni. E szerint tehát csak azon időszakra térünk, midőn már zsebében van hősünknek az orvosi oklevél, melly őt embertársai életének független urává teszi.

Mindenek előtt nagy lakomát ad barátainak, kik közt néhány ujságszerkesztő, vagy legalább szerkesztőségi segéd is találkozik, kik azután lapjaikban illő körülményességgel magasztalják értekezését, mit graduáltatása alkalmára irt, s melly igen szép velinpapiron és csinos

*) „Torzképek“ IIik köt. 299 lap.

uj bötűkkel jelent meg, melly körülményt a dicséretből világért sem szabad kifeledni; azután külföldi utazásra készül, s ekkor ismét egyet fúnak a tárogatóba a baráti lapok, figyelemtetvén a nagyérdemü közönséget azon dúsreményü fiatal orvosra, ki tanulmányainak sikerére a tapasztalás koronáját készül föltenni. Ha ezt csak egyetlen magyar lap mondja is el, bizonyosak lehetünk az iránt, hogy valamennyi német lap, mint megannyi kis utáncsahos, közleni fogja azt hasábjain; s így számos család lesz előre is figyelmes a reménydús orvosra, ki alkalmasint meg fog házasodni, ha külföldi utazásaiból visszatér.

Hősünk tehát legelőször is Bécsbe utazik, s miután meggyőződött arról, hogy szent István tornya most már csakugyan egyenesen áll, Graefenbergbe megy, hol egy igen érdekes lengyel grófnő temetésén olly mély bánatba merül, hogy szórakozásra van szüksége, s azért rögtön Berlinbe siet, s ott a nevezetesb orvosak neveit tárcájába jegyzi, egy pár magyar ifjuval jól

mulat, és még néhány német városka megtekintése után egyenesen Párisba rohan. Ott az isteni Rachelt, mikép a parisiak nevezik, csodálja; Sand Györgynél bemutatattja magát, néhány francia Vaudevillet vásárol, Hahnemann özvegyét meglátogatja, valóságos pezsgőt iszik, és Londonba utazik. Mivel azonban London olly nagy város, hogy csak hónapok alatt lehetne kórházaival, természettudományi ritkaságaival, s egyéb nevezességeivel illendően megismerkednie, tehát inkább nem is fog e roppant munkához, hanem néhány jó beretvát, s egy valódi Makintosh kabátot vásárol, gondolván, hogy ennek szagától maga a halál is irtózni fog, azután pedig a legrövidebb uton visszautazik Magyarországra, tapasztalásokkal dúsan megrakva, s utjának szörnyü fáradalmaikt kipihenni törekszik falun, szüléinek nyájas körében, kik most már sokkal emeltebb fejjel járnak, mert erősen hiszik, hogy a halál nem igen merészlend illy tapasztalt derék orvoshoz és szüléihez közelíteni.

A szalonkák s fogolymadarak ideje lassanként lejár, s ezen madarakkal a falun tartózkodó uraságok is eltávoznak, s a főváros felé vonulnak; hősünk fölteszi magában, hogy eléggé gyakorolván már magát a szárnyas állatokon, ezentul csakugyan komolyan s kizárólag a halál ellen fog puskázni, melly föltételét azonnal végre is hajtja, s ellátva a gyapjuárnak egy részével, Pestre utazik, mintha csak épen most érkezett volna meg külföldi utazásaiból, s mintha nem is töltött volna el öt hónapot falun. Megérkeztét a hirlapok tüstént illő hangon jelentik, nagy érzékenységgel tevén hozzá, hogy a szegények ingyen nyerendnek tőle orvosi segélyt, a mi magában nem nagy teher az orvosra nézve, mert a valódilag szegény ember rendesen csak akkor folyamodik orvoshoz, midőn már félholtan kórházba hurcolják.

Most már az a fő dolog, hogy mikép szerezhessen magának betegeket. Szerény, tanult orvosnak ez eleinte igen sok bajt, aggodalmat és álmatlan éjszakát okoz; de a divatorvosnak

ez csak gyermekjáték. Ő egy este két színházban is megfordul, föltünőleg angolosan öltözve, és inasa által nagy robajjal hivatja ki magát, mintha súlyos és nagy tekintélyü betegek által kerestetnék. Ez alatt barátaival hangosan beszél hölgyek közelében a házasság édes örömeiről, s világosan kimondja, hogy tüstént nyakába venné ezen boldogító igát, ha hölgyet találna, kinek szive valódi szerelemre gyulna iránta. Az illy észrevételek soha nem tévesztik hatásukat, s bizonyosak lehetünk abban, hogy egy pár nap mulva legalább hat olly család fogja őt hivatni, melly bővében van a fölserdült díszes hajadonoknak. Az illy helyeken, mintegy oda vetve, csak azt mondja a divatorvos, hogy mihelyt betegeinek száma eléggé megszapordik, azonnal élvezni szándékozik a házaseslet boldogságát. Az illy oda vetett megjegyzések többnyire csattanó hatásuak szoktak lenni, mert ezen családok azután uton utfélen egekig magasztalják a nagy tudományu fiatal orvost, ki e szerint utóbb valódi betegekhez is jut, és né-

pesíteni kezdi a temetőt; miért azonban teljességgel nem vádolhatni őt, mert mindnyájan jól tudjuk, hogy halál ellen nincs orvosság.

Ezen egy fogással azonban természetesen nem érheti be a divatorvos, mert neki gyorsan kell emelkednie. Ő tehát kávéházakban s egyéb efféle helyeken is gyakran mutogotja magát, és mihelyt ismerőssel találkozik, azonnal nagy ügyességgel tudja a beszédet külföldi tapasztalásaira és mostani betegeire s nagyszerű gyógyításaira fordítani. Kárhóztatja őt talán valaki, hogy illy alkalommal többnyire nem marad meg egészen az igazság ösvényén? Mi őt nagyon menthetőnek találjuk, mert ő ezt csak legtisztább szándékból teszi; ő ugyanis meg van bensőleg győződve, hogy a legjobb orvosak egyike; e szerint tehát az egész emberiségnek kimondhatlan becsű szolgálatot tesz, midőn minden áron betegeket törekszik magának szerezni. Hogy erre a dicsekvést és kérkedést nagy sikerrel használhatni, az igen természetes, mert ki ne tudná, hogy a gyarló emberek az igénytelen

szerénységben nem igen szoktak bizni. — De lássunk egy pár élő példát is, hogy mikép törekszik magát ismeretessé tenni a divatorvos. Tegyük föl, hogy nagy társaságban van, hol egy barátjához így szól :

„Tegnap ismét igen nevezetes esetem volt.“

„Valóban?“

„Igen. X . . . grófhoz szólítottak, kinek azonnal rendelvényt írek, s betegem huszon-négy óra alatt meghalt.“

„Ezt nem látom különösen nevezetes esetnek.“

„De mégis, mert ügyetlen orvos talán még egy egész hétig is elkinozhatta volna őt.“

„Jobb lett volna őt meggyógyítani.“

„Ha egy nappal előbb hinak, ugy bizonyosan megtartottam volna életét; de így azon szerencsétlenségem van, hogy többnyire csak akkor folyamodnak hozzám a betegek, midőn már a leghíresebb orvosak is lemondanak rólok; így azután igen természetes, hogy néha néha nem

sikerülhet őket a halál körmei közül kiragadnom. Én erről nem tehetek.

„Pedig ez nagy baj, mert illy esetekben a fizetés is elmarad.“

„Épen nem.“

„Ha mindjárt az első rendelvényre meghal is a beteg?“

„Az mindegy. X... gróf örököseitől husz aranyat kaptam.“

„Mégis csak különös, hogy az orvost mindig fizetik, akár fölgyógyul a beteg, akár más világra költözik.“

„Én pedig igen természetesnek találom ezt, mert mit tehet arról az orvos, ha betegének ideje lejárt?“

„Az igaz, de gyakran arról sem tehet, ha fölgyógyul.“

„Ah, barátom, ez elmésség akart lenni, nemde?“

„Nem épen, hiszen ti magatok mondjátok, hogy mind azokat, kik hasonszenvi gyógyszerrel élnek, csupán a természet gyógyítja meg.“

„Az igaz, mert a hasonszenvi rendszer csak üres agyrém.”

„Tanultad azt?”

„Miért vesztegettem volna erre időmet? Beszéltem Hahnemann özvegyével Parisban, és ez elég.”

„Hát a vizgyógyászatról mit tartasz?”

„Röviden ennyit: ha kendődet öt percig mosod, szép tiszta lesz, ha ellenben egy hétig folyvást dörzsölöd és mosod, úgy bizonyosan elszakad. Voltam Graefenbergben, s bizvást hihetsz tapasztalásaimnak.”

„Tehát csak a te rendszered jó?”

„Betegülj meg, hivass engem, és tapasztalni fogod.”

„Köszönöm szépen!”

Az illy elhatározott hangú s némi kis humorral és merész hasonlításokkal vegyített megjegyzések és okoskodások ritkán tévesztik hatásukat, mert a gyarló emberek igen szeretnek a rendkívülihez tapadni, és nem igen járnak valódi alaposág után, minthogy annak önma-

gukban is ritkán lelik nyomát. — De nagyon csalatkoznánk, ha azt gondolnók, hogy ezzel már tökéletesen ki vannak meritve azon módok, mikkel a divatorvos betegeket szerez magának. Esze olly leleményes, hogy mindezt még csak csekély kezdetnek kell tekintenünk.

Igen szerencsés sikerű mód még ez is. A divatorvosnak elutazása előtt számos barátja és számtalan ismerőse volt. Ezeket most egymásután meglátogatja, s utazási kalandjainak s nagyszerű tapasztalásainak elmondásával mulattatja. Az asszonyokat figyelmezteti a parisi divatokra, s annyit beszél kalapokról, fejkötőkről és keményített szoknyákról, Musard táncvigalmairól s a fésztelen parisi életről, hogy végre szükségkép megkedvelik őt, és legnagyobb szerencsájöknek tartják, ha minél előbb ismétli látogatását. A férjeknek ellenben sokat beszél a francia kamarák és angol parlament legjellesb szónokairól, kikről a hirlapokból gondosan gyűjtöget érdekes adatokat, miket saját találékony elméje illón szerez, hogy egészen ere-

detieknek látszassanak. Mivel pedig politika a magyarnak leggyöngébb oldala, s legkedveltebb nádlova, tehát igen természetes, hogy a férfiak is igen szívesen fogadják a divatorvos baráti látogatásait. Természetes azonban az is, hogy az illy baráti látogatásoknál gyakran ismeretlenekkel is találkozik, kikkel rögtön megismerkedni iparkodik. S mi könnyű azután ugy forgatnia a beszédet, hogy ezen ismeretlenek által is baráti látogatásokra szólittassék föl! Ez valódi gyermekjáték. Meg kell azonban jegyezünk, hogy illy látogatások alkalmával gyakran igen jól és ügyesen tudja előhozni, hogy milly bőkezűleg fizettetnek külföldön, s különösen Angliában az orvosak, s hogy az orvos csak ugy művelheti ki magát tökéletesen, ha bő jövedelem mellett egészen gond nélkül élhet. Ez olly tárgy, mit nem lehet eléggé sokszor ismételnie a divatorvosnak, azonban természetesen mindig apró történetkével fűszerezve és mintegy enyhítve az orvosak ismert nagylelkűségéről, mellynél fogva csupán azért fizettetik

magokat fényesen a gazdagok által, hogy fölöslegöket azután bőkezűleg oszthassák meg szegény özvegyekkel, s más szerencsétlenekkel, kik idegenek gyámolítására szorulnak.

De az ügyes divatorvos itt még koránsem állapodik ám meg, mert ő nemcsak szívesen fogadott látogató, hanem egyszersmind jól fizetett házi orvos akar lenni. És ez láncszem gyanánt folyik a másiktól. Lássuk csak.

A divatorvos látogatóban van. A tekintetes vagy nagyságos asszony kis fia igen sűrűn ásítgat; mi azt hiszszük, hogy azért, mivel a tanulás órája közelít, ámde a divatorvos ehhez jobban ért; ő arcát azonnal komoly és jelentékeny redőkbe vonja, szemeit majd lezárja félig, majd ismét nagyon is fölnyitja, száját összehuzza, szemeit az anyáról a fiura, a fiuról pedig az anyára fordítja, fejét alig észrevehetőleg csóválja, és hallgat, minden mozdulata által tetemes aggályt tüntetvén ki. Igen, ő hallgat, s ez a mesterfogás!

A gondos anya csakhamar észreveszi az

orvos sajátyszerű mozdulatait, fiának fejét tapintja, és — nagy ég, a fiu feje valóban meleg! Az orvos alig észrevehetőleg sohajt, és — ismét hallgat. Ámde a gondos anya nem hallgat, hanem nagy aggodalommal szól :

„Olly meleg a fiam fejcskéje.“

Most már az orvos is szól, még pedig olly sajátyszerű megnyugtató s félig tompa hangon, melly még nagyobb aggályt képes gerjeszteni, mondván :

„Szinéből láttam, hogy változása van.“

„Az istenért, talán csak nem veszélyes?“

„Oh — épen — nem — gondolom!“

„Arcából ellenkezőt olvasok.“

„Oh, nyugodjék meg nagysád, gyermekbajokon rögtön segíthetni, ha teljes kitörések megelőztetik; én Berlinben és Londonban különös tanulmányommá tevém a gyermekbajokat.“

„Kérem, orvos ur, legyen szives megtapintani fiacskám üterét.“

„Szivesen.“

A divatorvos előveszi szép francia hengeróráját, baljában tartja, jobbával pedig a fiúcska üterét tapintja, s egy pár percig legnagyobb csönd uralkodik. Végre mintegy könnyűlve szólal meg hősünk :

„Láz van készülőben —“

„Az istenért !“

„De egyetlen kis gyógyszerrel megelőzhetjük ; hanem ma és holnap nem szabad az urficskának tanulni.“

Az anya tüstént irószereket hozat, s hősünk egyetlen porocskát ir az urfinak, melly cukron kívül egy pár hűsítő szerecskéből áll, mellyek nyáron igen kellemesen hatnak az emberre, s miket a legegészségesb kanári madárka is minden ártalom nélkül vehetne be.

A gyógyszert meghozzák, az orvos maga személyesen adja azt be a kissé makrancoskodó fiúnak, és imé, csoda történt; a fiúcska azonnal rendkívül vidám lesz, a gyógyszertől é, vagy azon megnyugtató és szivvidító öntudattól, hogy két egész napig nem kell tanulnia,

azt nem merjük meghatározni ; annyi bizonyos, hogy a gyöngéd anya helyét is alig találta örömében, hősünk pedig azon délután még kétszer s másnap négyszer tett látogatást a kisfiunál, melly kitünő szorgalma nemcsak rendkívüli érdemül rovatott föl neki, hanem egyszersmind jól megjutalmaztatott ; magától értetvén, hogy azon pillanattól rendes házi orvossá lett, s több jó háznak hathatósan ajánltatott. Azonban, még más módja is volt, mellyel házi orvosi rendes hivatalhoz tudott férközni. Többi közt, midőn olly háznál volt ismeretségi látogatóban, hol veszélyes beteg volt, mintegy történetesen kezébe vevé a házi orvos rendelvényét, végig futott rajta szemeivel, s könnyeden vállat vonított, mi közben némi szánakozó mosoly vonult el ajkai körül ; mellyet azonban azonnal gondosan elnyomott, mihelyt észrevevé, hogy valaki rápillantott. Illyenkor a férj, vagy, ha ez volt beteg, tehát a nő, természetesen tüstént aggályosan kérdé őt :

„Talán valami helytelent vett észre, orvos ur, a rendelvényben ?“

„Oh, kérem, hiszen nagyságtok házi-orvosa régi, tapasztalt férfi.“

„De ön vállat vonított.“

„Valóban?“

„És mosolygott.“

„Ezerszer bocsánatot kérek, ha tudományom kedvelése feledteté velem az illedéket.“

„Oh, kérem, orvos ur, méltóztassék őszintén szólani, szegény betegem már olly rég óta szenved.“

„Megvallom, nem örömet avatkozom ügytársaim működéséibe.“

„De kérem.“

„Ám legyen, ha épen parancsolni méltóztatik. Az orvosi tudományok gyakorlati része nálunk Magyarországon még nagyon hátra van, s különösen az újabb és sokkal hatályosabb gyógyszerek csodatevő ereje még úgy szólván egészen ismeretlen, s hová nálunk hetek alatt jutnak, oda Franciaországban vagy Angliában egyetlen nap alatt röpködnek el. Ugyvan, az orvosi tudománynak is vannak vasutai. A

betegnek forroláza van, mikép tudni méltóztatik. Én Berlinben és Párisban különösen a lázakat tevém tanulmányaim fő tárgyaul, s mondhatom, hogy tapasztalásaim következtében négy nap alatt talpra állithatnám a beteget, ki már ugyanannyi hét óta nyomja az ágyat; pedig most már nemcsak magával a bajjal, hanem az eddigi gyógyrendszer fonák hatása ellen is küzdenem kell, melly lassúsága miatt minden erejétől megfosztá a szegény beteget.“

„Oh, kérem, drága orvos ur, méltóztassék írni.“

„Valóban nem örömet fosztom meg ügypársamat nagyságtok becses bizalmától.“

„Mindenre kényszerítem önt, teljesítse kérésemet!“

„Ám legyen, midőn az emberiség szózata parancsol, akkor félre kell minden mellékintet tenni. Hanem kérem, csak a *** gyógyszertárba méltóztassék küldeni, mert egyedül ott kezdnek utasításom szerint némelly új gyógyszereket tartani.“

Hősünk a becsmérlett rendelvényt csaknem szóról szóra leírja, s ezt mindennap ismétli, mert nagyon természetes, hogy a régi orvoson nem adnak mindjárt túl, hanem járni hagyják őt a beteghez, s rendelvényeit mindennap pontosan hősünk kezeibe szolgáltatják, ki vállat vonít, szánakozólag mosolyog, s a rendelvényt lemásolja. A beteg, már ugy is túl levén a baj veszélyesb részén, kevés nap alatt fölgyógyul, s hősünk dicséretekkel halmozztatik, és itt is rendes házi orvossá lesz; a régi orvos pedig elég soványan kifizettetvén, utnak bocsáttatik, és minden ismerős körben becsmérlésekkel te-
tőztetik, mert — így fizet a világ!

Ezeket elmondván, meg kell jegyzenünk, hogy mind ezek nem egy pár nap alatt történnek, hanem legalább is néhány hónapot igénylenek. Ez alatt a divatorvos sokat költ, és keveset vesz be, mi szüleiének béketürését meg lehetőszen kifárasztja, kik azon boldog hitben vannak ősi fészkekben, hogy ők ugyancsak sokat vetettek fiokba, s így már most gyümöl-

csőznie kellene, mert, hogy tanulatlanság üszöge nyomta el benne a jó magot, azt ők még csak álmukban sem képzelik. A posta tehát szemrehányó levelet hoz hősünknek, s így átlátja, hogy a lassu haladás mellett nem szabad továbbra is megmaradnia, hanem rohanva kell célhoz törekednie, hogy vagy mindent érjen el egyszerre, vagy pedig örökre bukják meg.

Mihelyt ezen eszmére nézve magával tökéletesen tisztába jött, azonnal terve kiviteléhez fog. S mikép eszközli ezt? Zsidóhoz megy, mert hiszen a zsidók azon segítő szellemek, kikhez mind azon kétségbeesettek rendszeren folyamodni szoktak, kiknek életszekere az egyenesen haladó uton elakadt.

Ő tehát zsidóhoz megy, és rövid bevezetés után így szól hozzá :

„Ön lovakkal kereskedik?”

„Igen, nagyságos uram.”

„És kocsigyárt is tart?”

„Ugy van, nagyságos uram.”

„És kölcsönöz is kocsit s lovat?”

„Miért nem, ha illőn megfizetik.”

„Én szeretnék délelőtt és délután mindig egy óraig kocsizni a városban.”

„Az igen egészséges mozgás.”

„Délelőtt üveges hintót és két pej lovat szeretnék; délután pedig könnyű hintót és két szürkét.”

„Mindezzel szolgálhatok.”

„És mit fizetek egy hónapra?”

„Csak százötven forintot.”

„Váltóban?”

„Isten mentsen! Most más csak pengőben beszélünk.”

„Ez mégis sok.”

„Olcsóbban nem szolgálhatok, s a fizetést hónaponként előre bátorkodom alázatosan kikérni.”

„Ám legyen. De most más szükséges kiadásaim vannak; én tehát váltót fogok önnek adni a százötven forintról.”

„A váltó igen jó, de legjobb a pénz; ha-

nem, ha száznyolcvan forintot méltóztatik irni, úgy szívesen szolgállok.“

„Hiszen ez szörnyü uzsora.“

„Kérem alázatosan, a pénz drága.“

„Ez önnek utolsó szava?“

„Nem szoktam alkudni, midőn illy finom nagyságos urakkal van dolgom.“

Hősünk meg van szorulva, s a váltót aláírja, mert jelszava : most vagy soha!

Másnap már fényes hintájában látjuk őt az utcákon szerte robogni; minden második vagy harmadik nagy ház előtt megáll, mellyben uraság lakik, s az egyik lépcsőn lassan fölsétál, a másikon pedig még lassabban leballag, s ismét hintájába ül, mintha orvosi látogást tett volna a kérdéses házakban. Ismerősei ezt látják, s nagy szerencséjüknek tartják, hogy illy nagyhirü orvossal némi közelebb viszonyban állhatnak, ki néhány hónap alatt annyira ment orvosi gyakorlatával, hogy már két hintót és négy lovat tarthat. Mivel pedig rendesen tapasztalhatjuk, hogy igen sok ember látogatja

az olly színdarabot, mellyben lovak is játszanak, tehát igen természetes, hogy azon orvos is kapósabb, ki tudományán kívül pejeket és szürkéket is hoz magával a beteg ajtaja elébe, mert két ló csak könnyebben kihuzhat valakit a sárból, mint egyetlen gyalog ember. Az is önkényt következik azután még ebből, hogy a lovas orvost sokkal jobban szokás fizetni, mint a gyalogot, minthogy nagy városokban a széna és abrak igen sokba kerül.

E szerint divatorvosunk ismét sok beteget szerez magának, s hogy még többet foghasson, tehát a hirlapokban nagy bötűkkel jelenti, mikép betegeinek száma annyira megszaporodott, hogy a szegény szenvedőket ezentul nyolc óra helyett reggeli kilenc órakor kénytelen elfogadni, tudniillik legsürgetősb első látogatásainak bevégezése után. Ha közben közben nyilvános hálát is intéztet magához a hirlapokban, olly súlyos betegektől, kik nem is léteznek, s kiket ő rendkívül rövid idő alatt szerencsésen és nagylelkűen kigyógyított, akkor tüstént ismét

legalább is három fizető és harminc nem fizető beteget kap; mert meg kell jegyezünk, hogy a mostani romlott világban még a betegek közt is sokkal nagyobb a nem fizetők száma, mint a fizetőké.

Most még egy csattanó hatású fogáshoz folyamodik divatorvosunk. A piacra hajtat, s ott csakhamar megpillant egy részeg puttonyos asszonyt, ki dörmögve evickél a sárban, mikép azt minden hetivásári napon láthatni. Az orvos azonnal leugrik hintajából, kabátját földhez csapja, s eret vág az asszonyon. Ez azonnal jobban érzi magát, s az emberszerető orvos öt forintot nyom markába, hogy magát illendően ápolhassa. Hogy a nép áldáskiáltásai követik őt, azt nem is szükség említenünk, valamint azt sem, hogy e nemes tette három napig minden pamlagon magasztaltatik, és ismét sok beteget szerez neki.

Igy azután valóságos divatorvossá válik hősünk, s előbbkelő beteg alig halhat meg nélküle a városban, valamint házi táncvihal-

mat sem igen képzelhetni, melly nélküle menne véghez.

És örökké tart e szerencséje? Oh nem, néhány szerencsétlen gyógyítás fölnyitja a világ szemeit, s helyét más divatorvos foglalja el; ő azonban gondoskodik magáról, mert rövid szerencséje tetőpontján gazdag polgárlyányt vesz nőül, s csöndes házi életnek örvend. —

AZ ARSZLÁNNÓ.

Mióta olly nagy divatban van a lovak, juhok, s egyéb állatok nemesítése, azóta ellenkező divat is kezd már uralkodni, tudniillik az emberek nemtelenítése, vagyis állatia-sítása. Ezen utóbbi divatot károsnak kell mondanunk, mert ez által az embernek belső be-cse igen tetemesen csökken, míg az állatok, ezen műtétel által, egészen ellenkezőleg, becs-ben rendkívül emelkednek. E divat először is a franciáknál kezdé lábra kapni, kik az egyen-lőség szép eszméjével nem tudván voltaképen tisztába jőni, azt hívék, hogy csak ennek hó-dolnak, midőn magokat bizonyos tekintetben az állatokhoz teszik hasonlókká. A mély tudomá-nyu németek legalább így szeretik e rend-kivüli tüneményt magyarázgatni; mi azonban

valamint igen sok másra, úgy különösen erre nézve sem vagyunk velök egy véleményen, s azt hiszszük, hogy önző okoskodásuk e tekintetben is hatalmas bakot lőtt. A legjelesb francia lapokból, s néhány elfogultlanabb német folyóiratból is tudhatjuk, hogy a franciák magok is derekasan gunyolják és élesen ostorozzák honfitársaik közül azokat, kik párhuzamba szeretik magokat állatokkal tenni, s mivel ezen utóbbiak száma sokkal csekélyebb, mint a gáncsolóké, tehát mi e különös tüneményt így magyarázzuk : vannak Franciaországban még most is elegenden, kik a hajdani féktelenség édes gyönyöreit nem bírják feledni, s kik nem tudják azon eszmét megszokni, mely szerint az ember minden helyzetben csak embernek tartatik, és kiket irtózáttal tölt el azon mindinkább szaporodó tapasztalás, hogy leginkább csak az ész és lelki nemesség azon gyémántlépcső, melylyen a tisztelet s becsültetés magas templomába juthatni. A sötétség ezen bolygó lidércei tehát mintegy így okoskodtak : ellenszegülésünk ál-

tal csak gyorsítjuk azon merészek törekvéseinek sikerét, kik mindent egyenlővé akarnak tenni, s csak az ész és valódi érdem hatalmának kívánnak hódolni; iparkodjunk tehát még rajtok is tul tenni, aljasítsuk le magunkat egészen az állatokig, tegyük magunkat azokhoz egészen hasonlókká, s a veszélyes ujitók bizonyosan annyira el fognak undorodni, hogy a régi jó ösvényre ismét visszatérendnek.

Ezen okoskodásnak, jó alkalmazással, alkalmasint kedvező sikere lett volna, de a vállalkozók eltéveszték az illő irányt, s még az állati átváltozásban is hivek maradtak régi szokásaikhoz. Célszerű lett volna ugyanis, hogy, eszméjökhez méltó következetességben maradván, lajhárokká vagy szamarakká iparkodtak volna láthatólag is átváltozni; de ők ezt nem tevék, hanem ismert gögüknél fogva, mind megannyi királyoknak kívántak tekintetni, s arszlánoknak és arszlannőknek nevezék magokat; ámde hiában növeszték meg serényöket, füleik rémesen kandikáltak ki az állatkirály bőréből,

és ők nem undort, hanem csak megvető kacajt gerjesztének, és a valódi érdem el nem pörölhető jogainak újabb diadalt szereztek.

Igy keletkeztek tehát Franciaországban az ugynevezett arszlánok és arszlánnők, s mi csoda, hogy e divatnak messze terjedező gyökerei a jó magyar földben is zsiros alapra találtak a hon derűjének pirító napsugárai alatt, mellyek már annyi gyomot buja virágzásra érleltek! Azonban, ha ez már Franciaországban is csak megvető kacajt gerjeszthete, ámbár ott nagyobbserü célok valának vele kapcsolatban, mikre nálunk még teljességgel nincs szükség a világosságot kerülő lidércek részéről, kik előtt még minden ajtó megnyilik, habár annyira sem érett is meg ítélőtehetségök, hogy tudnák, mikép az ajtó kilincsét meg kell fognunk, ha ki akarjuk nyitni, — akkor nálunk az illy arszláncodás egyenesen csak a legélesebb s legégetőbb csaláncsomó hathatós cirógatására érdemes; mert a majmologia annyira kezd hazánkban terjeszkedni, némelly Orangutangok

buzgalma által, hogy valóságos irtó háborut kell ellene folytatnunk, ha utolsó csepp jó vérünket is nem akarjuk ereinkből az utánzás posványvize által kizuhanyoztatni.

És ne gondoljátok ám, tisztelt olvasók, hogy nagyító üvegen látjuk a tényeket; épen nem, mi csak meztelen igazság által engedjük azokat tollunkba mondatni. Legyen csak szabad néhány példát idéznünk, hogy szavainknak nagyobb súlyt kölcsönözhezzünk. Először is, mi csoda tulajdonképen az a majmologia? Ennél nevetségesebbet alig ismerünk, mert nincs a világon olly természetes tény, mellyet az szánakozásig nem torzít el. Például, a beretválkozás nemde olly műtétel, melly szükséges, természetes és nem nevetséges; de ha az Orangutang, vagy más majom, beszappanozza pofáját és, az embert utánozva, beretválkozik, nem nevetséges é ez? Ezenkül pedig szánakozásra is méltó, mert bizonyosan jól összevagdálja, és derekasan megvérezi magát. Illyen azután minden, a mi ezen kártékony majmologián alapszik.

Milly nevetséges, és gyakran egyszersmind milly szomorú eseményekre szolgáltatnak alkalmat a majmologia ujdivatu hősei! Így például az egyik rögtön felugrik külföldi könyveinek halmazáról és tündöklő szemeit mesés gyorsasággal forgatva, így kiált föl:

„Hah, milly dicső eszme! Ezen országban a kávétól nem adóznak a jobbagyok. Hazánk számára is törvényt kell alkotnunk, hogy a kávétermesztést mindenki szabadon űzhesse.“

És a majmologia hősei lelkesülve pártolják ez eszmét, nem is gondolva arra, hogy nálunk nem terem kávé.

Egy másik viszont könnyű szemekkel és lágy sohajtással így szól:

„Ah, mi dicső eszme! Ezen boldog országban még az okatlan állatokat sem szabad kínzani! Ezt hazánkban is divatba kell hoznunk.“

Hogy ennek is számtalan pártolója akad, azt épen nem kell csodálnunk, mert hiszen kimondatott már az óriási roppantságu szó, melly szerint a műveltebb külföld mögött egyáltalá-

ban semmiben nem szabad elmaradnunk, a mi — pénzünkbe nem kerül.

Jól van, nem szabad tehát többé kínzannunk az állatokat. Ám legyen; ah, milly gyöngéd, milly szép, milly magasztos eszme ez! De tekintsünk csak bármellyik megyénk ugynevezett országutjára. A jobbágy fát vontat a tisztviselők számára. Sovány lovai elakadnak az irtózatos rossz utban. Mért soványak és erőtlének lovai?

Mert saját szemeiből is éhség ijesztő szörnyei pislognak.

Miért rossz az ut?

Mert vállaink szüzeségét nem akarjuk megfertőztetni, s következésképp fölösleg fillé-
rünket nem fordíthatjuk utaink megcsináltatására.

De hát mit fog elakadt lovaival kezdeni a szegény jobbágy?

Tudná ő, hogy mit kellene tennie, de mivel ostorát sem lovaira, sem azokra nem bocsáthatja, kik miatt elakadtak, tehát először

fejét vakarja, mi nem használ ugyan, de legalább nem is árt; azután pedig töredelmes hangon így szól:

„Instálom, nemzetes ló urainék, méltóztassanak kissé megerőtetni magokat, mert különben ránk siet az éjszaka.”

De a lovak nem mozdulnak, részint azért, mivel nem értik a szívemelő gyöngéd bánásmódot, minthogy nem szoktatták őket még csikókorukban hozzá, részint pedig, mivel saját lábait is alig bírják a barátságosan tapadó iszapból kihuzogatni.

A szegény ember tehát másodszor is megvakarja fejét, és a jól távol fekvő faluba siet egy pár ökörért, hogy szekerét kivonszoltathassa, mi által fuvarbérét elveszti ugyan, s ezt majd gyermekei koplalják meg; de ez nem baj, csak győzzön azután a magasztos eszme, melly szerint az állatokat többé nem szabad kínnani!

Egypár óra múlva visszatér a szegény ember, s kimondhatlan örömmel tapasztalja, hogy távolléte alatt csak — egyik lovát ették

meg a farkasok. Éljen a majmologia, melly levegőben kezdi a tornyot építeni, s az első alap megvetésére nem is gondol! —

S azt hiszitek, nyájas olvasók, hogy a dicső majmologia e lelkes párthivei legalább magok jó példát mutatnak népboldogító eszméik buzgó gyakorlata által?

Nagyon csalatkoztok! Angliában, Franciaországban, vagy más valamelly országban, már magunk sem tudjuk bizonyosan, hogy tulajdonkép mellyikben, épen a párviadal megfenyítése körül vitatkoztak, midőn két törvényhozó, két buzgó honatya, párbajt küzde egymással. Mégis csak szép ám a következetesség! Tehát még egyszer: éljen a majmologia!

Efféle épületes példákkal nagyon könnyen betölthetnénk még néhány ivet, de ezuttal alkalmasint ez is elég lesz, s így most már bizvást befejezhetjük e bevezető és illetőleg fölvilágosító sorokat, s egyenesen az arszlánnő megismertetéséhez foghatunk. —

Megvalljuk, hosszasan tusakodtunk magunkban, míg el birtuk határozni, hogy aranyos, egyszerüen fényesített, vagy csak puhafarámába foglaljuk é a képet, mellyet a tisztelt olvasó közönség elébe állítani készülünk. Hosszas fontolgatásunknak végre az lett eredménye, hogy — mind a hármát használjuk, mert csak ez által véljük a részrehajlás és egyoldalúság vádját kikerülhetni.

Nem kell ugyanis gondolni, hogy az arszlánnők csak valamelly kiváltságos osztály sajátai; oh, nem! mindenütt lelhetni arszlánnőket, a fényes csarnokokban csak úgy, mint a penészes kis szobában, mert valamint ruháik divatszabását utánozzák a főrangu osztálynak az alantabb helyzetűek, úgy még nagyobb s kevesebbé ártatlan balgaságaikat is hiven majmolják. Mivel pedig az arszlánnőnek különben főjellemvonása az, hogy nem úgy él, mikép nőnek kellene, s nem azt cselekszik, mit tenie kellene, tehát igen természetes, hogy minden körben hasonlítanak egymáshoz, s csupán

az eszközökben különböznek; vagyis, a gazdag arzlánók drága angol acéllal ölik meg női szép rendeltetésöket, míg a szegények csak rozsdás magyar vassal viszik véghez e műtétet, s ez által legalább némi kis hazafiságot tanusítanak, minthogy e szerint a nemzeti műipart némileg előmozdítani törekszenek.

Hogy udvariasaknak tartassunk, tehát pillantsunk először is — aranytól csillogó terembe, és pedig korán reggel, vagyis délelőtti tíz órakor. A violaszin bárson függönyökön felve lopózkodnak be az éltető nap sugárai, és olly igéző fél homályt szülnek az illatos teremben, mit csak akkor birnánk voltaképen leirni, ha egyszerü emberi kezek helyett arzlánkörmökkel ajándékozott volna meg beanünket a nagyszerü természet. A butorzat a művelt külföld legműveltebb részeiben készült, s kényelemre és fényezésre nézve a legmerészebb képzelődést is sasszárnyakkal lengi túl. Mindent kifejezünk, mit gondolunk, ha azt mondjuk, hogy ezen egyetlen terem butorzatának árából

legalább is száz szegény család egész éven át igen kényelmesen élhetne, s e mellett még anynyi maradna, hogy a teremtet igen böcsületesen ki lehetne butoroztatni. Mellőzve a többi tárgyakat, csak a mennyezetes nyoszolyára és éji pipereasztalkára legyen szabad futó pillantást vetnünk. Az asztalka valamely özönviz előtti állat csodás és idomtalan lábain nyugszik, táblája pedig cifra rakványból, vagyis magyarul mozaikból készült, mellyet nem Herkulanum romjaiból ástak ugyan ki, de azért mégis mérreg drágán fizettek meg. Az asztalka lepve van csodás, mesés, idomtalan alaku arany és ezüst edényekkel, mellyek olly rútak, hegy böcsületes ember csak legnagyobb irtózáttal szemlélheti, s mégis azt mondják, hogy ezek épen rendkívüli ocsmányságuk miatt szépek, mert ez rococo. Bizony furcsa! A német tudósak azt vitatják, hogy a szép nem létezik e világon; az arszlánnók ellenben azt hiszik, hogy csak épen az igazán szép, a mit józan eszű emberek rutnak tartanak. Valóban, mi szinte haj-

lók vagyunk hinni, hogy e fonákság oka igen mélyen fekszik. Tapasztaljuk ugyanis, hogy a hányaveti szemtelen ifjak közönségesen igen művelteknek és salonszerűeknek tartatnak; hogy a női gyöngéd szemérem és visszavonulás nevetséges libaságnak tartatik; szóval, hogy mind az, mit hajdan tiszteletesnek tartottak, azt a mostani síkolt fölületesség kacajra méltó sületlenségnek hiszi, miután napjainkban már maga a szégyenlés is piritó szégyenné kezd válni. És ime, mi már most igen természetesnek látjuk, hogy az, ki a lélek szebb tulajdonságait rutaknak tartja, viszont még anyagi tárgyokban is a rutat hiszi szépnek. Lehet, hogy csalatkozunk, de nem tehetünk róla; mert mi ugyan nem tudjuk magunknak a mostani izlés fonákságát más-kép megmagyarázni.

Kandik talán szép olvasónőink megtudni, hogy mit rejtenek rémes külsejü öbleikben az érintett edénykék és eszközök? Sajnáljuk, hogy nemes vágyuk kielégítése hatalmunkat és tehetségünket túlhaladja; de ugyan hol is azon

nem-arszlán férfi, ki a valódi arszlánnő éji pipereasztalának titkait értené! Fájdalom, mi még csak neveiket sem ismerjük azon száz meg száz féle íroknak, vizeknek és poroknak, mellyek bármelly rococo arcról is elderítik a multnak szomorú felhőit. Tekintsünk tehát érdekesebb tárgyra.

A mennyezetes ágyat rózsaszín bárson függönyök lengik körül, arany csillagokkal és bojtokkal elárasztva. Most a függönyök mozognak, és nehéz selyem suhogása hallik, melly közé ezüst csöngetyű tiszta hangja vegyül; a terem ajtaja megnyílik, s csinos komorna lép be, hófehér öltönyben; az ablak függönyeit félíg megnyitja, a nyoszolya függönyeit félrevonja, s az arszlánnő ásitva hagyja el dagadozó selyem párnáit. Itt azonban meg kell jegyzenünk, mikép ezen ásitást a komorna nem veszi észre, mert a valódi arszlánnő még meghitt komornája által sem láttat magán olly emberi gyarlóságot, melly más közönséges emberekkel is közös szokott lenni.

A fölkelést az első öltözködés titkai követik, s mi, minden udvariatlanságunk dacára is birunk annyi lovagiassággal, hogy e jelenet alatt szemeinket — behunyjuk, s csak akkor nyitjuk föl azokat ismét, midőn az arszlánnó már felöltözött, és öltözőszobájába távozik — öltözködni.

Ezen arszlánnó azon korát érte már el, mellyben a hölgyek rendszeren csak minden négy évben szokták születésnapjokat ünnepleni, mert a fiatalabbak sokkal inkább biznak saját természetes hatalmokban, hogyses az arszlánság sivitó cafrangjaihoz kívánnának lealjasulni. Azért tehát tudja meg minden nyájas olvasó, hogy mind azon hölgyeknek, kik arszlánság által iparkodnak magokat kitüntetni, minden pillanatban négy keresztet készül homlokukra róni a kérlelhetlen időnek vas tolla.

Az öltözőterem az előbbinek pompáját még jóval meghaladja, s a pipereasztal itt már valamicskével nagyobb, és rajta a szépítő eszközökön kívül irások is hevernek.

Az arszlánnő kérdezőleg tekint az írásokra :

„Folyamodások, — szól tiszteletteljes hangon a komorna, néhány gyanusnak látszó színű hajszálat kenegetve.

„Ismét koldulások.“

„Nagysád ismert nagylelkűsége —“

„Visszaélnék vele.“

„Nagysád magasztos kegyessége —“

„Hagyd el. Hát ez micsoda?“

„Uj divatlap.“

„Francia?“

„Magyar.“

„Nem kell.“

„X... grófnő tegnapelőtti estélye remekül le van benne írva.“

„Meg van a grófnő nevezve?“

„Igen.“

„Milly vakmerőség!“

„Nagysád uj Bibi kalapja nagy klasszicitással van leírva.“

„Hogyan?“

„Az mondatik, hogy az egész birodalomban nincs párja.“

„Az igaz.“

„S hogy nagysád csokrai utánozhatlanok voltak.“

„Lám, valahára tehát mégis van már magyar lap is, melly megérdemli, hogy asztalunkon helyet foglaljon. Járatni kívánom e divatujtságot. Az illy érdekes tárgyakat mindig elmondhatod majd fodrozás közben.“

„Nem kívánja nagysád olvasni?“

„Milly gondolat!“

„Bocsánat —“

„Jól van; csöngess a komornoknak.“

A komornok belép.

„Fogja e folyamodásokat, vizsgálja meg, s ezen tíz forintot ossza ki a kérők érdeme szerint.“

A komornok távozik, s a pénzt ki fogja osztani, ha — böcsületes ember, mit nem akarunk kétségbe vonni, minthogy ellenkezőt nem tudunk róla bebizonyítani. Annyit azonban még-

is nyíltan meg kell vallanunk, hogy a nagyságos asszony jobban tenne, ha személyesen hallgatná ki a szegény kérelmezőket, mert a nyomornak és inségnek látása néha néha még a megrögzött arszlánnót is üdvös gondolatokra ébresztheti!

Az óra tizenegyet üt, s a pongyola öltözet elkészült, és az arszlánnő pompás melléktérembe távozik, hol izletes reggelihez ül. Amilly sokáig tartott az öltözkedés, olly rövid időt igényel a reggelizés, melly után egy ur jelentetik be, kinek látogatása azonnal elfogadtatik. Ezen szerencsés uri emberke azon férfiak egyike, ki maga nem főrangu ugyan s nem is gazdag, de azért mégis minden, vagy legalább majd minden fényes terem ajtaja legnagyobb készséggel nyílik meg előtte; mert mindenféle apró hírek és szolgálatok által szükségessé tudja magát tenni; e mellett saját véleménye nincs, a magas elménckedés tompa nyilait szó nélkül tűri, sokat eszik, sokat beszél, és keveset gondolkozik; szóval, ő

a drága szőnyegek egyik legérdemesb kop-
tatója.

Ezen ur elmondja a fényes körök króni-
káját, s azon kimondhatlan szerencsében része-
sül, hogy az arszlánnót megkacagtatja, —
mennyiben tudniillik az illedék korlátai en-
gedik.

„X.. bárónő uj komornoka megérkezett
már, — szól többi közt a finom látogató, —
mondhatom, derék fiu! Bécsben szereztem.“

„Szőke?“

„Barna.“

„A szőkék serényebbek; a barnák több-
nyire kicsapongásra hajlandók.“

„Nagysád meg van elégedve komorno-
kával?“

„Tökéletesen.“

„Kimondhatlan szerencsémnek tartom;
igen jó házból származott.“

„Mit hallott ön a fiatal X... grófról?“

„Oh, az alkalmasint végkép elveszett a
salonokra nézve!“

„Hogyan?”

„A hirvágó viszketege szállotta meg.”

„Hirvágó?”

„Egyszerre politikussá lett.”

„Hiszen legkisebb készülsége sincs erre.”

„Arra nincs is szüksége. A mostani nagy politikusok, kik mindig mondogatják, hogy a tekintélyek ideje már lejárt, minden áron fiatal főurakat iparkodnak megnyerni, hogy fényes nevökkel díszít áraszthassanak pártjokra.”

„És találkoznak emberek, kik magas állásukról annyira megfélelkezhetnek?”

„Miért nem! Olcsóbb áron nem igen tehetnének hírességre szert.”

„Fölfordult világban élünk.”

„Fájdalom, igen!”

Illy hangon még tovább tart a szellemdús társalgás, mellynek részleteit nem merjük közleni, nehogy magára véljen valaki ismerni; mert most, a nyilvánosság dicső korszakában, könnyen baj érheti az embert, ha nyilvánosságnak adja át azt, mit mások jótékony fátyol

alá kívánnak rejteni. S vannak példák, hogy épen a korlátlan nyilvánosság leghőbb barátai szoktak leginkább neheztelni, ha ellenök is ki meri mondani valaki az igazságot, mert ők azt szeretik hinni, hogy erre egyedül csak ők vannak följogosítva!

A látogató távozik, s legott a harmadik öltözkedés következik, mert tizenkét óra elmúlt már, s ez időben minden valódi arszlánnő a váciutcában sétálgat, mert ez azon óra, mellyben a szegény böcsületes ember jó izűen eszi meg egyszerű ebédjét, mit isten segítsége és saját szorgalma által magának szerzett; ilyenkor tehát nem igen félhet az arszlánnő attól, hogy az illy nyomoru emberek valamikép tartalan vagy habselyem ruháik szegélyével szennyező érintkezésbe jőnek.

Milly begyesen páváskodnak ilyenkor az isten adta földön, mintha különös leereszkedésnek kellene azt tekinteni, hogy nagyra termett lábaikat közvetlen érintkezésbe hozzák vele! E közben járdarontó uracsok és naplopók

szemtelenül bámulnak rájuk, s cifránál cifrább megjegyzéseket hallatnak, és ilyenkor valószínűleg azt gondolná az ember, hogy Babel vidékére tévedett, annyi idegen nyelvet hall hangzani, félig selypegve, félig töredeztve, s egészben olly hibásan, hogy csak istennek köszönheti, ki fogfájást nem kap tőle.

E séta mintegy délutáni két óraig tart; ekkor a szorgalmas néposztály már ismét nagyon hemzseg az utcákon, s így igen természetes, hogy az arszlánnők fényes barlangjaikba vonulnak vissza, nehéz díszöltönyeiket levetik, pongyolába öltöznek, s pamlagra dőlnek, kezökben valamely újabb francia regényt tartva, hogy jótékony álmot csalhassanak szép szemeikre. A semmit nem tevés ez édes helyzetében egy óra telik el, s három órakor ismét pipereasztalhoz ül az arszlánnő, mert az ebéd ideje már közelít, s az asztalnál ujonnan öltözve kell megjelenie.

Az óra négyet üt, a konyhában harangoznak, s az arszlánnő asztalhoz megy, hol

már válogatott társaság várakozik rá. Nem szándékunk konyhacédulát, vagy étlapot írni, s azért nem is soroljuk el az ételeket, sőt az asztal körül ülők beszédeit sem említjük meg, mert csak az utolsó daljáték bírálata körül folyt a vita, annak pedig nem lehet olly érdeke, hogy ismétlést érdemlenez. Némi ismertetésül azonban még sem ártand egy pár megjegyzést közlennünk, mellyek körül belől így hangzottak :

„Volt nagysád tegnap a magyar daljátékban ?

„Én nem ismerem magyar daljátékot, hanem Norma magyar előadásában igenis voltam.“

„S mikép méltóztatott megelégedni ?“

„Normával jól, a többi szót sem érdemel.“

„Valóban csodálatos, hogy a páholyok nagyobb része üres volt.“

„Sőt én azt igen természetesnek találom, mert egy fecske nem csinál tavaszt.“

„Való, de a német színházban egy illy fecske sincs.“

„Az más, a magyart a nemzet pártolja, illő tehát, hogy mi a németet segítsük.“

„Az igaz, mert hiszen Magyarországon fekszenek jószágaink.“

„Nem hiszem, hogy a magyar színház sokáig fogná magát föntarthatni.“

„Dehogy nem, hiszen hány száz magyar mesterember lakik Pesten!“

„Való, azoknak pedig minden jó.“

„Ugy van.“

Ez alkalmasint elég annak megmutatására, hogy milly szellemben gondolkozik az arszlán-nő. Illy szellemdús mulatozás közt villámgyorsan telik el két óra, s az arszlán-nő ismét öltözőszobájába vonul, mert hét órakor színházba kell kocsiznia, hol a lovagművészek rendkívüli mutatványt adnak, lovakkal és egyéb állatokkal, hol tehát természetesen nagyon helyén van az arszlán-nő.

Színházi előadás után még fél órát az öltözőasztal előtt tölt el az arszlán-nő, azután pedig estélyre siet, hol éjfélig whist, herbaté

és csevegés közt tölti el az időt, s éjfél után dagadó selyem párnáiba merül, buzgó fohással adva hálát jóságos teremtmőjének, hogy e napot is olly kellemesen s hasznosan engedé eltöltenie. Jó éjszakát neki!

* * *

Lépünk néhány fokkal alább, s ismerkedjünk meg a középosztály reményteljes arszlánőinek egyikével. Minthogy ez már jóval alábbvaló a főnebbinél, tehát természetes, hogy férjéről és gyermekeiről is fogunk melleleg néhány szót ejteni.

Szobájába reggeli nyolc órakor lépünk, az arszlánő öltözködik, férje pedig fejére illeszti a kalapot, és menni készül.

„Hová, kedves férjem?”

„Milly kérdés! A boltba.”

„Honn fogsz ebédelni?”

„Még nem tudom.”

„De csak fogjuk egymást látni?”

„Talán este a színházban.”

„Mellyikben?”

„Milly kérdés?”

„Ah, értem; ma lép föl először a giraffe és a két struc.”

„Jó mulatást, édesem.”

„Hasonlóképen, kedvesem.”

Boldog házasok! A férj távozik, s először a hajfodráshoz siet, fejét rendbe szedetni, onnan pedig kávézni megy az angol királynéhoz: mert hiában, sokkal jobb zamatja van a kávénak a kávéházban, mint otthon, s azután szükséges is, hogy a kereskedő gyakran forduljon meg az emberek közt, hiszen boltsegédei az alatt majd gazdálkodni fognak.

Férje távozása után öltözködését gyorsan befejezi a másodrangú arszlán, és kiált:

„Lízi!”

A cseléd belép.

„Lízi!”

„Tessék parancsolni.”

„Az ur nem fog itthon ebédelni.”

„Értem, nagyságos asszonyom.”

„És alkalmasint én sem.”

„Jól van, nagyságos asszonyom.“

„Ennél fogva ma nem kell főzni.“

„Hát a kis urfi és kisasszonyka mit fog enni!“

„A dajka elmehet velök keresztapjukhoz, ott szívesen látják.“

„Vacsorát készítek?“

„Nem szükséges.“

Ez alatt az arszlánnő felkészült, kék kalpafátyolát tágra köté, hogy jól hosszan röpüljön utána, és elébe tolakodó gyermekeit kikerülven, hogy valamiképp meg ne zavarják ruhájának pompás redőzetét, kimért lépésekkel az utcára sieté, és egyenesen a német színház felé tartott.

Valóban, meg kell vallanunk, csinos menyecske, szinte kár érte, hogy ő is az arszláncsordába állott. Milly kecsesen hordozza fejét, mintha fényes nappal is csillagvizsgálatot akarna tartani, s e mellett mégis milly ügyesen tudja szemügyre venni mind azokat, kik mellette elballagnak. S milly negédes büszke

magatartása van; bizony szinte csodálják az emberek, hogy paszomántos eseléd nem követi nyomdokit.

Most a német színház hátulsó részéhez érkezik, hol a társasági kocsik szoktak állani, mellyek egy tizesért a császárfürdőbe viszik az embert.

Szerencsétlenségre e pillanatban egy illy kocsi sincs jelen, a mi elég gyakran szokott megtörténni, midőn épen sokan várakoznak. Ámde vannak ott székek és padok, a kávéház előtt pedig számos férfi ül az illatos reggeli mellett, s így a várakozás egy életre való hölgynek sem eshetik nehezére.

Az arszlánő tehát helyet foglal, s műismerő tekintettel szemlét tart a kávézók fölött, kik közül egy üres tekintetű, de reményteljes sörényű uracs csakhamar elhagyja székét, szivaráról a hamut leveri, barkóját végig simítja, s röviden üdvözölvén hölgyünket, ekkép szólal meg:

„Nagysád kocsira méltóztatik várni?”

„Igen.“

„Régen méltóztatik már a fürdőt használni.“

„Csak mulatsághól megyek ki.“

„Szerencsém lesz tehát nagysáddal kikocsiznom.“

„Örvendek.“

„Meggfoghatlan, hogy olly sokáig késik a kócsi.“

„Nem mulasztok semmit.“

„Én sem, mert istennek hála, magaméból élek, s nőtlen levén, kedvem szerint tölthetem el napjaimat.“

„Hogy önök férfiak olly nagyon bálványozzák a szabadságot!“

„Csupán azért, hogy minél több szép hölgy pillantatának áldozhassuk azt föl.“

„Jól betanult hizelgés.“

„Oh, nem, én a tanulástól mindig idegenkedtem; nálam minden csupa természet.“

„Az igen szép, csak hogy bajos elhinni.“

„Nagysád tehát kétkedik szavaim őszinteségében?“

„Oh, épen nem, s különben is, illyesmire teljességgel nincs jogom.“

„Ah, itt jó a kocsi.“

S a kocsi csakugyan megérkezett, a társaság kiszállott belőle, s az arszlánnő a legkényelmesebb hátulsó ülést azonnal elfoglalá; az uracs pedig szemközt a legelső ülésen foglalt helyet, hogy valamint őt, úgy az egész összejülő társaságot folyvást szemmel tarthassa, a mi nagy tapasztaltságot tanúsított részéről, mert mindig jó, ha az ember mindjárt előre nem köti le magát valaki mellé, minthogy utóbb érdekesb vendégek is érkehetnek, kik az illy kitüntetésre érdemesebbek. Majd meglátjuk, nem csalatkozott é bölcs számításában az uracs!

Most két asszonyság érkezik, s a közép-ülést nagy robajjal foglalja el; mindketten igen szélesek, magosak, s a mellett olly udvariatlanok, hogy háttal fordultak az uracs felé, s az arszlánnővel azonnal beszédbe vegyültek.

„Ma igen meleg lesz.“

„Már most is meleg van.“

„Hja, azért van most nyár.“

„Fürdésre illy idő kell.“

„Én már is izzadok.“

„Én is.“

„Mire vár még a kocsis?“

„Illy hőségben nem kellene a kocsit olly igen megrakni.“

„Nincs ezen embereknek józan ítéletök.“

„Oh, milly hőség!“

„Talán még mennydörgés is lesz.“

„Alkalmasint.“

Ezen éles elmét tanusító szóváltás alatt az uracs majd jobbra, majd balra mereszté szemeit és nyakát majd kificamitá, de az arszlán-nőt meg sem pillanthatá, mert az előtte ülő két hutorony minden kilátást tökéletesen elzárt.

Most élénk szóváltás támadt a kocsi mellett, egy ur és asszonyság érkezett ugyanis, mintegy öt éves fiucskával, kik így okoskodtak a társasági kocsik fölügyelőjével :

„Uram, itt a huszas kettőnkért.“

„Az urficska nem fog kimenni?“

„De igen.“

„Ugy tehát három tizest kérek.“

„Hogyan?“

„Igen, három tizest.“

„Hiszen ölemben fogom fiacskámat tartani.“

„Az mindegy.“

„De kérem, az nem mindegy.“

„Szinházban sem fizetek érte.“

„Elhiszem, de a társasági kocsi nem szinház.“

„Ez hallatlan!“

„Nem tehetek róla.“

„Isten neki, fél tizest fizetek tehát.“

„Sajnálom, de nem lehet.“

„Uram, gondolja meg.“

„Nincs mit meggondolnom.“

„Ám legyen tehát, itt a három tizes; de még egyszer mondom, hogy ez hallatlan s büntetést érdemlő zsarolás.“

E szók után a házaspár, szerelmök gyöngé csemetéjével együtt, helyet foglal az uracs mellett, ennek nem csekély boszúságára.

„Apám, én öledben akarok ülni.“

„Maradj helyeden, megfizettem.“

„De én nem akarok.“

„„Jer ölembe, kis fiam.““

És a gyöngéd anya ölébe vevé a fiut, az apa pedig pipára gyujtott, és nyugodt kedélyességgel eresztgeté a füstöt, mi az uracsot illy szókra fakasztá :

„Uram, én gyógyszerrel élek.“

„Sajnálom uraságodat,“ — viszonzá hideg közönösséggel az apa, és orrát hatalmas adag burnóttal látta el.

„A dohányfüst ártalmamra van.“

„Nagyon sajnálom, de nem tehetek róla.“

„Kérem, sziveskedjék a dohányzással föl-hagyni.“

„Azt nem tehettem, mert jogaink és tize-seink egyenlő becsűek.“

„A hölgyek sem szeretik a dohányfüstöt, ezek iránti tekintetből tehát —“

„Tisztelet, böcsület a hölgyeknek, de —

én megfizettem tizesemet, és pipámat minden esetre kiszívom.“

„Ej, férjescském, ülj az én helyemre, s bocsásd ki a füstöt az ablakon; én pedig majd ezen ur mellé ülök.“

Az apa hatalmasan füstölt, burnótolt, és a helycsere megtörtént. Most azonban új zivatar támadt, mert a kocsi minden részéből illy kiáltások hangzottak :

„Kocsis, induljunk!“

„Kire várunk még?“

„Majd megöl a hőség.“

„Hol a kocsis?“

„Milly szörnyü rendetlenség!“

„Hallatlan!“

„Meg kellene hirlapokban róni.“

A kocsis a lovakat itatá, s igéré, hogy tüstént indulni fog. Ekkor egy öreg zsidó jött éltes életpárjával, s az arszlánó mellett kényelmesen letelepedett. A szép hölgy számtalanszor szagolá zsebkendőjét, de azért új szomszédait csakugyan nem szagolhatá ki a kocsiból. Az

öreg zsidó azonnal pipára gyujtott, neje pedig kosarára vigyázott, mellyet ölében tartott, míg a két kövér asszonyság folyvást törle homlokát, s mennyre földre esküvék, hogy a császár-fürdőig mulhatlanul legalább is kétszer tökéletesen el fognak olvadni.

Végre fölült a kocsis, a két sovány tátos hátra horgasztá fülét és nagy szomoruan előre kezdé roskadozó lábait rakni. Darab idő múlva szerencsésen a hidra érkezett a lassan haladó kocsi, s az apa és öreg zsidó csak úgy lopva dohányozgattak, hogy az édes merengésbe mélyedett örök valamikép észre ne vegyék e merész kihágást. Az arszlánnő valósággal roszul kezdé magát érezni, de mégis türnie kelle a bajt. Az uracs pedig igen nagy szívszorongást volt kénytelen kiállani, mert a kis fiu igen nyugtalan vala, s szünet nélkül kézzel lábbal dolgozott, melly eleven működése halálos veszélylyel fenyegeté az uracs lilionszín fehér nadrágát, melly olly tiszta volt, hogy becses tulajdonosa rendkívüli hódításokra vélt segélye

által számolhatni. Meg akarván tehát minden balesettől menteni lényének e kiegészítő részét, annyira a sarokba huzódott, hogy majd kifeszíté a kocsi oldalát, mi miatt szürke kabátja meglehetősen összeráncosodott.

Már szerencsésen áthaladtak, mintegy fél óra alatt a hidon, midőn a gyermek siránkozó hangon így szóla :

„Anyám, ehetném.“

„Majd a fürdőben, fiacskám.“

„De én most akarok enni.“

„Várj békével.“

„Nem akarok várni.“

„Nesze néhány szilva, te rossz fiu.“

A fiu nagy elégyütséggel raká sipkájába a szilvát, s két kézzel tömé szájába, mi közben édes megnyugvással szóla az anya :

„Igen jó fiu, csakhogy kissé makrancos, de nem akarom elevenségét elfojtani.“

Most nagyot zökkent a kocsi, mi a vizi-városi kövezeten olly mindennapi esemény, hogy

szót sem érdemlene, ha ez uttal rendkívül gyászos következményt nem okozott volna.

A fiucska ugyanis e nagy zökkenésre két fél szilvát ejte el, s utána kapván, mind a tiz újának szomorú nyomait az uracs fehér nadrágán hagyá.

„Jaj, szilvám!”

„Jaj, nadrágom!”

„Jaj, fiam, elesel!”

E háromszoros fölkiáltást zavart hangok követték, mellyek egyike olly tökéletesen hasonlított a ludgágogáshoz, mint egyik csepp víz a másikhoz.

És ugyan mi okozá e nagy zajt?

A hatalmas zökkenésre a kissé elszenvedült zsidónő elejté kosarát, mellyből egy hízott lud egyenesen az egyik kövér asszonyság ölébe zuhant, sajátságos rokonszenvből é, vagy mi okból, azt nem merjük meghatározni. A két kövér hölgy annyira elrémült, hogy azonnal hátra veték magokat, menekülni ohajtva a ludnak csapkodó szárnyaitól, és egész súlyokkal

az uracsra és kis fiura estek, ki irtózatosan visítani kezdte.

„Megfojtják gyermekemet!” — kiálta két-ségbeesés szívrendítő hangján a gyöngéd anya.

„Ludam kiröpül!” — sikolta a zsidónő, és egész testével a két kövér hölgyre veté magát, de nagy buzgalmában ludját is annyira megnyomá, hogy a szegény ártatlan állat irtózatosan gároggni kezdte.

Most még egy nagyot zökkent a kocsi, s az egész társaság úgy összebonyolódott, hogy valóban mesterség lett volna egyes tagjait egymástól hirtelen megkülönböztetni. Ez alatt pedig csak folyvást előre baktattak a lovak, mert a kocsis olly magosan ült, hogy a belől véghez menő irtózatos jelenetnek legkisebb neszét sem hallhatá.

A rendnek végre csakugyan bekövetkezett helyreállítását leginkább a kis fiúnak lehetete köszönni, ki kézzel, lábbal s fogaival olly hathatósan dolgozott, hogy a két kövér aszszonyság sikoltva veté magát vissza székére, s

ezen mozdulat által a zsidó házaspár, lud és arszlánnő is ismét visszajutottak előbbi helyzetökbe, és kevés pillanat múlva minden olly szép rendben volt ismét, mintha soha legkisebb baj sem érte volna e válogatott társaságot; sőt ugy látszott, hogy e baleset még inkább nyájasb hangulatra bírá egymás iránt a kocsizókat, mert még a zsidó házaspár bocsánatkérését is nevetve hallgaták, a kis fiut pedig dicséretekkel halmozák, hogy olly ügyesen tudá a rendet helyreállítani. Egyedül az arszlánnő mutatott némi elégütlenséget, s nem mulasztá el néhány finom célzással tudatni a társasággal, hogy máskor mindig külön bérkocsin menend a császárfürdőbe, mivel ő nem szokta meg az efféle botrányos jeleneteket. E véleményben az uracs is osztozott, és kimondhatlanul sajnálta, hogy lovait egy barátjának kölcsönzé, s most e miatt illy soha nem tapasztalt botrányos eseménybe kelle vegyülnie.

Miután ezen külön vélemények és nyilatkozatok kölcsönös elégültségre kicseréltettek,

ismét a hőségre került a sor, s a beszélgetés már majd egészen elakadt, midőn a kocsi szerencsére megállapodott, s ismét új élenkséget nyert a társalgás.

A kocsis ugyanis lebotorkált magos üléséről, s a kocsi ajtaját megnyitá, mellyen egy igen terjedelmes testü ur izzadva iparkodott a kocsi belsejébe jutni. Ezen szándéka azonban rendkívüli zajt okozott, mellyből csak következő felkiáltások valának érthetők :

„Már tele van a kocsi.“

„Alig mozdulhatunk.“

„Megöl a hőség.“

„Kocsis, nincs több hely.“

„De kérem, itt a két asszonyság mellett még van hely; minden ülésen három személynek kell elférni. Csak tessék.“

És a terjedelmes testü ur fölvészorgott a kocsiba, s a két kövér asszonyság közé hagyá halandó részeit zuhanni, rendítő mély hangon e szókat mondva :

„Bocsánat, de hiszen majd helyre ráz bennünket a kocsi.”

E biztató nyilatkozat után nagyszerű füstfelhőket bocsáta öblös pipájából, azután pedig a kocsi ablakait behuzá, mondván :

„Engedelmet kérek, nagyon megizzadtam, s a levegő átkozottul huz ezen bárkában.”

A három férfi dohányföllegei csakhamar átláthatlan sötétséget okoztak a kocsiban, mi a társaságot elnémitá, s alkalmasint azon meggyőződésre hozta, hogy társasági kocsikban nem mindig szerfölött mulatságos az utazás, s hogy olcsó husnak csakugyan híg szokott a leve lenni.

Végre megállott a kocsi, s az elsanyargatott társaság megszabadult keserveitől.

Az arszlánzó rendbe szedé öltözetét, s nagyszerű lépésekkel azonnal a sétáló közbe vegyült; oh, de a szerencsétlen uracs nem vegyülhetett megszeplősített fehér nadrágában a társaság közbe, hanem más kocsira ült, s ismét visszatért Pestre. Egész napja meg volt rontva

a szerencsétlennel, pedig a boltoslegénynek minden héten csak egy napja van! Őszinte sajnálkozásunk kövesse szomorú lépéseit. —

A társaság többi tagjaira ezuttal nem lesz gondunk, csupán az arszlánnő tetteit és mozgalmait tartozunk hiven elsorolni, mit ezennel pontosan teljesítünk.

Az arszlánnő tehát mindenek előtt sétál, s szokott társaságával találkozáskor, holmi semmiségekről cseveg, vagy a zenére hallgat, a mennyiben tudniillik kedvet érez magában rossz zenére figyelmeztetni, melly arra látszik rendeltetve lenni, hogy a vendégek jó kedvét lehetőségig megrontsa. Séta közben a kúthoz megy az arszlánnő, s megtölteti poharát a kénbűzű vízzel, épen nem azért, hogy igyék, hanem, hogy többször ismételhessen, mikép e kiállhatlan zamatu vizet a világ minden kincseért sem bírná meginni. Az illy megjegyzés igen egyszerűnek látszik ugyan, de azért mégis megböcsülhetlen becse van, mert száz meg száz igen kellemes ismeretség megkötésére szokott alkalmul

szolgálni. A fürdő udvara mellett kert is van, melly némellyek állítása szerint arra rendeltett, hogy a benne sétáló emberek, ha árnyéket keresnek, jobban ki legyenek a nap égető sugárainak tetetve; mi ellenben azt hiszszük, mikép e kert azért nyittatott meg, hogy a valódi nemes vendégek, kik tudniillik fizetni nem akarnak, mindig oda menekülhessenek, midőn a zenészek kéregető körjárást tartanak az udvaron. A többször ismételt kertben, melly, mellesleg legyen mondva, épen ugy érdemli meg e díszes elnevezést, mint az alföldi mocsár az országutét, az arszlánnó is megfordul néhány-szor; azonban alkalmasint nem azért, hogy a fizetést kikerülje, mert őt semmi tekintetben nem mondhatjuk fősvénynek; hanem csupán azért, hogy a kertben szabadabban lengethesse kék kalapfátyolát a Duna hullámairól átröppenő szellő.

És ugyan mért sétálgat annyit a császár-fürdő udvarán és kertében a középosztályu arszlánnó?

Mert ezt a divat úgy hozza magával. Aránylag igen kevés e fürdőben azok száma, kik elvesztett egészségüket iparkodnak helyreállítani; ámde annál nagyobb azoké, kik jó egészségüket is örömet kockáztatják, csak hogy fényes öltözeteiket bámultathassák, s szeretetteljes gyöngéd megjegyzéseket tehessenek embertársaikról. A nehéz selyemruhák suhogása egy kis vihar zúgásával is fölér, a kalapokról legalább is négy megye korteseit lehetne tollakkal ellátni, s a nyakláncok és karperecek becse hat középszerű csődületet szüntethetne meg. Hátha még a haszontalanul elfecsérlett idő becsét akarnók fölszámítani! Ur isten, hiszen azzal Pesttől Debrecenig olly csatornát lehetne ásatni, hogy három gőzös is kényelmesen haladhatna el rajta egymás mellett.

Végre az egész társaság összegyűlt, mellyre az arszlán nő várakozott, s melly néhány arszlán nőn kívül szellemdús férfiakból állott, kik csupán azért nem találák föl a lőport, mivel az már jóval korábban más által találtatott föl.

Rövid tanácskozás után határozattá lett, hogy Margit szigetén igen kényelmesen s kellemesen tul lehet adni a napnak egy részén, s így a társaság csolnakra ült, és átevezett.

Margit szigetén nyáron igen szép zöld a természet, s kell é ennél több arra, hogy az arszlánnő és társasága kellemesen mulasson? Sétálás és andalgás a fák alatt, ebéd a fák alatt, fülriasztó ének a fák alatt, zálogosdi játék a fák alatt, üres de annál érdekeseb csevegés a fák alatt, szunyogcsipések a fák alatt, sületlen csirke a fák alatt, bőrig megázás a fák alatt, — ah, mind ez milly mennyei mulatságnak édes összegét foglalja magában! Alig veszi az ember észre, s látja, hogy már közelg az este, s az idő hazatérésre int.

De az arszlánnő még nem ürité ki egészen az örömpaharat, ő még a budai színkörbe siet, hol dohányfüstöt és fagyaltat nyel, a giraffe látásában gyönyörködik, és elragadtatva ennyi élvezettől, örömittasan kiált föl, hogy csak egy Magyarország van a világon, s csak egy

Budapest Magyarországbán, mi ellen csakugyan nincs mit mondanunk, miután ezen két állítás igazságát kétségbe nem vonhatjuk. Az arszlán-nő tehát igen jól mulatott, s hogy is ne! hiszen a giraffe és hős olly szilárd elszántságot mutattak, a struccok pedig olly vadak voltak, mint-ha valóságos tűzokok lettek volna, s a színész-nők közül bizonyára egyik sem volt olly szép mint az arszlán-nő, a mi már magában is olly megnyugtató körülmény, hogy mellette minden más hiányt vajmi könnyen feledhetni! Végre eleget nyelt az arszlán-nő a pipafüstből, s ruhája gallérán elég hamu gyűlt össze a háta mögött álló uracs szivaráról, testét pedig eléggé átjárta az esti csipős léghuzam, ennél fogva tehát elhagyhatja már társaságával a kertet, mellyben néhány lámpa pislog, csupán azért, hogy minden vendég élénkebbül érezhesse a sötétben botorkálás keserveit, mellyhez ezuttal még félelem is járul, mikép azt tüstént látni fogjuk.

A vendégek már indulóban vannak a kert

ajtája felé, midőn a nagyobb számnak arcán rögtön iszonyu haloványságot vehetnénk észre, ha a sötétség miatt látnunk lehetne.

És ugyan mi okozá rögtön e rémülést?

Oh, ennek oka éppen olly hallatlan, mint egyszersmind borzasztó, s több nap óta remegteté már meg a krisztinavárosi lakosságot. Naplenyugvás után tudniillik, s így most is, rémséges üvöltés kezd hangzani és egész éjen át csaknem szünet nélkül rémít. Némellyek üvöltésnek, mások horkolásnak, bömbölésnek, nehéz sohajnak, éles sziszegésnek, s jó ég tudja, még minek nevezik e rémséges hangokat. Hogy honnan jönnek, azt senki nem merészlé elhatározni; némellyek a levegőből, mások a föld alól hívék azt származni, mig végre a leghoszszabb fülűek azon meglepő gondolatra jöttek, hogy a kerti vizcsatornából emelkednek a borzadályos hangok, és isten tudja, milly csodaállattól származnak. Ezen állítás csakhamar szájról szájra futott, s olly hitelt nyert, hogy a kert bérlőjét azonnal számosan az árok meg-

motozására szóliták föl. Ez eleinte vonakodék ugyan, de az irtózatos hangok mindig borzasztóbban zúgtak, s így méltán félhete, hogy éjen át még valami roppant szerencsétlenség fogja őt érhetni, őt, a boldog családapát, és kimondhatlanul hasznos honpolgárt! E gondolathoz még azon eszme is társult, hogy jobb lesz most, ennyi vendég jelenlétében, valamit megkísérteni a bömbölő csodaszörny ellen, mint, egyedül maradva, egész dühének tenni ki magát és megfoghatlan ragaszkodással szeretett édes övéit, az éjfél iszonyteljes pillanatában. E megfontolás után tüstént hatályos készületeket tőn az ismeretlen rém üldözésére, és illetőleg kiirtására, mi által, mint erősen hivé, a legszebb polgári érdemkoronák egyikét fogja magának kiküzdeni.

Az arszlánnő már most a világ minden kincseért sem mozdult volna társaságával a kertből; mert a hol valamit látni lehet, onnan ugyan csákányos eső sem űzheti el a valódi arszlánnőt, ki különben is mindenkor és minden esetben

olly bátor, hogy saját árnyékától csakugyan nem ijed meg. Azon helyet választá tehát most is, honnan mindent legnagyobb kényelemmel láthatott. S most már egyedül csak azt ohajtjuk, hogy hiven és voltaképen írassuk le az egész irtózatos jelenést, melly rövid előkészületek után olly borzasztó ünnepélyességgel fejlett ki, és ment véghez, hogy emléke bizonyosan még századok mulva is élni fog a két ikerváros haladási krónikáiban.

Fegyvereket természetesen a színkör raktárából kelle kölcsönözni, hol elég fáklyadaráb és szurokkoszoru is találtatott a leendő csatater illő kivilágítására.

Mindenek előtt a fölött folyt a vita, hogy a csatorna, vagy tulajdonkép árok felső, vagy alsó részén kell é a kutatást megkezdeni. Némmelleyek azt hívék, hogy valóbbszinü, mikép a hegyek közől jött le valamelly rémséges állat, az utolsó nagy eső alkalmával s most a leapadt árokban megakadt, minél fogva fölülről kell a kutatást kezdeni. E véleményt valamennyi

felen volt fiatal ember pártolá, egyhangulag állítván, hogy csak fölülről jöhet a baj. Az öregek azonban aggályos fejcsóválással jegyzék meg, mikép a baj mégis alkalmasint inkább alulról jő, mert a csatorna a Dunába szakad, s így igen könnyen megtörténhetett, hogy a gőzhajók után az aldunai vidékről, vagy épen a fekete tengerből, valami éjszaki óriás vagy szörnyeteg uszott föl, melly a rácvároshoz közelítván, ezen árokba tévedett, ott megszorult, s most olly rémitően nyöszörög, mint a nilusi krokodilus, midőn az embereket martalékul magához törekszik csábítani. Az öregebbek ezen értelmezése kissé meghökkenté ugyan a tömeget, de a fiatalabbak mégis csaknem győztek már, midőn egy középkorú barna férfi, középutat ajánlott, mondván, hogy fölülről is származhatik ugyan a baj, de talán alulról is, és így nem ártana a fegyveres csapatot két részre osztani, s az egyik a kertnek felső, a másik pedig alsó részén kezdené a csatornát vizsgálni, mellynek közepén mind a két rész találkozik.

ni fogna egymással. Ezen indítvány tehát egyhangulag elfogadtatott, s mind a két csoporthoz egy trombitás adatek, ki tehetsége szerint fogná azt fujni, azon esetre, ha az egyik rész tusába bocsátkoznék a rémalakkal, midőn azután a másik rész azonnal segítségére rohanna. Ez által egyszersmind azon fontos eredmény éretendvén el, hogy a szörny sem a hegyekbe, sem a Dunába nem menekülhetne, hanem az egyik vagy másik fegyveres csapatnak mulhatlanul áldozatul esnék.

Ezen nagyszerű elhatározás után azonban tetemes bökkenője volt még a harcias vállolatnak, az tudniillik, hogy ki legyen a két csapat vezére. A bérlő szerénysége egyáltalában nem engedé, hogy illy fényes szerepet vállaljon, mert meg kell jegyezünk, hogy nemcsak cselédei ragadtak fegyvert, hanem számos önkénytes is, kik mint műkedvelők kívántak részesülni e dicsőségteljes táborozásban, melly mellett Buda várának hajdani visszafoglaltatása csak gyermekjáték gyanánt tűnik elő. —

De tekintsünk immár a félelmes táborra. Jaj neked szörny, bizonyosan veszve vagy! A főpincér Berlichingen lovag súlyos dárdáját tartja tányérkoptató kezeiben, s olly hősies állásba helyezkedik, hogy azon magas karénekesnő, kinek halványsága még a holdéval is vetélkedik, ott azon poros lombozatu fa alatt, bizonyosan feledni fogja, hallatlan büszkeségét; egy nagy elszántságu szabólegény két puskát tart kezeiben, s vitézi lelkesülésében azt sem veszi észre, hogy egyiknek sincs sárkánya; egy borbély Jaromir kardját villogtatja, s mennyre földre esküszik, hogy megborotválja vele az óriás szörnyet; egy merész tekintetű színesznő Saluzzoi Corona paizsát és vadászdárdáját ragadá meg, s az elsők közt foglal helyet a csatarendben; a bérlő maga olly sokáig válogatott a fegyverek közt, hogy utoljára csak Abaellino félelmes tőre maradt meg számára; a többiek jobbadán alabárdokkal és rozsdás szekercékkel valának fegyverkezve; ámde az nem baj, mert ezekkel is csodákat lehet esz-

közleni, ha meggondoljuk, hogy hajdan egyetlen számárnak állcsontjával is ezer filiszteust lehele agyonkókányozni. A szurokkoszorúk és szövétnekek haragosan lobogó lángja borzasztó fényt árasztott e harcias tömegre; mellyben mindazáltal a vezérválasztás még folyvást ropant akadályokra és kimondhatlan ellenvetésekre talált. Végre azonban két lelkes miskolci csizmadialegény önkényt fölajánlá magát a haza fővárosának javáért ezen vésteljes hivatalra, mit az egész sereg harsogó éljenzéssel fogadott, melly közé rémesen vegyült az ismeretlen szörnynek vérfagyaló sziszegése. Most a színkör lomtára még egyszer megmotoztaték, s Thoringer Gáspár és Löwenherz Rikárd bajnokok kemény papirosból készült réz páncélai előhozatván, a két vezér legnagyobb ünnepélylyel középkori lovaggá alakittatott, hogy a szörny romboló erejének kevésbbé legyenek kitétetve. Ezeknek illyképen megtörténése után a két csapat egymástól elvált, s az egyik föl, a másik pedig le felé indult. Ekkor a kert te-

temesül megürült, s csak a legelszántabb nézők nem tágitottak, kik közt a legkitünőbb helyet természetesen az arszlánnő foglalá el, mert ő, s hozzá hasonló érdemű társasága, vagy nem ismeré a félelmet, vagy példás szerénységgel hívé, hogy nem nagy kár lesz érte, ha valami baj találná is érni.

Kevés pillanat mulva mind a két harcias csapat helyén volt, s a motozást nagyon ovatós vizsgálattal megkezdé, mi nem igen sok nehézséggel járt, minthogy a viz mélysége, egy pár helyet kivevén, alig emelkedék mintegy fél lábnyira. Most — léleketünk elakad — a felső részen a trombita megharsant, mert a motozó dárda valami puhába akadt. Ugyan e percben az alsó csapat trombitája is irtózatosan recsegett, mert ott keménybe akadt a dárda.

Szörnyűség! tehát két rémalak van a csatornában?

Tüstént meglátjuk.

Ki képzelheti magának a hadsergek borzasztó helyzetét! Egyik sem siethete a másik-

nak segítségére, s így igen természetes vala, hogy mind a két csapat a kert ellenkező részébe futott, hol szerencsésen összetalálkoztak.

Ott a vezérek mindenek előtt megszámlálák embereiket, hogy ugyan nem vezett é el közölök valaki, mit könnyen vihettek véghez, mert a kettős trombitaszó mind kiriasztotta a nézőket a kertből, kivevén az arszlán-nőt, ki legmerészebb tagjaival társaságának még folyvást helytállott. A vezérek nagy lelki megnyugtatóására tehát csakhamar kisült, hogy még eddig egy halottat sem kell gyászolniok. Ezután arról folyt a vita, hogy most már mihez kelljen tulajdonkép fogniok, minek elhatározása annál bajosb vala, mivel e pillanatban mindnyájan egyhangulag állíták, hogy jelenleg két helyről hangzik a szivrendítő sziszegés, s így könnyen megtörténhetett, hogy egy helyett két rémalakkal fog bajok meggyülni, mi az egész elszánt vállolat nehézségét tetemes mértékben nagyobbítá. Végre abban öszpontosultak a szerteágazó vélemények, hogy

előbb a puha, vagyis felső tárgyat kell legyőzni, minthogy azt könnyebben lehetend majd megsebesíteni, mint az alsó keményt, melly talán dacolni is fog majd a gyöngye emberi fegyverekkel.

Az egyesült haderő tehát az árok felső részére vonult, azon ünnepélyes csönddel, mellyet az illy életbe vágó merények mulhatlanul megkivánnak. Rövid kémlés után csakugyan dárda hegyére került a főnebb említett puha valami, és szerencsésen partra emeltetett. És, csodálatos! az bizony csak egy — rúttul megviselt gömbölyű férfikalap volt, melyet alkalmasint vihar sodrott mostani iszapos szekrényébe. A harcosak szivdobogással tekintének egymásra, s minden további tanácskozás nélkül, buzgón folytaták a motozást lefelé. E szerint tehát az alsó kerítés közelében a kemény valamit is megeléék. És ugyan mi volt az? Valamelly korán elszenderült lónak, vagy talán még valóbbszinüleg — számárnak feje, mellyhez az előbb lelt kalap olly csodásan il-

lett, mintha mind a kettő ugyanazon testnek lettek volna egykoron tulajdonai. E szerint már most világos vala, hogy a rémalak nincs a kertben, ám bár sziszegése még folyvást elég irtózatosan hangzott. A derék vállalkozók tehát édes megnyugvással csöndesen eloszlottak, jutalmat lelvén szörnyű fáradozásukért azon büszke és jótékony öntudatban, hogy honpolgári kötelességöket hiven teljesíték; eloszlásuk előtt azonban ünnepélyesen fogadák egymás közt, hogy e rendkívüli kalandot örökre a legmélyebb titok sötét fátyola alá fogják takarni. Ennélfogva nagyon kevesen tudják ezt voltaképen Budapesten, s az egész eseményről csak egyes henye hírek szárnyaltak szer- te, egymással annyira ellenkezők, hogy sokan az egész hadjárást csak üres mesének tartják; mi azonban egyenesen az arszlánnő hű előadá- sa szerint raktuk szavainkat, s így teljes biz- tossággal véljük reménylhetni, hogy igazságuk ellen senki nem merészlend kételkedő szózatot emelni.

A hadjárás után az arszlánnő s meglehetősen leolvadt társasága estelizni akart a kertben, de miután csak egy darabka kérges fekete bőrt kaphattak, melly elég szerénytelen volt magát sódarnak neveztetni, azt határozzák, hogy étvágyukat majd csak Pesten fogják kielégíteni, hol jó pénzért ugy szólván még madártejet is kaphatni. De ugyan honnan van az, hogy azon kertben még pénzért sem kaphattak eledelt? Oh, az igen természetes; hiszen a hol a giraffe és tűzokféle koppasztott strucmadár a szellemi étvágyat gyökeresen kielégíti, ott nem lehet arra alapos szükség, hogy még anyagi táplálékról is gondoskodjanak! —

Ki akarván a főutcán emelkedő nagy porfelhőket kerülni, a kertek közt siete Pest felé kis társaságával az arszlánnő; de alig haladtak a márványlépcsőtől jobbra mintegy száz lépésnyit, s már meg kelle állapodniok, mert az előttök lenyuló sikátoron tömérdek népség hullámszórt föl a hegyoldalra, s tenger gyanánt

terjedezett el rajta, összeösszebúva, mint a juhok, midőn fejeiket a napnak égető sugárai ellen biztosítani iparkodnak. Mennyire a teljes hold rezgő fénye látni engedé, közel s távol minden arcon félelem s iszony jelei valának kifejezve, és csak ittott leheté néhány jókedvüleg mosolygó arcot észrevenni, mellyek bizonyosan pesti emberek tulajdonai voltak, kik annyira mentek már a bölcsészetben, hogy még a boszorkányoktól sem akarnak többé rettegni. És ugyan mi okozhatá e lázas ingerültséget Buda azon városrészében, hol a jámbor lakosok esti nyolc órakor már rendesen legszébb jogukat gyakorolják, a jótékony álomkarjai közt pihenvé?

Mi más, mint azon ismeretlen csodaszörny, melly ellen a mulatókertben kevés pillanat előtt olly emlékezetes táborozás ment véghez. Ugy van, a sziszegés borzasztóan hangzott itt a hegyoldalon, s valamelly bástyaüregből látszék jőni. Valóban, már szinte nem tudjuk, mit kelljen e rendkívüli eseményről gondol-

nunk? Előbb a kertből véltük ezen borzasztó hangokat származni, s most világosan tapasztaljuk, hogy az ismeretlen rém e pillanatban mindenesetre valamely bástyaüregben tartózkodik. Tehát megváltoztatá azóta helyét, vagy egyszerre két helyen van jelen, vagy csak viszhangját hallottuk a kertben? Okosodjék ki ebből bár ki, de mi ugyan nem tudjuk megmagyarázni e rendkívüli tüneményt; azért tehát állapodjunk meg az arszlánnő közelében, itt a kerítés mellett, s figyeljünk, hogy mit itél a nép ezen irtózatos jelenetről, mert hiszen a nép szava isten szava, s így bizonyosan csalhatlan igazságot fogunk hallani.

„Már, komám uram, — így szól egy virágos arcu kefekötő, ki a tavaliból alkalmasint jól felhörpintett, — én csak megmaradok előbbi véleményemnél, ez bizonyosan sárkány, vagyis ugynevezett Lindwurm, mellyet az üstökös csillag fölhuzott magához az indiai vizekből.“

„De hát hogyan tévedhetett ide?“ kérdé

egy böcsületes nyárspolgár, ki szőlőmivelésből élt.

„Hát bizony, én azt nem tudom, de alkalmasint a nagy szelek sodrották le a levegőből, s most valamelly elhagyatott bástyaüregben megakadt.“

„Mégis csak csodálatosak a természet titkai, komám uram!“

„És néha borzasztók is!“

„Igy büntettetik meg a hitetlenség, mit fölvilágosultságnak neveznek!“

„Igy bizony!“

„De én azt hiszem, hogy ez inkább gonosz lélek, — jegyzé meg hangosan egy öreg asszony, ki apró viaszgyertyákat szokott árulni a templom előtt, — valami kemény szívű uzsorásnak lelke, ki nem bir nyugalomra találni sirjában.“

„Az is meglehet.“

„Meg bizony.“

„Oh, mi lesz ennek vége!“

„Rosz bortermés.“

„Vagy döghalál.“

„Vagy háboru!“

„Én leginkább csak attól félek, hogy, ha sárkány ezen ismeretlen rém, úgy megrázhathatja a várhegyet, hogy nagy földindulás lehet belőle, és mindnyájan elveszünk.“

„Szent isten, én holnap hajnalban kiköltözöm a szőlőbe!“

„Jaj, hát én hova legyek!“

„Jőjön velem, szomszédasszony.“

„Koma, én is kimegyek.“

„„Eh, ugyan ne rémitsék magokat, — szól most egy fiatal ember, kinek külseje igen piszkos és rongyos vala ugyan, de egész magaviselete mégis rendkívüli hányavetiséget tanusított, — mondom, hogy ez nem sárkány, nem kígyó, nem Lindwurm és nem is kísértet.““

„Hát ugyan micsoda?“

„„Csekélység.““

„Ho hó!“

„Nem fél az ur, hogy elkárhozik, ha illy hitetlenül beszél?“

„Nem ám; hallják csak fölvilágosításomat. Midőn a levegő olyan helyre szorul, a hol nincs levegő, vagy a hol már igen sok levegő van, akkor előre hátra mozog, és ezen mozgás efféle sziszegést okoz. Ez az egész, s ha illő készületekkel bírnék, tüstént experimentum által is bebizonyíthatnám szavaim igazságát.“

„Már ugyan, mikép lehetne ez igaz, hiszen mindenütt van levegő.“

„Van ám.“

„És mikép tudna a levegő sziszegni?“

„Hát a szél nem süvölt.“

„Igen, de az szél.“

„Nem pedig levegő.“

„De mondom, hogy én szavaimat experimentummal is bebizonyíthatnám.“

„Hogy mi az az experimentum, azt én nem tudom ugyan, de azt erősen hiszem, hogy itt most nem levegő, hanem sárkány sziszeg.“

„Vagy Lindwurm.“

„Vagy kísértet.“

„„De kérem, még egyszer ismétlem, hogy én kész vagyok experimentum által — ““

„Jaj nekem!“

„Szentséges mennyország!“

„„Seregeknek ura!““

Ezen fájdalmas felkiáltások után a kefe-
kötő, kapás és öreg asszony összerogytak, s
isten ótalmába ajánlák szegény lelkeket.

És ugyan mért? Talán nyakon ragadá őket
az ismeretlen rémalak?

Nem, hanem iszonyu dörrenést hallottak,
mit százszorosan hangoztattak vissza a bércek.

Talán a Lindwurm fészkelődött, s meg-
rázván Budavár alapját, irtózatos földrengést
okozott?

Nem.

De ugyan mi történt tehát?

A hatóság néhány ügyes vadászt állított
lesbe a közel kertekben, s ezek egyike kilövé
puskáját.

Talán csak rémiteni akará a népet a puska lövés zajával?

Nem, hanem a bástyaüregek egyik ablakából az irtózatos rémalak kiröpült, s a vakmerő vadász — szerencsésen lelőtte.

S mi volt tulajdonkép azon borzasztó szörnyeteg?

Sem sárkány, sem Lindwurm, sem kísértet, hanem — ártatlan bagoly, mellynek rémletes sziszegése négy napon s négy éjen át iszonyu rettegésben tartá a közel s távol lakosságot.

A sziszegés megszűnt, a bagoly kézről kézre adatott, s a kefekötő és kapás röstelték ugyan csalódásukat; de legalább vigasztalást leltek azon körülményben, hogy a magát olly igen bölcsnek tartó experimentumos ur is csakugyan nagyon elvetette a sulykot. Egyedül az öreg asszony csóválá fejét, s makacsul dünnyöggé, hogy a gonosz lelkek már gyakran bagolyokká változtak.

A mi pedig minket illet, mi igen szerencséseknek tartjuk magunkat, hogy az arszlánnó

előadása szerint terjedelmesen és hiven közölhettük e páratlan csodatörténetet, melyről a budapesti magyar és német hírlapok csak amugy mellékesen emlékeztek meg, s melly bizonyosan saját korszakot fog alkotni a krisztinavárosi évkönyvekben.

A rémséges történetnek ezen mulatságos kifejlése után, vigan lépegete társaságával Pestre az arszlánnő, s rövid tanácskozás után a „Pipához“ címzett vendéglőben rendkívül derült kedvvel estelizett. És hogy is ne! olly szép zene volt ott, egy asszony hegedült, egy férfi hárfát pöngetett, két lyány pedig meglehetősen éles, de annál tisztátlanabb hangon énekelt, a sült csirke pedig kissé sületlen és elég drága volt, következésképp az estelivel mindenki rendkívül meg leheté elégülve.

Vannak ugyan némelly szórszálhasogatók, kik azt állitják, hogy hölgyeknek nem illik illy nyilvános helyeken eztelizni, mivel azon ugynevezett énekes társaságok gyakran nem épen legtisztább tartalmu dalokat hangoztatnak, s

mindig találkoznak férfiak, kik hölgyek jelenlétében ugy szólván kettős érdemöknek tartják, olly beszédekot váltogatni egymás közt, melyek a kissé kényesb füleket sértik. Mi azt hisszük, hogy az ebből származó aggodalom tulajásból származik, mert hallgassuk csak végig a színházban az ugynevezett német bohózatokat, mikből legalább is három játszatik el minden héten, és tapasztalni fogjuk, hogy azon botrány, mit azok okoznak, százszorosan haladja meg a csapszéki dalokat és beszélgetéseket. Midőn tehát olly színház látogatását a legműveltebb hölgyek is dicsőségöknek tartják, s e miatt senki által nem rovatnak meg, nem birjuk átlátni, hogy mért ne lehetne a csapszékben is minden botrány nélkül megjeleniök, főkép most, midőn bizonyos ünnepélyes helyeken is kitünő hely engedtetik nekik, hol megjeleniök dicsőség, s hol gyakran bizony nem igen épületes dolgokat hallanak.

Estelizés után végre szállására tér az arszlán, társaságától a kapu előtt elbucsu-

zik, s szobájába lép, hol cselédéhez mintegy illy kérdéseket intéz:

„Nem keresett engem senki?”

„Nem.”

„Itthon volt már férjem?”

„Nem.”

„Mehetsz; én még olvasni fogok.”

„Kérem alázatosan, az urficska nagyon köhög.”

„Be kell jól takarni; mehetsz.”

„A kisasszonykának pedig forrósága van.”

„Bizonyosan sokat evett; menj, ne alkalmatlankodjál.”

A cseléd távozik, és meg nem foghatja, mikép lehet az anya illy érzéketlen tulajdon gyermekei iránt. Bohó cseléd, ugyan hová gondolsz! Mikép lehetne az arszlánzó egyszersmind anya? Ugyan gondol é azzal a fa, ha ágáról a gyümölcs leesik. Köszönjük azoknak, kik az ugynevezett arszlánkodást divatba kezdék hozni, ha végre fényes nappal is gyer-

tyával kényszerülendünk anyát keresni azok közt, kiket a hivalkodó arszlánszellem megragadott, s a családi boldogság élvezésére és megadására alkalmatlanná tett! Köszönjük azoknak, kik hölgyeinkben csak üres mulatozás, pipere s egyéb anyagi balságok iránt törekszenek vonzalmat ébresztteni, s e csiklandoztató örömek és élvezek terjedése által keblökben minden nemesb irányt elfojtanak! —

Az arszlánnő éjfélig olvas, természetesen külföldi regényt, mellyben ragyogó színekkel és tündöklő szóözönnel az mutattatik meg, hogy az asszony többnyire vaskaru önkény szomoru áldozata; hogy vannak körülmények, vannak helyzetek, mikben a gyöngénőt nem vádolhatni, ha megbotlik; hogy a férfiek többnyire nem értik meg nőik szivhangjait, hogy házuk első cselédévé s gyermekeik dajkájává aljasitják le a nőt, ki szintolly szabad, s szintolly jogokkal van fölruháztatva, valamint a férfi. Így okoskodik az arszlániró, s illy irományokat nyel el mohon az arszlánnő,

kit csak isten hatalmas karja óhat meg attól, hogy végre is mint arszlán, valódi állatiságra ne fajuljon, legszentebb kötelességeinek ellenében. — Arszlánok, öltsetek le magatokról az állatbőrt, hagyjatok föl a kártékony majmonmaniával, és iparkodjatok ismét embereké válni.

Éjfélkor hazatér a férj, néhány szóval üdvözli a nőt, s mogorván lefekszik. Az arszlán csak egy óra múlva követi őt. És ugyan mért olly kedvetlen a férj? Játékban vesztett, s hatalmas léptekkel látja már közelitni a csődnek szörnyeit. És minek kell ezt tulajdonitnia? Annak, hogy hitvese arszlán, mert, jegyezétek meg, hölgyeink, hogy háziatlanságtok által előbbutóbb a legjobb férjet is korhely naplopóvá változtatjátok, minek díját utóbb csakugyan nektek kell megfizetnetek.

* * *

Most pedig emeljük föl harmadik képünk-ről is a leplet, s mutassuk meg, hogy az arszlánkodás már az alsó osztálynál is lábra kezd

kapni. És ezen épen nem szabad csodálkoznunk, mert, példaul, eleinte csak főbbrangu hölgyek viseltek selyemruhát, utóbb a szatócsné, s végre a karján kosarat cipelő szolgáló; eleinte csak nagyurak jutottak csőd alá, utóbb kocsmárosok, s végre szabólegények is; mi csoda tehát, hogy a majmomania által született arszlánság is, a fényes körökből először a polgárházakba kezde terjedezni, onnan pedig végre a város-hajdu, vagyis drabant parányi szobájában is megfészkelé magát, s jobb helyet valóban nem is igen választhatott volna; mert a férj többnyire távol van, s így az asszony egészen szabadon működhetik. És mikép lett e tiszteletre méltó drabantnőből arszlánnő? Ő szobalyány volt valamely előbbkelő háznál, s mivel ezek köznyelven szobacicáknak neveztetnek, tehát igen természetes, hogy bizonyos arszlánok nagyon vonzódnak hozzájuk, minthogy az orosz-lán is a macskafajhoz tartozik; a melly szobalyány pedig arszlánnal ismerkedik meg, az utóbb igen örömet nevévé lesz bármelly drabantnak

is, — csak vegye. — Tekintsünk tehát a drabant-arszlánnő szerény hajlékába, mellyet a külvárosok egyik szűkebb utcájának rozzantabb külsejü házában kell fölkeresnünk, mert a drabant fizetése csekély, de arszlánnő neje azért nem mondhat le hajdani szobalyányi díszes öltözésmódjáról, s inkább kész mindenben szükségét szenvedni, mint halandó részeinek fölcifrázásáról lemondani. Pillantsunk a szobába. Két ágyat látunk benne, két bölcst, egy rozzant asztalt, két szalmaszéket és öt ládát; mind-egyik ágyban három némbert, az összetett ládákon kettőt, s a földön hármat, és mindegyik bölcsőben két kis gyermeket, az asztalon egy nagy tarka macskát, alatta pedig egy kis tarka kutyát. A macska dudál, a kutya ásít, a némberek horkolnak, a gyermekek pedig görcsösen szopogatják összeaszott szájacskáikkal a piszkos rongyba kötött vizes kenyérbélt, és örömet sikoltának, ha erőtlenségök és a nagy dugasz ezen műtételt megengednék. A drabant maga, mint látjuk, nincs honn, hihe-

tőleg éji őrködésre volt kirendelve. — Most mozogni kezd az arszlán^{nő} az egyik ágyban, és parancsoló hangon szól:

„Hej, lányok, hetet ütött már az óra, keljenek föl; ma vasárnap van, majd üres is lesz már a piac, mire összekászolódunk.“

E szózatot minden zugban ásítás követi, s néhány ismételt biztatás után, azok, kik a földön fekszenek, lerázzák magokról a szalmát, mellyel takaróztak vala, s bozontos fejöket fölemelik, s álmosan meresztgetik szemeket az ablakra, mellyen nyájas mosolylyal kandikálnak be a napsugarak. Ezután nyujtóznak, az ásítást ismétlik, és álmaikat kezdik elmondani, mire az ágyban és ládákon fekvők is fölegyenesednek, és nagy figyelemmel fülelnek; utóbb pedig szinte elmondogatják álmaikat, mellyek olly csodálatosan megegyeznek egymással a magyarázata nézve, hogy mindnyájan igen sok jót és örvendetést vélnek a mai naptól reménylhetni. —

Ezen rövid jelenet után a földön fekvők

fölkelnek, szalmájokat szépen összeszedik, s a két ágy alá dugdossák, hogy láb alatt ne legyen, és este ismét szolgálatot tegyen. Hely támadván ez által, a többi is fölkel, s az ágyak befödetnek; azután, egyet kivéve, mindnyájan a ládákra állnak, s ezen egy gyorsan kisöpri a parányi szobát, minek bevégzése után öltözködéshez fog az egész csoport, s ha titkaikat elárulni akarnók, sokat mondhatnánk, miből kiviláglanék, hogy még az illy szegénysorsu némberek is használják a szépítés segédeszközeit, és koplalással is megtakarítanak egy pár huszaskát, hogy segítsenek némileg ott, hol a természet kissé mostohának mutatkozott.

A helyett azonban, hogy titkaikat napfényre deritenők, mondjuk el inkább, hogy kik tulajdonkép e csodálatos háztartás tagjai.

Az arszlánnő, mint már tudjuk, nem szeret dolgozni, s e tekintetben a drabant-arszlánnő sem képez kivételt. Szolgálatára idejében sok cseléddel ismerkedék meg, ezeknek tehát, s ezek ismerőseinek, midőn szolgálatból

kimaradnak, szállást ad parányi szobájában, még pedig rendkívül csekély díjért; ezek azután különös hálából minden apró házi dolgait teljesítik helyette; ismételjük: hálából, mert illy szolgálaton kívül levő cselédeket mások, tetemes büntetés terhe alatt, csak egy hétig tarthatnak magoknál, de a drabant-arszlánnő, mint hatósági hiteles személy, természetesen nem áll e törvény alatt, s így nála hónapról hónapra is bátran tartózkodhatnak a bitang cselédek, sőt a mit szolgálatuk alatt véletlenül „találtak“, azt ott legnagyobb bátorsággal tehetik le, s fordíthatják utóbb pénzzé, mert meg lehetnek előre is győződve, hogy a szállásadó arszlánnő pártfogása mellett minden kellemetlen kérdezősködéstől mentek fognak maradni. Ennél fogva tehát az arszlánnő nem dolgozik, s mégis olly szép mellékjövedelmecskének örvend, hogy szobalyányi öltözmódját mindig föntarthatja, s még a kávétól sem kénytelen elszokni; sőt mi több: férje asztalára minden héten legalább háromszor izletes

sültet adhat föl, vasárnap pedig lehető legnagyobb ünnepélylyel foglal helyet a színház karzatán. Ezenkül még más hasznokban is részesül, mikép azt rövid idő múlva látni fogjuk. —

És a gyermekek? Mi ezeket illeti, igen természetes, hogy nem az arszlánó tulajdonai, hanem „dajkaságban“ vannak nála. Társasági viszonyink egyik legmélyebb sebéről kell itt a köteléket kissé szellőztetnünk, mennyire célunk megengedi, mellynél fogva sem szerfölött keserűk, sem nagyon elbusitók nem ohajtunk lenni. Vannak esetek, s fájdalom, eléggé gyakoriak, mikben lelketlen csábitók az egyszerű falusi hajadont, ki szolgálatba jő Pestre, egyetlen kincsétől fosztják meg, mellyet a tudatlanság nem bir hatályosan ótalmazni a finom műveltség ravasz fogásai ellen. E gaztettek szerencsétlen áldozatai, vagy a Dunába fojtják szegyenöket, vagy a szemérem isteni sugárát végkép kiirtják lelkökből, és olly undok pályára lépnek, mellynek megnevezésével olvasóink füleit sérteni nem akarjuk. Illy boldogtalan

anyák gyermekei ezek; ez anyák vagy szolgálásban állnak, vagy gondtalanul gázolnak előre a bűn fertőjében, s magoknál nem tarthatván gyermekeiket, néhány huszasért illy s ehhez hasonló házakba adják a szegény csecsemőket, hol elhanyagoltatás miatt néhány hét, vagy legfőlebb kevés hónap alatt, meghalnak. Sorsuk szomorú, de talán mégis jobb, mint lenni fogna, ha nevelés nélkül, gyom gyanánt fölnevekedvén, utóbb bitón, vagy pallos által kellene életüket végezniök! Forduljunk el ezen vérháborító képtől, mellynek színezetét nagyon is gyöngén raktuk föl. — — —

Mig ezeket elmondottuk, az alatt a kis szoba lakosai felöltöztek, s mondhatjuk, hogy kontyuktól egészen lábokig ugyancsak meglát-szott rajtok a vasárnap.

„Ki akar regggelizni?” — kérdé nyájasan az arszlánő, midőn kávéját az egyik néember behozá.

E csábító kérdésre azonban csupán egy felelt igennel, ki csak pár nap előtt állott ki

szolgálatából, s így még két garast is könnyen költhetett reggelijére. A többi azonban nemmel válaszolt, gondolván, hogy egy darab száraz fekete kenyér is lecsöndesítheti a gyomor alkalmatlan kiáltozását. Reggeli után ismét megszólalt az arszlánnő :

„Ki akar ebédelni?”

Erre négyen feleltek igennel, kiknek, hosszas keresgélés után végre csakugyan sikerült az ezen élvezetre megkivántató nyolc rézgarast az asztalra tenni. A többi ellenben majd ismét csak a száraz kenyérhez fog folyamodni.

Csodálatos! szolgálatban olly válogatók a cselédek az ételben, s most mégis készebbek kenyér mellett időzni, mint minél előbb új szolgálatba állani?

Ugy van, az efféle arszlánnők magokhoz csalogatják a cselédeket, pénzescskéjüket lassanként magokévá teszik, végre pedig öltözetek egy részét zálogban tartják, minden kölcsön adott forintért hónaponként csak két garast követelvén.

És kiállják ezek az illy zsarolást? Miért nem; legalább néhány hetet henyéléssel töltnek el. S ki meri őket ezért gáncsolni, miután művelt ember is olly rendkívül sok van, ki a földi boldogságot csupán a henyelésben keresi!

Az arszlánnó elvégzi reggelizését, csészéjébe s a tejes csuporba vizet önt, mind a kettőt jól kiöblögeti, a csecsemők dugacsát bele mártogatja, ismét szájokba csömöszöli, és kegyes arckifejezéssel kérkedik szomszédai előtt, hogy ő kávéval hizlalja kis „Kosztosait.“ —

Mind ezek így s nem máskép történvén meg, a csecsemők lepedővel borittatnak le, melly hajdan tiszta volt, hogy a legyek ne legyenek alkalmatlanságukra, s azzal az egész csapat eltávozik, a kis kutyával együtt; csupán a macska hagyatik a jól bezárt szobában, mert, mert az semmikép nem jut az arszlánnó eszébe, hogy a macskák gyakran fojtották már meg a bölcsőben szendergő kis gyermekeket. De különben is ugyan mi kár érettök, hiszen az elég csekély tartáspénzt sem igen szokták az anyák

pontosan fizetni, s szívökből örvendnek, ha ezen nyomasztó tehertől és gond alól fölszabadulnak; és ez igen természetes, mert hiszen ez nem gyilkosság, ez nem gyermekölés, ezért senkit nem fenyt meg a törvény! Mégis csak jó ám az, ha van hely, vagy intézet, hol az illy elhagyatott gyermekeknek lélekismeretes gondjokat viselik; de hiában, nem lehet mindenről egyszerre gondoskodni, mert az agarak drágák, a lovak drágák, az édes kalandok pedig még drágábbak. — —

De ugyan hová mentek a kis szoba lakosai? Az arszlánnő piacra, s egyik lakosnéja bizalmasan viszi utána a kosarat; a többi pedig templomba, mézárszékbe, vagy szinte piacra, hol a szolgálatban levő cselédeket kiállásra buzditgatják, igéző szinekkel föstve a szabad független élet örömeit, kéjeit.

Az ebéd olly nagyon hasonlít a reggelihez, hogy részletes leírásával nem akarjuk szives olvasóinkat fárasztani, s azért egyetlen ugrással azonnal a délutánra térünk, mert akkor ve-

szik csak igazán kezdetöket ezen némberek örömei. —

Az asztalt tisztára törlik, a néhány darab cserépedény megmosását a kutya és macska tiszta nyelvére bizzák, öltözködnek, a szagos olajat és vizeket nem kimélik, s a nemzeti színű kis napernyőket az ágyra teszik. Gondolják talán némellyek, hogy hazafiságból vásárolnak illy napernyőket e némberek? Oh, nem; csupán azért, mivel ezek mindenek közt legolcsóbbak. És mért legolcsóbbak? Mert e színekből legtöbb kelme készül jelenleg, minthogy a német lovagnüvész, cseh majomkomédiás, és moszka medvetáncoltató is nemzeti színekkel diszesíti már deszkabódéját, nemzetiségünk nem csekély előmenetelére, és szép magyar hazánk nem kis fölvirulására. —

A templomok tornyain hármat kong az időnek érc nyelve, s a kis szoba ajtaja megnyilik, s először is a legnagyobb pontossághoz szoktatott pattantjus közlegény jelenik meg, ezt nyomban követi a bakancsos dobos, és kevés

pillanat mulva a kovács, lakatos, asztalos és szabólegények is belépnek, ünnepi öltözetökben, mert tudnunk kell, hogy kiválólag ezek azok, kik legtöbb rokonszenvet táplálnak érzékeny kebleikben az illy némberek iránt. Most a szó teljes értelmében annyira tele volt a szoba, hogy mozdulni is alig lehetett. A nagy társaság tehát elindult, miután az arszlánnó vonakodása legyőzetett, s a négy csecsemő ismét a macska gondviselésére bízott.

És ugyan hová mennek? Hogy mulatni mennek, annyi bizonyos, de hová? erre már csakugyan nehéz a felelet. Azonban e föladat megoldását is megkísértjük. Van Pestnek egy külvárosa, mellynek még nincs neve, e külvárosban egy utca, vagyis tulajdonkép csak sikátor találtatik, mellynek szinte nincs még neve, s ezen utca végén kert fekszik, melly Udvardy-kertnek neveztetik, mellyben hat krajcár belépti díjért a paradicsom minden örömeit élvezik a mesterlegények, pattantyusok és dobosok; a némberek ellenben belépti díjnélkül

részesülnek e kéjekben, s csak örömittas — mosolylyal fizetnek.

Ezen pesti paradicsomhoz két ut vezet; az egyik nagyon hosszú és rendkívül poros, a másik ellenben valamicskével rövidebb, de ir- tózatossan szagos, mert büzhödt csatorna mel- lett, és káposztás földek közt vonul el. Tár- saságunk ezen utóbbi utat választá, mert alig várhatja már a mulatság özönét; s különben is, a csatorna mellett szökdécselő patkányok kedélyes játéka igen elmés beszédekre szolgál- tat tárgyat, sőt ijedelemre is, midőn azután szoroson a vezető karjához lehet simulni, a nélkül, hogy ezt valaki botrányosnak mond- hatná.

Ah, harsog már a zene, s embereink gyorsitják lépteiket, mert szívök majd kiugrik már keblökből. Végre belépnek a kisajtón, és egyenesen a deszkabódéba rohannak, hol a ke- ringőt már javában járják. Társaságunk azon- nal táncra kerekedik, csak az arszlánzó ma- rad állva az ajtó mellett, mert neki nincs pár-

ja; ámde azért nem kell sokáig várakoznia, mert egy másik hozzá mindenben egészen hasonló arszlánő, megszólítja őt, s ketten azonnal merész ugrásokkal a táncolók közé vegyülnek. Hogyan, két asszony? Igen, és ugyan miért nem? Ime, amott két termetes mézszáros legény vágtat együtt előre, s csak olly jól mulat, mintha a legderekabb szakácsnéval táncolna; sőt vannak férfiak és némberek, kik egyedül járják, s ezen kitünő ügyességökért zajos tapsokban részesülnek. Selyemruha, lobogó fürtök, kopott kartonszoknya, lecsüngő szalagos haj, bárson topán, piros csizma, fekete frak, szenyynes ingúj, mindezek a leg-tarkább vegyületben láthatók egymás mellett, s végre az arszlánőnek számtalan táncosa akad, mert annyira uralkodik e diszes körben a lovagiság dicső szelleme, hogy a hatalmas timárlegénytől egészen az összetöppedt szabóinasig, legnagyobb buzgalommal vetélkedtek mindnyájan, lovagi szerepet játszani az elhagyatott hölgyek mellett. Ezenkül a lakosnék

lovagjai is kötelességöknek tarták, a háziaszszonyt tiszteletből megforgatni, s így nagyon természetes, hogy az arszlánnő többet táncolt, mint bárki az egész nagyszámu gyülekezésben.

Most vége szakadt a keringőnek, s embereink lihegve törlik le homlokukat; de künn a zene még folyvást harsog, s ők mindnyájan oda rohannak, és ismét a táncolók sorába vegyülnek. Ez ám még a mulatságos látvány! Egy ölnyi széles padozat van a kert közepén egy lábnyi magosságra a földből kiálló facölöpökre szegezve, melly meglehetősen nagyságu kört képez. Ezen egy ölnyi padozaton legalább ötven pár vágat, és valóban nagy mesterség kívántatik arra, hogy ezen keskeny táncösvényről le ne zuhanjanak a gyepre; a mi egyéb-iránt igen gyakran szokott megtörténni, mi azután rendesen nagy hahotát és rendkívüli mulatságot okoz.

De a tagok kissé lankadni kezdnek, s társaságunk hosszú asztal mellett foglal helyet, és a lovagok mindent hozatnak, a mi jó és

drága, még a rántott csirkének sem szabad hiányzani. Az arszlánó nagyon szabadkozik ugyan, hogy nem éhes, de udvariságból mégis derekasan használja fogait. Ez alatt a padozaton egy elmés czizmadialegény igen kellemsen mulattatja a kerti vendégeket, mindenek előtt egy itcés üveget szorit fogai közé, és táncolva nyeli le tartalmát, mi általános bámulást gerjeszt; azután kezeivel a padozatra ereszkedik, és ugatva táncolja körül az egész kört, melly rendkívüli műtétele által olly roppant lelkesülést gerjeszt, hogy egyhangulag az est arszlánjává kiáltatik ki, min egy monori szolgáló annyira elérzékenyül, hogy szive bizonyosan örökre oda van.

E közben sötétedni kezd, és a lámpák meggyujtatnak, s a mulatság növekedő zajjal folytattatik. De mit látunk, a pattantys még fagylaltat is fizet; ugy van, valóságos fagylaltat! Fagylaltat, melly olly hideg, mint a jég! A dobos és többi legények böcsületök legérzékenyebb részét érzik megtámadtatva, és —

ők is fagylaltat fizetnek. Ez ám az élet! — De hát ez ugyan mit jelent? Néhány ur, még pedig valóságos ur sétálgat a táncolók és csemegézők körül, hosszú tekintetekkel méregetve a némbereket. Ugyan mikép és mi okból gyűlhetnek illy társaság közé? Alkalmasint cselédet keresnek, mivel tudják, hogy ez a szolgálaton kívül álló cselédek vasárnapi gyűlhelye. Lássuk csak.

Néhány mesterlegény gyanusan csoportozni kezd és illy szavakat hallat :

„Nem vetted észre, hogy méregetik ezek az urak a lyányokat?”

„Különösen Rózsit és Katit kerülgetik.“

„Meg Jucit.“

„Szeretném hátukat megpuhítani.“

„Mit keresnek itt böcsületes emberek közt.“

„Szólítsuk meg őket.“

„Okosan mondod. — Mit akarnak itt az urak?”

„„Mi gondjok rá?““

„Micsoda? Az urak nem táncolnak, nem esznek, nem isznak, hanem csak a lányokat boszantják szemeikkel.“

„„Micsoda szemtelenség ez!““

„Szemtelenség? Ho hó, édes jó urak, már most azt mondom, hogy kotródjanak innen, mert különben —“

„„Micsoda? Hej! Nincs itt drabant?““

„Drabant? Na, csak az kellene még.“

Most a mesterlegények mindinkább szűkebb kört képeztek az urak körül, mindinkább összeszorultak, ökleiket nagy jelentőséggel rázák, fenyegető hangokat harsogtattak, s az urak végre, nem csekély meglepetésökre, csak azt vették észre, hogy fülig evickélnek az utcai porban, s egész testökön bizonyos tompa zibbadtság terjedett el, mit, ha homályos emlékezetök nem csalá meg őket, alkalmasint a felbőszült mesterlegények ökleinek kelle tulajdonítaniok. Hogy ezek után nem igen lehetek kedvök a kertbe visszatérni, az nagyon természetes. Mivel pedig ők illy rutul megjárták az

ártatlan célu cselédkereséssel, tehát alkalmasint meg fog a szives olvasó bocsátani, ha mi is csöndesen eltününk a kertből, nehogy igénytelen kandiságunk bennünket is illy veszélyes hinárba juttasson. E szerint tehát nem szólhatunk az éj többi örömeiről, nem hallgathatjuk ki az érzékeny keblük édes ömlengéseit a nem annyira illatos, mint poros lugasokban, mikben a kemény falócákat is illatos bársonpázsittá varázsolhatja a bűvös erejü lángképzeledés, és nem örvendhetünk az egyszerű néposztály ártatlan édes örömei fölött.

Annyit mondhatunk csak tehát, hogy a legénység csupán akkor távozik e kertből, midőn már utolsó fillérének is szerencsésen nyakára hágott, mi őt koránsem busítja, mert hiszen jövő vasárnapig ismét megtelik zsebe, s akkor azután ismét teljes erejéből örvendhet az élet édes gyönyöreinek. A történeti igazság kedvéért azonban meg kell még jegyzenünk, hogy sokan késő reggelig mulatnak ezen kertben, s akkor azután igen szomorú sorsra jut-

nak; mert akkor hatatmas hajducsapat jelenik meg, s városházba kísérik a dőzsölőket. Ott szigorú szemle tartatik fölöttök, s a mesterlegények, kik ellen kisérik, hogy nincs állandó műhelyök, és a némberek, kik rég óta nem állanak szolgálatban, irgalom nélkül utasítottak ki a városból, még pedig többnyire a kecskeméti utcán. És mi lesz ezen szerencsétlenekből? Fél óra múlva a kerepesi utcán ismét visszatérnek, és kedvök szerint folytatják vig életüket.

Hát az arszlánnő? Oh, ez tudja már az efféléket, s elég jókor hazatér védenccével, s minden bántalom nélkül folytatja vig és jövedelmes életét. Közte és a másik két arszlánnő közt tehát csupán azon egy lényeges különbség uralkodik, hogy amazok végre többnyire csődület alá jutnak, imez ellenben kis vagyonkát gyűjt magának; igaz, hogy nem a legegyszerűsben, s mások tetemes kárával; de ez már többnyire rendes folyása a világnak, s azért hiában iparkodnánk ellene kikelni, bármilly hatha-

tós szónoklatra erőködnénk is fakadni. — Vég-
szavainkat tehát csak ezekben öszpontosítjuk:
az ember maradjon minden helyzetben ember;
ne iparkodjék magát arszlánkodás, vagyis nap-
lopás által állattá aljasítani; teljesítse hiven
osztályának kötelességeit; az örömekeket pedig
csak emberi módon élvezze, mennyire azt tud-
niillik az erőnek új munkásságra ébresztése
kivánja, s ne használja azokat minden lelki és
testi tehetségeinek eltompítására.

VADASKERTI ESTÉLY.

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

Egy jó családból származott szarka annyit csörgött és csevegett egy vadaskerti tölgyfa ágai közt az állatvilági mozgalmakról, és emberek elleni összeesküvésről, hogy a szelid kedélyű dámvadok és fácánok végre szinte meg-hökkentek, gondolkozókká lettek, és gyanu-san kezdék fejeiket összedugdosni, midőn ma-gokat minden veszélyes tanutól vagy kémtől szabadoknak hívék. A szabadelmű szarka ki-mondhatlanul örvendett e kedvező változásnak, s annyit regélt a dicső egyenlőségről, hogy a vadaskerti állatok már szinte vágyó pillantáso-kat kezdének a közel erdőre irányozni; ámde, a kert fala magas volt, s így e vágyó pillan-tások nagyon keveset használtak, s más eszkö-zőkről kelle gondoskodni, s a szarka ezen esz-

közt csakhamar ki is találta, így szólván a dám-
vadakhoz, szarvasokhoz, s egyéb lakosaihoz
a vadaskertnek :

„Tisztelt uraim és hölgyeim! Örömmel
tapasztalom, hogy önök is megérték a század
hatalmas szellemének szózatát, s fönséges in-
téseire fölmelegültek. Én mindenütt megfordu-
lok, s azért eleven hírlapnak tekinthetnek önök
engem, melly a század magvait mindenütt el-
hinti, hol jól trágyázott földet, az az fogékony
keblet talál annak befogadására, s melly szó-
özönével a szellemi esőt képezi, a dicső mag-
nak kicsiráztatására és növesztésére. A fejedel-
mi sas üldöz ugyan ezen korszerű izgatásomért,
de én ezt legnagyobb örömmel tűröm el, mert
édes a szenvedés fajunkért, melly minden tit-
kos és utóbb köztudomásra juttatott sohajtá-
sunkat ezerszeres hangos éljenkiáltással jutal-
mazza. (Éljen! Éljen! A szarka elérékenyül-
ten törli szemeit lebocsátott szárnyához.) Ezen
bevezető vezérhang után legyen szabad tüstént
tárgyhoz szólanom. (Halljuk!) Önök, tisztelt

fajtársaim, ezen szép kertben semmi hiányt nem szenvednek, önök legnagyobb szükség idején is megelérik eledelüket a szokott helyen; ámde nem érzene é önök szivmetsző fájdalmat, ha meggondolják, hogy azon időben fajtársaik s egyéb állatrokonaik, mellyek előtt nem nyíltak még meg ezen szép kert sáncai, inséget és legnagyobb szükségét szenvednek, ámbár ők is csak olly állatok mint önök? (Ugy van! Helyes!) Arról kell tehát gondoskodnunk, hogy ezen szép kert sáncai közé a többi állatok is szabad bemenetelt nyerjenek. (Egy öreg szarvas, aggályos hangon: „Hát a fölöttünk álló hatalmas emberek mit fognak ehhez szólani?“) Hogy mit fognak ehhez mondani? Ez igen nevezetes kérdés, mondom, igen fontos és nagy tapasztaltságot s világismeretet tanusító kérdés; de azért mégis megkísértem a feleletet. Ők szokás szerint ellenkezni fognak, mert hiszen jól tudjuk, hogy minden üdvös szándékunkat gátlani iparkodnak; ámde ne gondoljunk mi velök; s mutassuk meg nekik, hogy nélkülök, sőt el-

lenök is tudunk boldogulni, ha velünk nem akarnak haladni. (Éljen! Helyes!) Egyedül az lehet tehát, alázatos csekély véleményem szerint, a kérdés, hogy mikép bocsáttassanak állatrokonink kertünk boldogító sáncai közé, egyenként é, vagy pedig rögtön egyszerre? A hosszas fontolgatás félénk barátai azt mondják, hogy jobb lesz egyenként s mintegy észrevétlenül becsusztatni sáncaink közé az egész állatsereget, mert így nem fogna e javítás az ellenkező emberek előtt szerfölött feltűnni; de mi, tudniillik én és politikai elvrokonim, az illy gyáva eljárást nem pártoljuk, sőt minden eszközzel ellene dolgozunk; mert, kérдем, könyörögjünk és mesterkéljünk é akkor, midőn teljes jogunk van, az igazságot hangosan követelni? Nekünk nem kell kegyelem, nekünk nem kell engedmény, mi csak igazságot követelünk; ámde ezt mennydörögve követeljük. (Éljen! Éljen!) Alázatos indítványom tehát abban öszpontosul, hogy ma este nyissuk meg az erdőre nyíló kis ajtót. (Egy fiatal őz : „De

mikép? hiszen nincs hozzá kulcsunk!)“ Szarvas urak ki fogják azt szarvaikkal sarkaiból emelni, én pedig értesitem az erdei és házi állatokat, hogy szép kertünk sáncai kivétel nélkül nyitva állnak előttök. (Éljen! Éljen!) A teendők sorozata fölött békésen fogunk majd azután a nagy tó mellett tanácskozhatni.“ (Helyes! Éljen!)

A szarka illedelmesen meghajtá magát, tollait rendbe rázá, lábait kinyujtá, s azonnal a kastély udvarába röpült, hol a háziállatokkal tudatá a nagy ujságot, s mindnyáját meghivá a vadaskerti estélyre. Azután hasonlót tön az erdei vadállatoknál is.

Ez alatt a vadaskerti nemes állatok mindent elkövettek, hogy állattársaikat illedelmesen fogadhassák el, s egyszersmind kármentesithessék azon hosszú idő szenvedéseieért, melly alatt a szép kert sáncai közül folyvást száműzettek voltak.

A szarvasok kiemelék sarkaiból a vasajtót, s gúnyosan taposák a földön, még a kis

őzek is egyet kettőt rugtak rajta. Alig történt ez meg, s alig tűnt fel a hold a tiszta égboltozaton, és az állatok megjelentek. A rókák szokás szerint elsők voltak, s hizelgve törekedtek megbarátkozni a vadaskerti állatokkal; ezeket egy pár szamár követé, mellyeknek rendesen annyi idejük van, hogy minden körben elsők jelenhetnek meg, s legfőlebb is csak az ármány által előztetnek meg; ezek mindenütt előre tolokodtak, s hangos orditással ügyekeztek butaságukat elfátyolozni; ezután a farkasok és medvék kullogtak be, és éhesen nyaldosák szájok végét, midőn a kövér őzeket megpillanták; végre kecskék, juhok, kakasok, tyukok, kutyák, macskák, házi és vad sertések, többi állattársikkal együtt is megérkeztek, s volt zaj és lárma, melly emberek gyülésében sem lehetett volna különb. Csak a sertések hallgattak és csöndesen turkálták föl a szép gyepet a tó körül.

Végre együtt valának mindnyájan, s a tanácskozás megkezdeték.

A szavalók sorát egy igen tisztos külsejű éltos szarvas nyitá meg, szomorú hangon eképek nyilatkozván :

„Tisztelt gyülekezet!”

„Halljuk!”

„Meg kell őszintén vallanom, miképek én részemről soha nem tudtam barátja lenni azon eszmének, hogy előjogaink minden állatra egyenlőn terjesztessenek ki.”

„Oh! Oh!”

„Kérem, méltóztassanak kihallgatni.”

„Nem kell!”

„Kérem, különböztessük meg magunkat az emberektől, s hallgassunk hi minden véleményyt.”

„Helyes! Halljuk!”

„Én tehát nem örömet hagyám szép kerünk sáncait mindenki számára különbség nélkül megnyittatni, mert mindig azt hívém, hogy mindenre meg kell előbb érnünk, ha nem csupán vakon s céltalanul akarunk rohanni, hanem valóban hasznosan kívánunk haladni a közbol-

dogság ösvényén. A többség kívánatának azonban mégis hódoltam, és sáncaink megnyitását nem ellenzém.

„Éljen!”

„Fájdalmasan tapasztalom mindazáltal, hogy aggályom csakugyan nem volt helytelen.”

„Halljuk!”

„Ime, disznó urak és asszonyságok már is tetteleg tanusítják, mikép nem értek még meg arra, hogy alkotmányunk, vagy is kertünk sáncai közé befogadtassanak. Ők e szép gyepet, melly annyi éven át méltó büszkeségünk vala, oktalanul föltúrják, és bizonyosan még több kárt is fognak köztünk okozni. Én tehát kizárásukat bátorkodom alázatosan indítványozni.”

A sertések mogorván rőfögnek, s kedélyesen folytatják kártékony munkájokat. Az állatok a főnebbi indítványra kissé megdöbbentek, s hallgattak, melly szünetet egy hófehér macska illy nyilatkozásra használt :

„Én szarvas ur korszerű indítványát szívből pártolom, s egyszersmind megjegyezni

bátorkodom, mikép illy ronda teremtményeket nem szabad magunk közt eltűrnünk, ha a műveltség díszes címére igényt ohajtunk tartani. Méltóztassanak csak kegyesen meggondolni, milly kiállhatlan büzt terjesztnek magok körül, s mennyire elrutitnak minden helyet. Én azt hiszem, hogy, ha az emberek ovakodnak a zsidókat minden jogaikban részesíteni, mig botrányos életmódjoktól meg nem válnak, akkor mi is igen helyesen cselekszünk, ha sertés urakat kertünk sáncai közül kirekesztjük, hol csak kárunkra és dísztelenségünkre fognak válni. Változtassák meg erkölcseiket és szokásaikat, s azután bizonyosan legnagyobb örömmel fogjuk őket rokon kebleinkhez szorítani.“

A szarka alig várhatá be e nyilatkozás végét, s azonnal nagy tüzzel kezde szónoklani, mondván :

„Szégyen piritja arcomat, hogy e tisztos gyülekezetben illy szókat kelle hallanom. Tehát pusztá véleménykülönbség miatt zárjuk ki ezen érdemes polgártársainkat kertünk sáncai közül?

Ez mostani fölvilágosult századunkban hallatlan követelés! Mi szeretjük a tisztaságot, és neheztelünk sertés urakra, mivel ők ezen vonzalmunkban nem osztoznak. Ez szörnyü vakmerőség! Hát nekünk ugyan jól esnék é, ha ők viszont tisztaságunk miatt kivánnának bennünket kirekesztetni? És ugyan mire való volt itt hasonlításul a zsidókat fölhozni? Kinek lehet közlünk kedve az embereket majmolni? Mi az emberek ellen esküdtünk össze, s mégis botlásaikban keresünk okokat, hasonló botlások elkövetésére? A sertés igen hasznos állat, mert derekasan meghízik.“

„Igen, de csak az emberek javára!“

„Sőt épen kárakra, mert nem tagadhatjuk, hogy minden disznótor alkalmával néhány ember rendesen meg szokott betegülni.“

„Ez uj ok arra, hogy ne szenvedjük meg magunk közt a sertéseket, mert mi nem akarjuk az embereket alattomosan megölni, hanem felsőbbségünk által kívánjuk őket irántunk szelidebb bánásmódra kényszeríteni.“

„Az emberek is azért nem fogadják föl polgártársaikká a zsidókat, mivel ezek pénzökkel mérgezik meg életöket.“

„Mellyet mások kárával szereznek magoknak.“

„S ezt teszik, különben nagyon tisztelt polgártársaink, a sertések is, mert a többi háziállatok elől minden kukoricát fölfalnak.“

„Ugy van! Helyes!“

„Ki a sertésekkel!“

„Simuljanak előbb a többség erkölcséhez s szokásaihoz, és csak azután igényeljenek egyenlő polgári jogokat.“

„Éljen!“

„Ki velők!“

„Javítsák meg magokat.“

„Helyes! Éljen!“

Hiában csattogtatá szárnyait a tökéletes egyenlőséget szomjazó szarka, s hiában erőködött dörgedelmes vezérhangokat mennydörgetni; a többség kívánata végzéssé emeltetett,

melly szóról szóra illetéknépen és ezek szerint hangzott :

„Az oktalan állatok nem követik ugyan vaktában az emberek minden gyarló botlásait, de azért koránsem vetik meg józanabb határozataikat, mivel meg vannak arról győződve, hogy néha még a legvékonyabb ázalék féreg is jöhet olly üdvös eszmére, mellyet a mammutok és elefántok is követhetnek. Ennél fogva kataroztatott, hogy valamint az emberek is csak józan föltételek mellett vélik zsidó rokoniknak az általános polgári jogegyenlőséget megadhatni, ugy mi is szinte csak akkor fogjuk az érdemes és különben nagyon tisztos sertésfajt szép kertünk boldogító sáncaiba bocsátani, ha megszünendnek külön statust képezni a statusban, és józanul simulandnak polgári sulási magasztos eszméinkhez, miktől mindedig legnagyobb konoksággal elszigetelve tartották magokat.“

E fontos határozat kimondása után az érdemes sertésfaj azonnal egész tisztelettel meg-

kéretett, hogy a szép kert sáncaiból lehető legnagyobb gyorsasággal távozni méltóztassék. Ámde a szép tiszta tó mellett olly jól esett a turkálás, hogy az állatok ezen tisztos felekezete nemcsak távozni nem akart, hanem még hatalmas agyaraikat is vicsorgatni és csattogtatni elég vakmerő vala. Erőszakot kelle tehát használni, s így csakugyan sikerült őket a kert ajtaján kizavarni; mi azonban természetesen nem történhetett meg tetemes zavarok, és némelly szerencsétlenségek nélkül. Egy pár juh és tyúk ugyanis életét veszté, s a farkasok és rókák kimondhatlan gyanuba estek, hogy a közös zavart hasznokra fordítván, vérengző természetöket tetteleg éreztetéék a nevezett ártatlan állatokkal, mi igen kellemetlen benyomást okozott, s azon öreg szarvasnak, kit már szerencsénk vala egyszer hallani, illy igazságos kifakadásra szolgáltatott alkalmat:

„Tisztelt gyülekezet!”

„Halljuk! Halljuk!”

„Tisztátlan rokoninktól megszabadultunk

ugyan, de fájdalom! határzatunk foganatosítása néhány érdemes polgártársunknak életébe került.

„Ők a közjóért estek el.“

„Ez nagy tisztelet.“

„Sorsuk igen szép.“

„Irigylésre méltó.“

„Mind ezt megengedem, érdemes polgártársak, de okom van gyanítani, hogy a tisztességes farkas és róka faj fogai okozák a bajt.“

„Ez személyeskedés!“

„Rendre! Rendre!“

„Vonja vissza szavát.“

„Kövesse meg az érdemes farkas és róka urakat.“

„Vagy adjon elégtételt!“

„Bocsánat, sérteni nem akarám érdemes polgártársaimat, s gyanumat örömezt visszaveszem; de szabad legyen a nagytekintetű gyülekezetet állati alkotmányunk egyik legnagyobb hiányára figyelmeztetnem.“

„Halljuk! Halljuk!“

„Alázatos csekély véleményem szerint a mostani sajnos kis vérengzés bizonyosan nem történt volna, ha szigorú és célszerű törvényekkel bírnánk az illy kicsapongások méltó megfenyítésére. Én tehát azt hiszem, hogy mindenek fölött leginkább efféle törvényeket kellene most alkotnunk.“

„Helyes! Éljen!“

A szamár nem osztozott e helyeslésben, hanem fejét szomorúan csóválván, fülét sokat jelentőleg rázá, és nem minden gúny nélkül így nyilatkozott:

„Nagytekintetű gyülekezet! Az embereknek annyi törvényök van, hogy alkalmasint századmagammal is alig bírnám törvénykönyveiket elcipelni, és ugyan mi hasznuk van belőle? Ők azért mégis minden bűnt olly bátran követnek el, mintha büntetés helyett külön jutalomra várhatnánk. Én tehát azt bátorkodom alázatosan hinni, hogy törvénykönyv alkotása által nem igen nagy hasznot fogunk hajtani.“

A szarka indulatosan kiálta:

„Hát ki mondja, hogy mi hasznót akarunk hajtani? Hiszen nem vagyunk mi kalmárok vagy mesteremberek! Nekünk nem kell haszon, hanem haladás, és annál fogva mindent utánoznunk kell, a mit a francia állatok véghez visznek.“

„Éljen! Éljen!“

A tetszésvihar zaja sokáig tartott, de végre mégis lecsöndesült, s akkor egy vaskos harcsa kidugá fejét a tóból, és öblös szájából illy szókat hangoztatott:

„Én minden jónak barátja vagyok ugyan, de az előttem szólott érdemes polgártárs szavaira mégis meg kell jegyzenem, hogy az, mi Franciaországban nagyon jó, nálunk azért káros is lehet, mert mi egészen más viszonyok közt élünk. Ezen körülményt figyelmébe ajánlom a nagytekintetű gyülekezetnek.“

A harcsa ezen vizes szavai hatás nélkül hangzottak el, s a szarvas így nyilatkozott:

„Én megmaradok indítványom mellett, mert szilárdul meg vagyok arról győződve,

hogy mi állatok tisztelni fogjuk alkotandó törvényeinket, s ebben is követésre méltó példát adandunk az embereknek.'

„Éljen!”

„Nagytekintetű gyülekezet! Én azt hiszem, hogy midőn törvényeket akarunk alkotni, mindenek előtt olyanokat szükség előállítanunk, mellyek fajunk szaporodását lehetőségig mozdítsák elő, mert nekünk sajátságos helyzetünk van az emberek közt. Kiket közölünk a vadászéletben hagy, azokat a mézárós vagy szakácsné koncolja föl. És ez még nem elég, mert fájdalom, mi magunk is többféle módon kevésbitjük egymást. Ezen módok közül először is azt említem, mellynél fogva sokan csekélységért összezördülnek egymással, s véres tusára kelnek, melly gyakran életébe kerül az egyiknek, sőt néha mind a kettőnek is. Én az illy gyalázatos tényre, mellyet az emberek, ha nem csalamozom, párbajnak neveznek, a legnagyobb büntetést kívánom szabni, mellyet törvénykönyvünk magában foglaland.'

Ezen indítványt a juhok és tyukok leg-
élénkebben pártolák, mivel efféle párbajban
már több kakas és kos veszté már reményteljes
életét, az állatfaj nem csekély kárára. A kutyák
sokat szónoklottak ugyan lovagiasságról, melly-
nél fogva a párbajokra nem kell törvényes büntetést szabni; de végre magok is engedtek azon
súlyos okoknak, miket több jeles szónok elő-
terjeszte, mondván, mikép párbaj csupán ott
menthető, hol törvények nem léteznek; hol
azonban vannak törvények, ott mindenki a bi-
róság által orvosoltassa sérelmeit, és ne váljék
gyilkossá; mert sokkal gazabb az, ki párbaj-
ban öl, mint az, ki éhségét enyhíteni akarván,
gyujtogat, rabol és gyilkol. Ezen nyomos okok
olly villanyosan hatottak a vadaskerti estély tag-
jaira, hogy emberek is okulhatnának belőle;
s csakhamar egyhangulag kimondatott azon ha-
tározat, hogy a szabandó büntetések legsúlyosb-
ja érendi mind azon állatokat, mellyek egy-
mással párbajt küzdenek.

Ezen határozat kihirdetése után ismét szót emelt a szarvas, mondván :

„Fájdalom fojtja el szavaimat, tisztelt gyülekezet, mert a mit most mondani fogok, az még az embereknél is alább helyez bennünket.“

„Halljuk! Halljuk!“

„Az emberek közt tudniillik csak kivételkép történnek egyes gyilkosságok, de nálunk, oh fájdalom! vannak fajok, még pedig nagy számmal, mellyek csupán más fajok véres kiirtásában lelnek gyönyörűséget; a hatalmas sas-tól kezdve egészen a kis pókig vajmi számos faj gyakorolja ezen vérengzést, melly végre utolsó körömig ki fogja az egész állatfajt pusztítani. Én tehát indítványozom, hogy szinte legsúlyosabb büntetés érje mind azon állatokat, mellyek állattársaikat éhségök enyhítésére használják.“

Ezen indítvány leírhatlan zajt támasztott, a maggal s fűvel élő szelidállatok hangosan helyeslék a szelid érzelmű szónok szavait; a ragadozó állatok ellenben bőszen indulatossággal fakadtak

ki ellene, s minden oldalról illy zavart fölkiáltások hangzottak:

„A farkas örökké báránnyal fog élni.“

„Ugy van, javitgatni lehet alkotmányunkon, de egyszerre nem szabad azt fölforgatni, s ha róka őseink büntetés nélkül fojthaták meg a tyukokat és karcsu nyaku libákat, ugy e jog minket is törvényesen illet.“

„De a polgárisulás szelid szelleme —“

„Ki vele!“

„Mi lenne a macskából egerészés nélkül!“

„Helyes! Éljen!“

„Az ősi szokásokat tisztelni kell.“

„Korcs, ki azokat megveti.“

„Éljenek az ősi szokások!“

„Éljenek, de azért haladjunk!“

„Maradjunk! Maradjunk!“

Ezen általános zavar közepett, a tó mellett emelkedő dombocskán, következő borzasztó esemény fejlett ki. Egy fiatal és egy öreg kakas ugyanis illy párbeszédre fakadt:

„Tisztelt uram bátyám, mit szól ön e jelenethez?”

„Én bizony őszintén megvallom, kedves uram öcsém, hogy nem vagyok barátja az újításoknak.”

„Mikép méltóztatik ezt érteni?”

„Csak úgy, hogy nem kellene azon régi szokásokat feldöntögetni, mik mellett századokig boldognak tudá magát érezni az állatfaj.”

„Tehát az is boldogság volt, midőn a róka megfojta bennünket?”

„Az nem nagy boldogság ugyan, de ki tehet arról, hogy mi a kukoricát szeretjük, a rókák pedig a tyukhust kedvelik!”

„Haladás hatalmas szelleme, milly beszéd ez!”

„Uram öcsém, mit akar ezzel mondani?”

„Azt, hogy ön — :

„Hogy én?”

„Hogy ön — egész fajunkat gyalázta meg ezen botrányos szavaival.”

„Botrányos? Tehát nem szabad már más

véleményben lennünk? S mindjárt botránys az, a mi más bölcseknek nem tetszik?”

„Uram, ez sértés.”

„Tehát a bölcs nevezet is sérti önt?”

„Ez gúny, s ön nekem elégtételt fog ezért adni.”

„De, uram öcsém, gondolja meg.”

„Én nem gondolok meg semmit, hanem a haladás hatalmas szózatát követem, és párbajra szólítom önt.”

„De illy semmiség miatt!”

„Meggyalázom önt, ha kihívásomat nem fogadja el.”

„Hiszen épen e pillanatban alkottunk szigorú törvényt a párbaj ellen.”

„Mi törvényhozók bátran megszeghetjük a törvényt, valamint a gelencsér is földhez vághatja a fazekat, mellyet készített.”

„Ám legyen tehát!”

És a két kakas véres párbajra kelt, melly saajátszerű látvány annyira lecsöndesíté a zajt,

hogy a szarvas ismét szóhoz juthatott, remegő hangon mondván:

„Ime, nagytekintetű gyülekezet! mennyire elkorcsosult már az állatfaj. Most alkottunk kemény törvényt a párbaj ellen, s magok a törvényhozók szegik azt meg! Ugyan mikép várhatnók [tehát, hogy a többi állatok, illy gyalázatos példa után, tisztelni fogják törvényeinket! Oh, mennyire hátra vagyunk még az annyira becsmérlett emberek mögött! Ezek bizonyosan örökre számüznék körükből az olly korcsokat, kik magok taposnák sárba azon törvényt, mellynek hozatalára magok is befolyással voltak, mig én indítványozni is alig merem a két törvénytaposó kakas megfenyítettését.“

„Halál fejökre!“ — kiálta épületes szemforgatással a róka, gondolván, hogy a bakói szereppel talán őt fogja megtisztelni a gyülekezet.

„Gyalázat ezen indítványra! — sikolta tüdejének lehető legnagyobb megerősítésével a szabadelmű szarka, — a haladás mostani

dicső korszakában halálbüntetésről többé már szó sem lehet.“

„Helyes! Éljen!“

„De itt mégis büntetnünk kell.“

„Még pedig súlyosan.“

„Ugy van!“

„Tüstént előadom alázatos indítványomat. A két kakast tiszta szellős ketrecbe kell zárunk és jó kukoricával táplálnunk, hogy egészségökben kárt ne szenvedjenek.“

„Ha ha ha!“

„Kérem alázatosan, ne méltóztassanak kacagni, mert ezennel megmutatom, hogy büntetésök mégis súlyos leend.“

„Halljuk! Halljuk!“

„A két kakasnak nem leend szabad büntetésök ideje alatt kukorikolni, hanem némán leendnek kénytelenek javulásuk fölött elmélkedni.“

„Ha ha ha!“

„Én ismételve is ezt ajánlom a büntetés legnagyobb fokának.“

„Ha ha ha!“

„Én mindjárt fölkoncolok egy pár bárányt, hogy illy kényelmes élethez juthassak.“

„Én ökröt fojtok meg, hogy minél előbb illy boldogító ketrecben láthassam magamat.“

„Én agyon rugok valamelly szelid állatot, hogy ne kelljen többé dolgoznom, terhet cipelnem és száraz kórót rágnom.“

„Én inkább fölakasztom magamat, hogy sem a hápogástól tartózkodjam.“

Igy nyilatkoztak egymás után a farkas, medve, szamár és kácsa, s a szarka nagy búsán kezdé átlátni, mikép magasztalt büntetési rendszere némelly állatokra nézve ohajtott kedvezés, míg másokat a halálnál is kegyetlenebben fogna sújtani, s hivé egyszersmind, hogy nehéz ollyasmit találni föl, mi minden tekintetben kielégítő legyen, s hogy az oktalan utánzási düh nemcsak az állatokat, hanem még az embereket is nevetségesekké teszi.

Ez alatt a két kakas annyira össze vissza sebezé magát, hogy végre mind a kettő kiadá

páráját s ennél jobbat csakugyan nem is tehetnek az illy vitéz bajvivók, kik azt hiszik, hogy sértettnek vélt böesületöket a törvény megferőzése által helyreállítják, holott épen csak ez által teszik magokat valódilag becstelenné.

A szarvas iszonyuan rázá hatalmas szarvait, s hatályos hangon szóla :

,Tisztelt gyülekezet! Kimondhatlan fájdalommal kell tapasztalnom, hogy nagy hibát követtem el társaimmal együtt, midőn a szarka fényesen és édesen hangzó csábszavait meghallgatván, szép kertünk sáncait minden előkészület nélkül nyitottuk meg az állatok különböző kedélyü és irányu fajainak. Sokan vagyunk itt most, és ugyanannyi felé oszlanak a vélemények. Uraim, így nem boldogulhatunk, hanem választmányt kell alakítanunk, melly teendőink körül bölcsen és hatályosan tanácskozzék; addig pedig kérjük meg tisztelt állat-rokoninkat, hogy sziveskedjenek sáncaink közül ismét távozni, s majd —

Többet nem szólhatott a szarvas, mert a

bébocsátott állatok nagy tömege iszonyu zajt támasztott, s minden oldalról illy kiáltások barsogtak :

„Ki a szelid állatokkal!”

„Ők régen vannak e kert sáncai közt, s már az is bűnök, hogy csak most bocsátottak be minket.”

„Ki velök!”

„Ha nem egyezhettünk meg, tehát győzön az erősebb felekezet.”

„Helyes! Éljen!”

„Csatára! Csatára!”

És véres csata lőn, mellynek látására maga a szelid hold is elhomályosult. A szelid állatok, a szép kert régi lakosai, részint kegyetlenül fölkoncoltattak a ragadozó állatok által, részint pedig a kertből kiűzettek, mellynek sáncait rövid idő előtt olly szíves bizalommal nyitották meg a vad csoport számára. Bezzeg volt azután tobzódás, lakmározás! A vad állatok mindent össze vissza romboltak, a mit éhes gyomrukba nem temethettek, s azt hívék, hogy

most már tetőpontjára jutottak a földi boldogságnak.

Hiedelmökben mindazáltal óriásilag csalatkoztak; másnap reggel ugyanis a vadaskert ura, látván a gyönyörű gazdálkodást, fegyvereket töltetett, vadászait rendbe állítá, a kopókat és agarakat szabadon bocsáttatá, a rézkürtöket vigan harsogtatá, s olly véres pusztitást vitt véghez a vad csorda közt, hogy csak igen kevés mentheté meg gyors futás által életét, a többi ellenben mind halomra lődöztetett, s a szép kert hosszú időre, vagy talán örökre elpusztult! —

A VÁLLALKOZÓ.

„Nincs vállalkozó szellem a magyarban!”
— ez azon vádak egyike, miket gyakran kell hallanunk, s meg kell vallanunk, hogy ebben csakugyan van némi kis igazság, mert lapokat tölthetnénk be, olly vállalatok elősorozásával, mellyek jobbadán az illető vállalkozók ügyetlensége miatt buktak meg, vagy legalább csak ugy sántikálnak, hogy minden pillanatban sirba szállásukat várhatják.

Néhány illy bukást, okaival együtt, ezenel érintünk, hogy annál jobban kitűnjenek bokros és csokros érdemei azon vállalkozó lángésznek, kinek boldogító sikerű működéseit, terveit és indítványait ezennel illő fénybe szándékozunk állítani, mennyiben csekély erőnk az illy magos szárnyalásu lángész irtó-

zatos röptét utólérheti, vagy legalább megközelitheti.

Mi buktatott meg hazánkban egy pár gyorsutazási vállalatot? Vállalkozási szellem hiányzása. Mert ki akarna olly gyorsutazási intézetet használni, melly elvül a fontolva haladást követi? Mikép lehetne illy eszközt használni a kitüzött cél elérésére!

Van és volt ujság, melly szerkesztője terjedelmes vastagsága dacára is sovány, vagy előfizetési aszkóiban halt meg. Mi okozá ezt! Az, hogy a szerkesztőnek nincs és nem volt vállalkozási szelleme, vagy taktikája, vagy tapintata.

Vannak és voltak politikusok, kik olly hamar lejárták magokat, mint a hajdani debreceni órák, miket mindennap kétszer kelle fölhozni. És miért? Mert nincs vállalkozási szellemök, vagyis tapintatuk, modoruk és taktikájok.

Vannak lyányok, kik szépek, okosak, gazdagok és erényesek, s mégis hajadonok

maradnak. Miért? Mert nincs vállalkozási szellemök, s ennél fogva a férfiakat nem tudják jégre vezetni.

És így száz meg száz példát hozhatnánk még föl, de alkalmasint ez is elég annak bebizonyítására, hogy a vállalkozási szellem hiánya igen nagy baj. Egy vállalkozó férfinak némelly jegyzeteit közöljük tehát, hogy láthassa a magyar világ, mikép boldogulhat az ember, ész, érdem és pénz nélkül. Előbb azonban el kell még mondanunk, hogy mikép jutottak birtokunkba ezen megböcsülhetlen becsű jegyzetek.

Sétáltunk, hol, az nem tartozik ide, elég, hogy sétáltunk, a mi különben ritkán szokott megtörténni; hirtelen zápor kezd hullani, a mi gyakran szokott megtörténni, s mi kapu alá menekültünk, a mi rendesen mindig megtörténik, midőn esernyő nélkül sétál az ember, s váratlanul zápor kezd szakadni. A kapu előtt bérkocsi állott, s a házból bizonyos szőnyegrontó uracs suhant a kocsiba, kit nincs sze-

rencsénk ismerni. Kocsiba ugrása közben iratcsomó hullott ki zsebéből, mi azonnal fölkaptuk azt, de mielőtt visszadhattuk volna, a kocsi már elrobogott. A ház pedig vendéglő volt, s az uracsot még a pincérek sem ismerték. A kézirat tehát birtokunkban maradt, s mi most két okból teszszük azt nyilvánossá; először azért, hogy tanulhassanak belőle azok, kik mint vállalkozók, ész, érdem és pénz nélkül szerencséhez kívánnak jutni; másodsor pedig azért, hogy az érdemes uracs ismét visszakövetelhesse tőlünk nagybecsű kéziratát, melly szóról szóra illyeténképen hangzik:

Fiatal honfitársaim! A boldogság valódi tanára akarlak titeket oktatni, melly eredményeiben mindenkor csalhatlan. Legyetek vállalkozók, ha az élet üdvének titkát meg akarjátok nyerni. Vállalkozási szellem nélkül ugy szólván nyár közepén is jéggé fagy előttetek a forró víz.

Kérdezitek, miből áll tulajdonképen ezen vállalkozási szellem? Egy szóval kimondhatom:

botor emberek szemtelenségnek nevezik azt, a fényes teremek és selyemszőnyegek francia szabásu emberei pedig arszlánságnak.

És most halljátok a részletes fejtegetést és követésre méltó alkalmazást.

Kezdjük a vállalkozás legkönnyebb nemével, s végezzük a legnehezezzel.

Legkényelmesb boldogság az, ha olly hölgyet veszünk nőül, kivel sok pénzt kapunk, s ez olly könnyü, hogy ugy szólván pusztá gyermekjátéknak mondhatni, mert erre csak az kívántatik, hogy férfiaságunkról feledkezzünk meg, s az ugynevezett böcsületet ne tart-
suk szigoruan szemek előtt. Bókoljunk s hielgjunk, és mindig tiszta fehér keztyüt viseljünk; ellenkező véleményünk ne legyen soha, s nadrágunk és mellényünk szorosán simuljon testünkhöz. Ha ezen lelki tulajdonságokkal bírnunk, akkor testi szépségre nincs is szükségünk; bizonyítja ezt az is, hogy a hölgyek a majmokat is szeretik, mellyek különben csakugyan nem nagyon szépek. Igy azután gazdag,

vagy legalább szép nőhöz juthatunk, a mi tulajdonkép mindegy, mert ha annak idejében szemeinket be tudjuk hunyni, és vállalkozási szellemmel birunk, ugy a szegény de szép nő mellett is meggazdagodhatunk. Itt azonban meg kell egyszersmind jegyzenem, hogy magyar szellemü hölgyektől távol kell magunkat tartanunk, mert azokat valódi érdem nélkül most már bajos elszédíteni.

Nagy politikusoknak kivántok tartatni? Ez sem nehéz. A vállalkozó ember így szokott ehhez jutni. Mindenek előtt olly köröket keres föl, mikben rendkívül és szünet nélkül politizálnak, mert meg lehet arról győződve, hogy épen ott értenek hozzá legkevesebbet. Eleinte hallgat, s a nevezetesb és legigazabb megjegyzésekre, kezeit mellénye zsebébe dugja, szemöldeit fölhuzza és ismét lebocsátja s gúnyosan és mintegy szánakodólag mosolyog. E műtétel soha nem téveszti el hatását, mert az emberek azonnal illy gondolatra fakadnak: „Ezen ember hallgat, ámbár arcának gúnyos kifeje-

zéséből olvashatni, hogy e tárgyat jobban ismeri mint mi.' Ez az első csapás. Utóbb, ha például valamely csiklandósb természetű tárgy kerül szőnyegre, csak vállat vonít a vállalkozó, bajuszát — ha tudniillik van bajusza — végig pödöri, szemeivel pislog, s aggályosan körül tekint; végre pedig lehetőségig tompa hangon azon megjegyzést teszi, hogy nem jó mindent kimondani, a mit tudunk, főleg, ha többet tudunk mint mások. Az illy megjegyzés csodás hatást szokott szülni, s rögtönhirre kaptja az embert, mihelyt pedig ez megtörtént, akkor a többi már ugy szólván magától jó, s ha néhány valódi jeles férfit, illy körökben, bizonyos meghittségi kifejezéssel, s csak amugy könnyeden tisztelt barátunknak nevezgetünk, akkor rövid idő alatt meglehetősen tekintélyt víhatunk ki magunknak, főképp, ha némely sikerültebb s álnevű értekezések dicsérésének hallásakor olly megjegyzéseket teszünk, mikből a könnyen hívők azután minket gyaníthatnak az álnév köpenyébe burkolt szer-

zőnek. Ha ezután jeles férfiak előtt alázattal jelenünk meg, a bangókat pedig magasztaljuk, úgy lassanként mindent elérhetünk a politika mezején, s csakhamar tapasztalni fogjuk, hogy nagyon sokan vannak, kik szinte így kapaszkodtak föl az ugorkafára, s mégis úgy hányják vetik magokat, mint polturás malac a garasos kötélen. E hasonlítás kissé illetlennek látszik talán, de meg kell jegyeznünk, hogy a politikai tekintélynek népszerűség a vezérsillaga, és így mulhatlanul szükséges, hogy népies kifejezésekhez is szokjék, mikkel azután a nép sziveit megnyerheti.

A politikai világot napjainkban, fontosságra nézve, rögtön a művészet csodás országa követi. Ki ne ohajtna művész lenni, most, midőn egyetlen trilla, egyetlen bakugrás többre böcsültetik Napoleon minden diadalánál, s a legbölcsebb kormányférfiak minden működésénél! Azonban itt egy kis csomóra akadunk, mellyet maga Hamlet sem birna megoldani. Kiáltani minden birka tud, de trillázni nem, s

bakugrásokban minden majom kitüntetheti ugyan magát, de lábát művészi szabályok szerint egészen orrához emelni — ez már kérdések kérdése, mellynek megfejtése arcátlanságnál, vagyis vállalkozási szellemnél valamicskével csakugyan többet kíván. Azonban, a vállalkozás hatalmas szelleme még ezen bajon is segít már. Nagyon világosan szeretnék most beszélni, s azért hasonlatossághoz folyamodom, melly rendesen könnyebben értetik meg, ha még jobban nem bonyolítja össze az ügynek fonalát. A régi mesés világban, körülbelől Árgirus király idejében, bizonyos ismeretlen országban egy csapat férfi jelent meg lóháton; az ismeretlen ország lakosai ezen csodán rendkívül elbámultak, mert lóhátas embereket még soha nem láttak, s azért azt hívék, hogy ez külön emberfaj, és e lovagokat centaurosoknak nevezék el. Most figyelmet kérek. Rekedt torokkal, idomtalan kezekkel, lőcslábakkal és üres fejjel művészekké nem lehetünk, de mind ezek nélkül, sőt még fej nélkül is csakugyan

buzgó tisztelői lehetünk a művészetnek, vagyis — hogy világosabban szóljak — mi, mint műismerők, kedvelők és tisztelők, centaurust képezhetünk a művészekkel, hogy tőlök mindenkor elválhatlanok lehessünk, s egyszersmind velök egynek tekintessünk a profanus közönség által. Természetes, hogy a valódi érdemnek örömet megadjuk az illő tiszteletet, és a lónak nagy hatásu szerepét vállaljuk magunkra, s örömeinkben nyeritünk, tombolunk és ágaskodunk, mialatt dicsőségnek fénysugára leng a művész illy lovára.

De térjünk részletekre, s mutassuk meg, hogy mikép juthatunk illy irigylésre méltó szerephez. Gondoljátok talán, hogy nehéz annyi művészre találni, hogy minden ember, kinek illy magos megtiszteltetésre kedve van, centaurust alkothasson vele? Csalatkoztok; annyi most a művész és művésznő, hogy isten a megmondhatója! Ha az utcán orrotokra buktok, meg lehettek győződve, hogy művészen botlottatok meg; ha valaki tyukszemetekre lép, ne

haragudjatok, mert bizonyosan művésznek köszönhetitek e kitüntető szerencsét; ha valaki jól eldöngeti hátatokat, tartsátok megtiszteltetésnek, mert bizonyosan művésznek tiszteletre méltó kezei sulyosultak rátok, kinek előadása által még csak árva eszetektől sem hagyátok magatokat megfosztatni; ha valaki rátok rohan s szemeiteket legalább is félig kikarcolja üregeikből, csókoljátok meg selyempuha kacsóit és tarlatan szoknyája illatos szegélyét, mert bizonyosan művésznő, hallatlan és megfoghatlan művésznő áll elöttetek, kinek ragyogó szépsége még csak görcsökre sem birta nyomorutesteteket összegörnyeszteni, s kinek ezüst hangcsokrai és mesés kiterjedésű trilláinak olvasztólávái sem birák bennetek a keleties lomha természetet remegő ömledezésre csiklandoztatni; szóval, a mit fületek hall, s szemetek lát, a mit kezeitek érintenek, a miben lábaitok megbotlanak, a mi orrotokat kéjmámorra lelkesíti, s inyeteket remegő aléltságra korbácsolja, az mind művész, az mind művészet! —

Művészekben tehát nincs hiány, s nemde, azt kívánjátok már most tudni, hogy tulajdonképp mi módon csatlakozhattok szorosan hozzájuk, s miképp juthattok azon kimondhatlan szerencsééhez, hogy műismerőknek, műbarátoknak, s a művészet hő tisztelőinek tartassatok, habár a trombita harsogását sem birjátok is megkülönböztetni a hegedű remegő hangjaitól.

FigyeljeteK, s a titkok ezen titkát is föl-tárom előttetek. A mint meghalljátok, hogy valamelly idegen művész érkezett fővárosunkba, a mit minden pillanatban legalább hatszor hallhattok, azonnal huzzatok föl fekete frakot, fehér keztyüt, s télen fekete, nyáron pedig fehér nadrágot, hogy már messziről is látszassék rajtatok a nagy műismeret, és siessetek a hallatlan művész szállására. Ott körül belől egész szerénységgel így nyilatkozzatok :

„Uram, vagy, nagyságos asszonyom, vagy kisasszony, — mert, jól megjegyyeztek! a kötéltáncosné is mindenkor nagyságoltatik, mint-hogy ő is csakugyan művésznő, — ön nagysze-

rü hírét sasszárnyakon röpteté fővárosunkba a művészet csillogó arcu nemtője, s én sieték, hogy első fejezhessem ki azon kimondhatlan hódolatot, mellyel minden valódi hazafi önnek lábai elébe borul, forrón rebegve hálát, hogy ön szegény hazánkat megjelenése leirhatlan boldogságával megtisztelni kegyeskedett. A mai nap, melly önt hozzánk hozá, uj korszakot képezend évkönyveinkben; ön kimagyarázhatlan művészetének roppantsága feledtetni fogja velünk a mult századok vészeit, a jelen surlódások rémeit, s a jövőnek kétes képeit! Ugy van, csak e pillanattól érezheti magát boldognak árva hazánk, mert ön annyira leereszkedni méltóztatott, hogy füleinket megcsiklandoztatni, szemeinket megkápráztatni, és nyomoru, érdemetlen pénzünk egy részét magával vinni kegyeskedendik. E nagylelkü leereszkedés, melly annyira túlhaladja érdemeinket, örök hálára fogja ön iránt kötelezni a szegény magyart.

Ha ezen kemény töltést pirulás nélkül bírátok kisütni, ugy már nyertesek vagytok, s

meg lehettek győződve, hogy legméltóbb tisztelőjivé váltatok a nagyszerű művészetnek, s bár melly ordas sinkoránnal is bátran megmérkőzhettek.

Ezen bevezető nyilatkozat után, a lehető legrendkívülibb szerénységgel így folytathatjátok szavaitokat :

„Ön idegen e városban, s minden emberi képzeletet túlhaladó boldogságnak tartanám, ha ön, vagy nagysád, csekély érdemetlen személyemet mindenre használni méltóztatnék; mindenre ajánlkozom önnek, mint Schiller Fiescojának a szerecsen. Roppant ismeretségeimnél fogva talán szerencsés lehetek önnek haszonnal szolgálhatni. Én csak egyszerű nemes ember vagyok ugyan, de anyám főfőcsaládból származott, s így összeköttetésem magosra terjednek. A szerkesztőségekkel is jó lábon állok, s ismerem az utakat, miken hozzájok lehet férni.“

Illy hangon sokáig lődözhettek, mert ugyan mikép juthatna fillentéseitek nyomába az

idegen művész, ki hazánkról csak annyit hallott, hogy határai közt születnek a kedves kör-möciek!

E [puskázás mindenestre hatalmatokba adja a művészt, s most kezdjétek a szép kilátásról beszélni, melly szállása ablakaiból, vagy erkélyéről kinálkozik, s azonnal vezessétek őt az ablakba, vagy erkélyre. E műtételt úgy szólván diplomának nevezhetni, melly által az utcán báméskodó nép, melly rendesen egy pár kan veréb verekedésére is össze szokott csődülni, azonnal meggyőzetik arról, hogy meghitt viszonyban álltok a megmérhetlen nagyságu művészszel, s hogy annálfogva valódi műismerők, műbarátok és nevezetes emberek vagytok.

De ez még nem elég, mert mulhatlanul szükséges, hogy e boldogító véleményben az egész művelt közönség is osztozzék az utcai bámészokkal. A művész előadásakor iparkodjatok tehát az egész közönség figyelmét magatokra vonni. Érdemeitek erre nem levén, igen

természetes, hogy e magasztos célt csupán valóságos botrány által érhetitek el. Midőn legnagyobb a csöndesség, akkor, mintegy akaratlanul, ezen félig elfojtott, de mégis eléggé hangos kiáltásokat hagyjátok kéjtől remegő ajkaitokon kitörni: „Brava, vagy Bravo! Cara! Caro!” A közönség erre természetesen piszszegni fog, minthogy csöndes élvezetében háborgattatik; de hiszen épen ez az, a mire nektek szükségtek van. Mindenki rátok fog bámulni, s ti ekkor görcsösen hányjátok vessétek magatokat, mint a középkorban a gonosz lélek által megszállottak szokták tenni. Szórjátok koszorukat, virágokat, verseket, s ne bánjátok, ha roszak is az utóbbiak, hiszen a külföldi művész úgy sem érti; a közönség pedig annyira megszokta már az efféléket, hogy még csak gyomrát sem képesek többé megrontani. Végre, béreljete ki valamely szegény suhancot, s lelkesült elragadtatást színelve — harapjátok el fülét. Ekkor azután nemcsak az egész közönség, hanem az idegen művész, s

általa az összes külföld is erősen hiendi, hogy ti vagytok a művészet leghőbb tisztelői, és boldogságtok örökre meg van alapítva. S mind ezt minek fogjátok köszönhetni? Kitűnő elme-tehetségnek? Isten mentsen, — csak egy kis vállalkozási szellemnek! —

Igéretem szerint, térjünk már most a legnehezebbre, hogy megmutathassam, miképvállalkozási szellemmel azt is gyermekjátéki könnyüséggel érhetni el. Meg vagyok ugyanis győződve, miképp sokan vannak köztetek, kik szeretnének mint tudósak vagy írók kitűnni, ám-bár jól érzitek bensőleg, hogy nemcsak a lőport nem birnátok föltalálni, s nemcsak a fűnek növését nem halljátok, hanem, magyarul szólva, tulajdonkép még azt sem tudjátok, hogy hány hét a világ! De azért ne busuljatok, barátim, csak a vállalkozási szellemhez folyamodjatok, s mentve lesztek. Figyeljete! A közönség nagyon szereti hirlapjainkban az ujdonságokat olvasni, mint gyermekek a könnyü csemegét, melly az alaposb ételekkel meg-

rakott gyomrot sem rontja meg. A hírlapok tehát minél több apró ujdonsággal s hirecskével iparkodnak a nagy gyermekek asztalait megrakni, s az ártatlan édességek közt gyakran gyomorizgató borsos és paprikás süteményeket is ügyesen használnak, hogy a hathatós emésztés után alaposb eledelre is új étvágy ébredjen az olvasókban. Iparkodjatok tehát valamelyik hírlap ujdonságai közé azon hirt csempészni, hogy töletek rövid idő múlva illy meg illy című munka fog megjelenni. Hogy vonzó címet válasszatok, az olly természetes hogy említeni is fölöslegnek tartom. E hirt, irodalmunk érdekében, s hogy a falánk hasárok teljenek, egymásután közleni fogják a többi lapok is, a nélkül, hogy azért folyamodnotok kellene. E hírek megjelenése után járjátok el a könyvárusokat, s kérjétek azon meg nem jelent könyvet, s kéressétek barátaitok által is minden héten néhányszor; hogy pedig sok jó baráttal vagytok megáldatva, az igen természetes, miután számotok olly nagy! Több

hét mulva mintegy illy tartalmu jelentést boc-
császatok közre valamennyi hirlapban:

„ — — — címü könyv, a szerző által el
nem háritható akadályok miatt nem jelenhe-
tik meg.“

E fogás mindenkor csattanó hatásu, mert
rendesen azt szokták hinni, hogy igen jeles
munka az, melly ellen efféle legyőzhetlen aka-
dályok gördülnek. Most rögtön forditsatok le
valamelly jeles külföldi munkát, hiszen ez nem
nehéz, mert vajmi könnyen kiforgathatni a leg-
kitünőbb lángész munkáit is! A főnebbi előz-
mények után bizonyosan találni fogtok köny-
várust, ki e forditást kiadja, a nélkül hogy
ezért tőletek fizetést kívánna, sőt még alkal-
masint néhány ingyenpéldányt is fogtok tőle
kapni. Ezeket azután osztogassátok el olly ol-
vasók közt, kikről meg vagytok győződve,
hogy olvasni — nem szoktak; illyent pedig any-
nyit találhattok, hogy akár az egész kiadástól
is megszabadulhattok ez uton, s egyszersmind
azt nyeritek, hogy dicsérni fognak, mert nem

olvasott könyvről nem igen mernek rosszul nyilatkozni az emberek, minthogy a roszalást mégis csak némi okokkal kellene támogatniok. Ezután iparkodjatok valamelly hirlapban néhány kitünőbb s valóban érdemes irót lehetőségig gyalázatosan megtámadni; ezek irgalmatlanul le fognak ugyan benneteket rakni, de ebből háromszoros haszon háromlandik rátok; először ugyanis, a gyöngge emberek azt hiendik, hogy mégis csakugyan nevezetesek vagytok, mivel kitünőbb férfiak is szóváltásba bocsátkoznak veletek; másodsor, a szánakozók azt fogják mondani: még sem szép, hogy annyian rohanják meg ezen egyet! harmadsor, a gyávák félni fognak tőletek, s hizelgve oldalognak majd körülöttetek. És így gyöngeség, szánakozás, gyávaság és hizelgés, melly sok embert emelt már föl, végre titeket is csakugyan magosra fog juttatni, ha a vállalkozási szellem ezen bölcs intéseit szorgalmas kitüréssel gyakoroljátok. —

De többet mondok, a nehéz munkák leg-

nehezebbjét is kiküzdhetitek a vállalkozási szellem segélye által; úgy van, még hirlapot is szerencsés sikerrel alapíthattok, habár tetőtől talpig csupa gyarlóságokból vagytok is összeállítva, pedig annyi vetélytárs közt ez csakúgyan igen igen kemény föladat.

Tanácsom e tekintetben imez : ígérjétek mindent, s teljesítsetek annyit, a mennyit meg-erőtetés nélkül eszközölhettek. Csináljatok nagy zajt, hogy mindenki úgy szólván újjal mutasson rátok; hizelgjétek minden bohó fonákságnak s divatos visszaélésnek; egynek nejét, másnak lovát, harmadiknak lyányait, negyediknek kalapját, ötödiknek pedig mindenét magasztaljátok, s öt előfizető már hálótokban van; ragadjátok meg a szobalyányok kötényét, s csusszatok utána az előszobába, és tiz közül nyolc előfizetőt nyertetek; a ki visszaélések s kábaságok ellen harcol, azt gorombán támadjátok meg, hiszen ezt ész nélkül is megtehetitek, s tiz ótalmazott bűnös közül legalább is öt fog tőletek előfizetési nyugtatványt kérni;

az alaposságot kerüljétek, mert ahhoz nem értetek, s e tekintetben vajmi sok rokonkebelre fogtok találni, kiknek nagy része szinte zászlaitok alá fog szegődni; a vendéglők pincéreit fogadjátok zsoldotokba, hogy minden előbbkelő utazó megérkeztét veletek rögtön tudassák, s ti mindannyiszor öltsetek magatokra ellenállhatlan divatos ruháitokat, öntsétek le magatokat illatos vizekkel, rohanjátok meg az utast, s ostromoljátok a legvastagabb hizelgésekkel, és százat fogadok egyre, hogy előfizetési nyugtatványaitokat be fogják váltani, gyakran boszankodva ugyan, de azzal ne gondoljátok; utazzatok gyakran gőzhajón, mert ott leggyakrabban fordulnak meg az unatkozó gazdag angolok, s mondjátok nekik, hogy vigyenek egy példányt diszes lapjaitokból hazájokba, hol magyar hirlapot még ugy sem igen láttak, és a szeszélyes angol már csak különcsége miatt sem utasítandja el tolakodástokat, az egy két guineet kiveti, s csak egy számot kap, mert természetes, hogy nem fogjátok lapjaitokat olly

messzire utána küldözgetni; a művésznőket emberi értelmet túlhaladó magasztalásokkal árasztatok el, s vigyetek nekik példányt, és meg lehetek győződve, hogy gazdag aratásából egy sem fogja azon néhány forintocskát sajnálni, mellybe lapjaitok kerülnek.

Illy eszközökkel a vállalkozó ember legalább is fél évre alapíthatja meg lapját, továbbra pedig majd gondoskodik az, ki a mezei liliomokat ruházza, és az égi madarakat táplálja! —

Eddigi a nagybecsü kézirat, melly még némi személyes jegyzetekkel is el van látva, miket nem merészlek közleni. Reményljük, hogy a tulajdonos minél előbb vissza fogja követelni világboldogító tanait.

A NYÁRSPOLGÁR.

Országos Széchényi Könyvtár

A NYÁRSZÓLGÁR.

— Minden jónak, nagyszerűnek és hasznosnak szoktak lenni ellenségei, irigyei és gáncsolói, különösen pedig gúnyolói; ez olly meg-
rögzött szokás, hogy szinte kár is ellene szó-
lani vagy írni, mert előre is meg lehet az em-
ber győződve, hogy csak falra szórja a borsót
s illy működésben valóban semmi gyönyörűség
nem rejlik. Mi azonban mégis erősen föltettük
magunkban, hogy az efféle méltatlanságokat
mindenkor ostorozni fogjuk, sőt le is dorongol-
juk, ha a körülmények épen ezen utóbbi uj po-
litikai eszközt találnák szükségessé tenni.

Különösen a polgári osztály az, mellyen
sokan szeretik elmésségöket köszörülni, s milly
igazságtalanul történik ez! Az emberek jóval
tulnyomó többsége legjobban szereti, legin-

kább tiszteli, leggondosabban őrzi, és úgy szólnán balványozza — testének közepét, az az gyomrát és hasát, s ezekért mindent, de mindent megtesz; legjobb barátjának, sőt tulajdon édes atyjának sem tenné azt meg, a mivel teste ezen részének örömmel kész áldozni. Már pedig — és itt különös figyelemért esedezünk — a polgárság a nemzeti testnek szinte középrészét alkotja, s így világos, hogy legméltányosb tiszteletre érdemes.

Miután ezt déli napfénynél világosabban megmutattuk immár, bizvást tovább haladhatunk egy fokozattal, hogy méltányló megismerésünket a polgári osztály tránt illőn tüntethessük ki. Midőn fejünknek van baja, az baj ugyan; ámde akkor kezeinkkel és lábainkkal mégis eleget működhetünk; ha viszont végtagjaink tagadják meg tőlünk a szolgálatot, akkor a fej teszi meg a magáét; de mihelyt testünk középső része, a gyomor, beteg, azonnal testünk valamennyi része is bajba keveredik. E szerint tehát a polgári vagy is középosztály

rendkívüli hasznosságát ezen hasonlattal ismét fényes sikerrel bizonyítottuk be, minek kimondhatlanul örvendünk.

És most ismét előbbre hatolhatunk egy lépcsővel. A gúnyolódók sokasága különösen az ugynevezett nyárspolgár ellen szokott kikelni. Mondják ezek ugyanis, hogy a nyárspolgár feszes, mintha nyársat huztak volna végig derekán; hogy mindig csupán eszem iszomra gondol, s minden vasrud megpillantásakor illy fohászra fakad: „Ah, milly derek nyársat lehetne ebből kovácsoltatni, s milly jó pecsenyét lehetne rajta sütni!” — Mondják továbbá, hogy a nyárspolgár olly türelmesen forog, mint a nyárs, habár még olly igen égeti is őt a tűz; mondják, hogy mindenre használtatni engedi magát, mint a nyárs, mellyen nemcsak a cimeres malacot, hanem a legsilányabb verebet, vagy halacskát is meg lehet sütni; mondják, hogy a nyárspolgár esze olly tompa, mint a nyársnak hegye, s hogy nyaka a sok hajlongástól végre ugy meggörbül, mint a nyársnak fo-

gantyuja. Szóval, isten tudná csak elszámítani mind azon rágalmakat, mellyek a böcsületes nyárspolgár boszantására koholtatnak; pedig a rágalmazók minden hasonlitgatása nemcsak kimondhatlanul sületlen, hanem azonkül még a nemzetek történeteivel is merőben ellenkezik; mivel pedig nem vagyunk hires és nevezetes politikusok, tehát ezen állításunkat tüstént olly okokkal fogjuk bebizonyítani, hogy a rágalmazók, ha nyilvánosan nem is, de titokban bizonyosan szégyenleni fogják magokat; mert átlátandják, mikép mindeddig még csak azt sem tudták, hogy tulajdonkép ugyan micsoda az a nyárspolgár.

Most ráncoljuk össze kissé homlokunkat, ültessünk orrunkra szemüveget, nyissuk meg szájunkat lehető legnagyobb fontossággal, szipantsunk egy kanálnyi burnótot, pipánkat füstöltessük irtózatosan, s öklünket szorítsuk homlokunkra, hogy egész külsőnket bizonyos sajtószerű ünnepélyes tudós bűz jellemezze, mert tudományos mélységből kell néhány sort me-

rítenünk, mi olly roppant elszántságunkba kerül, hogy csupán szép célunk nagyszerűsége — és ezt jól kérjük megjegyeztetni — birhatott bennünket ezen rendkívüli buvárkodásra.

Az egész ismert és ismeretlen világ valamennyi krónikájában, és ezenkül Magyarország poros és porló okleveleiben is, részint világosan, részint homályosan, de mégis eléggé értelmesen, olvastuk, és olvashatja ezentul is minden ember, ki illy lélekölő munkára elég erőt s valódi nemzeti elszántságot érez magában, hogy hajdan a polgárok leginkább csak városokban laktak, s ez okból leghasznosb tagjai valának a hazának, mellyben laktak, következésképp az egész világnak, minthogy ők mindenütt laktanak, a világ elején csak ugy, mint közepén és végén. És miből állott tulajdonkép azon nagy haszon, mit a polgárok dicseretére a régi krónikák följegyeztek? Tüstént elmondjuk. Hajdanában, midőn hullámszelő gőzök helyett még csak halnyelő harcák laktak a Dunában, sok vad nép szokott

egyik helyről másikra csatangolni, mindenütt pusztítás nyomait hagyva maga után. Illyenkor a hatalmas várurak rendesen megnyiták sziklafészekük vaskapuit, menedéket ajánlva a földön futó parasztságnak. Ámde ezen szegény emberek már akkor is azt hívék, hogy nagy urakkal nem jó egy tálból cseresznyét enni, s hogy nagy golyhó azon bárány, melly a farkas odujában menedéket keres. Volt é illy okoskodásra elég alapos okuk, vagy nem, azt a történetek tengerében állandón horgászó tudósak eredménydús kimutatásaira bizzuk, már csak azért is, mivel fölvelt tárgyunktól nem szabad olly messzire távoznunk. Hová menekültek tehát illy szomorú esetekben a szegény parasztok? A városokba. S kik ótalmazák őket a városokban? A polgárok; igen, ünnepélyes kifejezéssel mondjuk még egyszer: a polgárok!

A városok ugyanis falakkal voltak környezve, és erős kapukkal ellátva. Valahányszor tehát kutyafejü vagy másféle tartárok lepték el az országot, a városi polgárok mindig keb-

lökre fogadák a parasztokat, marháikkal együtt, s a város kapuit keményen belakatoLVán, fölmentek a falakra, hosszú nyársakkal fegyverkezve. MidőN azután a tatárok fölMászni iparkodtak a falakra, a polgárok mindig átdöfék őket nyársaikkal és letaszíták, melly hősi elszántságuk végre olly félelmes hirbe jött, hogy a tatárok, s egyéb pusztító vad csordák utóljára még csak szaglálódni sem merészlettek a városok körül. S ezen hősi elszántságu polgárok széltében nyárspolgároknak neveztettek, minthogy nyársat viseltek és használtak fegyverül. A nyárspolgár cím tehát legnagyobb kifejezése az érdemlett tiszteletnek, s gúnyolódásra legfőlebb is csak olly tudatlanok által használtathatik, kik a világ nemzeteinek és saját édes hazánk történeti évkönyveiben tökéletesen járatlanok, mert különben e díszes címet bizonyosan nem fognák egyedül a pecsenye kedveléséből következtetni. —

Ezeket illő ünnepélyes és tudományos kifejezésü komolysággal mondván el, most már

bátran szabadabban mozoghatunk, s homlokunk tudós redőit simára vasalván, arcunkra ismét fölültethetjük a derült mosolyt, mit ezennel meg is teszünk, s a poros oklevelek fojtó gőzköréből a vidám élet illatos mezejére lépünk, előadandók, megmutatandók, és bebizonyítandók, mikép a mostani nyárspolgár is olly derék s hasznos tagja a hazának, mint a hajdani, habár, az idők mostohasága miatt, jelenleg tatárok helyett csupán malacokba és egyéb aprómarhákbá kénytelen is ütni a középkori hazamentő nyársat. —

Sok böcsületes nyárspolgárral van szerencsénk szorosb ismeretségben lenni, és így a soknak jeles tulajdonságait, szorgalmas méhecske gyanánt, gondosan összehordogatván, egyetlen jeles példányt iparkodandunk belőlök alkotni. Hogy tehát az, kiről szólani fogunk, az egész maga valóságában csak elménk szüleménye, az magától értetik, mert olly egészen tökéletes emberi lényt a mostani fölfordult világban nem is találhatni.

Nyárspolgárunk tehát — de ne használjuk mindig e szót, hanem gondoljunk ki inkább keresztyén nevet számára, mellyen aztán folyvást szólithassuk, s nevezzük őt, ha ugy tetszik, Nietnagel Jónásnak. E nevet pedig azért választjuk, mivel név csak név, s tulajdonkép akár Schuhnagelnek is nevezhetnök őt, vagy Patkószegnek, az ugyan egyetlen mákszemnyit sem fogna az egész dolgon változtatni. Különben pedig hősünk vasárus, mi legalább annak kívánjuk képzelteni, s így a Nietnagel Jónás nevet egészen a tárgyhoz illőnek véljük mondhatni. —

Nietnagel Jónás ur nem dúsgazdag ember ugyan, legalább milliókat nem rak egyik zsebéből a másikba, de, a mint a polgári életben mondani szokás, igen jól birja magát. Házán s kereskedésén egyetlen fillérnyi adósság sincs, s ámbár maga rendesen csak egylovas kasszékéren jár a városban, steinbruchi vagy sashegyi pompás termésű szőlejéből mégis saját természetes nyolc német lova hordja haza a mus-

tot, s a városháznál, szépítőbiztosságnál és zálogházban néhány meglehetősen tőkésje is pihen, s lehet, hogy rövid idő múlva a takarékpénztárban is meg fog az öreg ur fordulni, mert ő a közhasznu, főleg magyar, intézeteket igen szereti pártolni, bár mit mondogassanak is ezek ellen némelly ügyfelei, kik csak a magyar áldást szeretik élvezni, és különben mindenben egészen ellenkező irányt követnek, nem is gondolva arra, hogy a szíves adomány mindig megérdemli a hálát.

Kereskedése és gazdasága után leginkább családját szereti Nietnagel ur, melly érdemes hitvesén kívül, ki a nagy kiterjedésű Weissbrod családnak tagja volt, hat reményteljes gyermekből állott, kik közül három fiu, három pedig lyány volt. Jónás ur későn házasodott meg, mivel előbb olly kerek vagyont kelle magának szereznie, hogy gazdag hajadon megkérésére lehessen igénye; ennél fogva igen természetes, hogy gyermekei még mind a háznál voltak. A legidősb fiu azonban már tizennyolc

éves vala, az iskolákat átfutá, s atyja gyakor-
nokká fogadtatá őt fel, hogy idővel tisztviselő
lehessen, mivel magyarul nem tudott. Ezen fiu
után tizenhat éves lyány következett, ki egy
fiatal orvossal félig meddig jegyben járt már,
mert tudnunk kell, hogy a fiatal orvosak, kik
jól fizető betegekre nem tudnak szert tenni,
nagyon örömet sompolyognak az ugynevezett
nyárspolgárok körül, hogy pénzes nőt szerez-
hessenek magoknak, s azután kényelmesen
koptathassák a két város kövezetét. S illy há-
zasság napjainkban igen sok történik, mit né-
melly gáncsoskodók ferde nagyravágyásnak
szeretnek tulajdonitgatni, mondván, mikép a
nyárspolgár csak azért adja pénzzel terhelt
lyányát orvosnak, hogy tekintetes asszony vál-
jék belőle. Ez ismét ocsmány rágalom; a nyárs-
polgár általánosán igen emberszerető és jó szí-
vü, s azért szereti lyányát orvosnak adni nőül,
hogy a fiatal orvos kényelmesen s munkátlanul
élhessen pénzéből, s ne kényszerüljön betege-
ket gyógyítani, vagy is kigyógyítani. Ez által

számos emberéletet ment meg a böcsületes nyárspolgár, s így ezért koránsem rágalmat, hanem inkább legnagyobb dicséretet érdemel. Többi gyermekeiről elég lesz annyit mondanunk, hogy a legfiatalabb csak hét éves, és hogy ezen utóbbi, édes anyjának nem csekély boszuságára, tökéletesen jól beszél magyarul, míg a német nyelvet csak keservesen tördeli, minek atyja kimondhatlanul örvend, mert ő olly józan gondolkozásu ember, hogy tökéletesen átlátja, mikép nagyon illő, hogy az, ki Magyarország áldásait élvezi, magyarul köszönje meg a mindenható kegyességét.

Talán nem fog ártani, ha Nietnagel ur szokásait is megemlítjük néhány szóval, hogy annál világosabb fogalmat szerezhessünk róla a szives olvasónak. Jónás ur reggel jókor fölkel, magára ölti kék kabátját s kék nadrágát, a sárga mellénnyel s fekete selyem nyakkendővel együtt, és családjával nyájas beszélgetés közt reggeliz, s egyszersmind kiadja parancsait a napi munkára és mulatságra nézve,

mellyek mindenkor tiszteletben tartatnak, mert ő nagyon jó ember ugyan, de a papucskormányt szerencsésen ki tudta kerülni. Itt öltözetére nézve melleleg szabad legyen megjegyezünk, hogy, majus elsejétől september végeig, a kék nadrágot sárga nankin, a sárga mellényt pedig fehér váltja föl. Miután ezen fontos megjegyzéssel a történeti igazságnak eleget tettünk, ismét nyugodt lélekismerettel folytathatjuk nevezetes előadásunkat.

Reggelizés után a nő tisztelettel adja kezébe az arany gombu nádbotot, szarvasbőr keztyüt s jól kikefélte kalapot, és ezen gondoságaért patriarkai csókot kap, melly kedélyes műtétel után a gyermekek kezet csókolnak, és a családfő ünnepélyes lépésekkel távozik.

Mindenek előtt borbélyműhelybe megy, mert szakálltalan kövér arcát nagyon szereti simává varázsoltatni. Neki a műhelyben külön széke, kendője s beretvája van, és a legények minden tekintetben legpontosabb figyelemmel viseltetnek iránta, nem annyira a reménylett

uj évi ajándék kedvéért, mint inkább azon ösztönszerű tiszteletből, mellyel minden nagy férfi iránt önkényt viseltetni szoktunk. A beretválkozás rendesen némán megy véghez, mert a horbélylegények már jól tudják, hogy a kevés de annál fontosb szavu Nietnagel ur nem szereti az üres fecsegést; ujdonságokat ugyanis azért nem kíván hallani, mert azt hiszi, hogy neki semmi köze más bajához, s jobb, ha minden ember saját ajtaja elől iparkodik a szemetet elsöpreni; a politikáról pedig épen nem szeret beszélni, mert az fölizgatja a kedélyeket, s ő jól tudja, hogy a böcsületes polgárnak első s legszentebb kötelessége a csönd és nyugalom.

Megszakálltanittatván arca, templomban megy, s hálát adván teremtmőjének eddigi boldogságaért, egyszersmind annak további fönmaradásaért könyörög, és a dohánykereskedésbe lépeget, hol szelencéjét megtölteti fekete burnóttal, és saját boltjába távozik. Ott legnagyobb nyájassággal fogadja vevőit, pél-

dát adván segédeinek arra, hogy tisztelettel viseltessenek azok iránt, kik vagyonosságát megalapítani segíték.

Tíz óra tájban megáll boltja előtt egylovas kasszekere, s ő fölül, és szolgáját haza küldvén, meglátogatja szőleit, pincéit és egész gazdaságát, mert ő mindenütt személyesen szeret jelen lenni, tudván, hogy a gazda szemtől hiznak a marhák, mit élettelen jószág-ra is bátran alkalmazhatni. E fölügyelési sé-tából rendszeren csak a dél veti őt ismét haza, édes övéinek nyájas körébe, kikkel vidám csevegés közt költi el az ebédet, melly után pam-lagra dől, kissé gondolkozni, mint ő mondani szokta, vagyis tulajdonkép szundikálni, mikép mi hiszszük, s mit titok szoros pecsété alatt ezennel mindenkinek nyilvánítunk. Ez alatt mély csönd uralkodik az egész házban, mert még a legutolsó cseléd sem akarja az öreg ur csöndes nyugalma-t háborítani.

A burnótszelence hatalmas koccantása je-lenti, hogy a családfő már eleget gondolko-

zott, s jeladásul szolgál az egész családnak arra, hogy az ünnepélyes és egyszersmind meghitt kihallgatás legkedvezőbb pillanata bekövetkezett; mert tudnunk kell, hogy a nyugalmas életü és szelid kedélyü ember akkor van legközlékenyebb s egyszersmind legemberszeretőbb hangulatban, midőn azon boldogító meggyőződéshez jut, hogy gyomra emésztési műtételének első foka szerencsésen megtörtént, s hogy e szerint lélekháborító csömörtől, vagy az étvágy szomorító elvesztésétől többé nincs mit tartania. E kedvező alkalmat tehát többnyire használni szokta a család, némi kis engedélyek megnyeréséhez, miket más alkalommal bajosabb lett volna kiküzdenie. Azonban jobb lesz talán élő példával fölvilágosítanunk ezen eljárást.

A burnótszelence nagyot csattan, s kevés pillanat mulva belép férjéhez a nő, és nyájasan szól:

„Hogy érzed magadat, kedves Jónásom.“

„Igen jól“, — felel különös szives indu-

latot kitüntető hanglejtéssel a férj, s hosszasan ásít, háromszoros keresztjelt csinálva hüvelyk-ujával, illedelmesen megnyitott szája előtt.

„Igen jó színben vagy.”

„A malacpecsenye ma különösen jó volt.”

„Elhiszem, Hánikánk maga ügyelt rá.”

„Kedves gyermek!”

„Kedvenc ételeidre mindig ő ügyel.”

„Jó gyermek, már csak kell neki vásárra valami kis örömet csinálnom. Mondhatom, olly ropogós volt a malac bőre, hogy nem olly hamar fogom elfeledni, s az alma, mellyet szájában tartott, kimondhatlanul jól izlett. Dicső pecsenye, kedves lányka!”

„Mikor lesz vásár, kedves férjem?”

„Hat hét múlva.”

„Oh, az még igen messze!”

„Miért?”

„Addig még legalább is hat malacot eszünk meg.”

„Na, mondhatom, ha mind a hat olly jó

lesz, mint a mai, ugy mindenestre legalább is egy arasznyit hizom.“

„Meglátod, hogy mind jobb lesz a mai pecsenyénel.“

„Az lehetlen.“

„Hánika legalább azt ígérte, és ő megszokta szavát tartani.“

„Derék gyermek, milly boldognak tarthatja magát jövődő férje.“

„Egyet gondoltam, kedves férjem.“

„Ugyan mit?“

„A vásár még messze van.“

„Az igaz.“

„Hátha most csinálnál egy kis örömet Hánikának.“

„Most mindjárt?“

„Igen.“

„Hiszen időm sincs meggondolni, hogy tulajdonkép mi által.“

„Hátha én már gondoltam is volna valamit?“

„Igazán?“

„Hánika félig meddig menyasszony.”

„Nem sokára egészen azzá lesz.”

„Igen nagy öröme szolgálna, ha új kalapot vennél neki.”

„Új kalapot?”

„Igen.”

„Hiszen szalmakalapja még igen szép, nyáron pedig elég az.”

„Igaz, de változtatásul mégis valóban új selyemkalapra van szüksége.”

„Látod, kedves Orsolya, a malacpecsenye igen jó volt ugyan, de én a fölösleg piperét és fényüzést nem szeretem.”

„Oh, hiszen ez még nem fényezés; más polgárlyányok még tollas kalapot is viselnek.”

„Elhiszem, de tudod é, mi lesz annak idővel vége?”

„Ugyan mi?”

„Az, hogy dobos áll házaik elébe, s malacpecsenye helyett burgonyára szorulnak.”

„Oh, édes Jónásom, hiszen egy kalap nem

a világ, s most különben is nagyon olcsók a selyem kalapok!

„Elhiszem, de mindig nagy vesztegetés az, ha csak egyetlen krajcárt adunk is ollyasméért, a mire nincs elkerülhetlenül szükségünk. Ezt soha nem szabad felednünk.“

„A viláért sem, de jövődönk is bizonyosan jó szemmel látná, ha kissé csinosan járatnók lyányunkat, s ezt már jövődönk rangja is megkívánja, és János fiunk rangja is, ki rövid idő múlva valóságos tisztviselővé fog kineveztetni.“

„Ah, mintha még most is ropogna fogaim alatt a malac bőre! Feleség, nem bánom, vehetsz kalapot Hánikának, csak nagyon föltűnő ne legyen, mert nem szeretnék jó lyányomból piperebubát faragtatni.“

„Légy nyugodt, édes Jónásom, a kalap egyszerü lesz és mégis szép.“

„Na, már ezt szeretem.“

A nő nagy elégteliséggel távozik, mint valamelly hadvezér dicsőséggel kivítt győzelem

után a csatamezőről, s e szerencsés siker Jánost is fölbátorítja, ki azonnal szinte atyjához siet, és legnagyobb tisztelettel szól:

„Édes uram atyám.”

„Na, mi baj, fiu?”

„Egy szippantkát kérek.”

„Éj hát te is boszantod már orrodát?”

„Hja, édes uram atyám, mi tisztviselők mindnyájan burnótozunk.”

Az öreg ur homlokát e kifejezés: „mi tisztviselők,” rendkívül földeríti.

„Szó a szó, fiu, de bizony jó is a burnót a szemnek; nektek irka firka embereknek pedig leginkább szemetekre van szükségtek.”

„Édes uram atyám, igen jól állok ám most már.”

„Hogy, hogy?”

„Egy tiszt e napokban nyugalmaztatni fog, s ha helye betöltetik, akkor már csak harmincöt ingyen gyakornok lesz előttem.”

„Igazán?”

„Ugy bizony.”

„Már ez derék; mikor fogsz tehát fizetésbe jutni?“

„Legfőlebb hat esztendő múlva.“

„Az ugyan szép idő még.“

„De nem sok, hiszen épen akkor leszek huszonnégy éves.“

„Igaz, de addig csakugyan sok szép forintomba fogsz kerülni.“

„Igen, de olly ur leszek azután, mint akár-melly nemes ember.“

„Már ez megérdemli a hosszas várakozást, ezt nem tagadhatom.“

„Édes uram atyám, ugy é nem sértem meg egy kis kéréssel?“

„Csak ki vele hamar, mert mindjárt mennem kell.“

„Pénzem elfogyott.“

„Micsoda? Hiszen még csak közepén vagyunk a hónapnak.“

„Pedig már egy fillérem sincs.“

„Na, fiu, a pazarlást nem szeretem.“

„Nem is vagyok én pazarló, de lássa, édes

uram atyám, mi tisztviselők kénytelenek vagyunk gyakran jótékony célokra aláírni, s olyankor a Nietnagel név mellé csak nem írhatok egy pár garast; azután mi tisztviselők Casinoba is kénytelenek vagyunk járni, hol tanácsosakkal s elnökökkel társalkodunk, és így bizony néha néha költ is az ember estelire, vagy kártyára egy pár huszaskát, mert díszes társaságból csak nem vonhatja el magát mogorván, mert különben még azt mondanák róla: na, ez ugyan nem finom társaságba való ember.'

„És ti ingyen gyakornokok is szabadon társalkodhatok már a nagyobb urakkal?“

„Természetesen, hiszen tudja, édes uram atyám, hogy diákból lesz a pápa.'

„Igazad van bizony; de fiu, mondd meg igazán, mit szólasz a mai malachoz?“

„Dicsőséges volt.'

„Már azt szeretem, hogy izlésünk megegyezik.“

„De csak édes uram atyám sashegyi bora

adta meg neki az igazi zamatot; mondhatom, nincs olly bor a két városban.'

„De magam látok is ám utána.“

„Tanácsosom csak tegnap mondá, hogy kevés olly gazda van a megyében, mint édes uram atyám.'

„Nem dicsérem ugyan magamat, de annyi igaz, hogy lehetőségig megfelelek magamért. De az idő halad, nesze pénz, fiu, szerezz bölcsületet a Nietnagel névnek, de az oktalan pazarlástól őrizkedjél.“

„Minden huszast kétszer megfordítok, mielőtt kiadnám.'

„Helyesen, de azért épen nem kell cudarkodnod, mert a zsugoriság is bűn, s apádnak van még ládája fenekén egy pár penészes huszasa.“

A fiu kezét csókol, s az apa kávéházba megy, hol délután négy óra tájban több üggyártarsa s régi barátja szokott összegyűlni, egy kis csésze fekete kávéra, egy kis nyájas csevegésre, és egy két barátságos kis tartlira. Hogy

nem szenvedélyből játszanak az öreg urak, s legfőlebb is csak néhány huszaskát kockáztatnak, az olly természetes, hogy említeni is fölöslegnek tartanók, ha a történeti igazság nem parancsolná, hogy erről se feledkezzünk meg, s bár e példánkat Béla király névtelen jegyzője is követte volna, ugy most többet tudnánk első királyaink házi életéről; de uram fia! így most azt sem tudjuk, hogy mit reggeliztek rendszeren, és minő öltözetben jártak, a mi nem csekély s helyre hozhatlan kárára van nemzeti-ségünk kifejlődésének, mikép azt a szorgalmas színházlátogatók is elég sajnosan tapasztalják, midőn az Árpád vérü királyokat és hősoket asztalnál, ágyban, s ki tudná, még hol mindenütt, kardosan és páncélosan kénytelenek látni a színpadon, mint valami Miklós napi Krampuszokat, kik az ártatlan gyermekeket ijesztgetik.

Bocsánat ezen kitérésért, melly nem tartozik ugyan szorosán e helyre, de annyiból talán még sem egészen fölösleg, hogy legalább

Tcrzképek III. 16

mostani és jövőendő komoly történetiróinkat arra figyelmeztetheti, mikép ezentul a szükséges mellett a hasznost és kellemest se feledjék ki halhatlanság dicsfényével koszoruzandó háttartalan jelességü műveikből. —

Most pedig tekintsünk kissé körül a kávéházban. Nem olly fényes ez ugyan, mint a többi, de annál kényelmesb és zajtalanabb. Arszlánok, hajhászok s egyéb csöndzavaró emberek ide nem járnak, hanem talpig böcsületes és békés szellemű polgárok, kik egy pár órai enyhüléssel fűszerezik hasznos munkásságokat. Némellyek az „Ofner Zeitung“ politikai hirei fölött vitáznak, mások a legjobb trágýáról értekeznek, mások apró gyermekeik vagy unokáik furcsa pajzánságait beszélík el, s egyzersmind visszaemlékeznek saját gyermekéveikre; mások ismét a zsidók pöngetett emancipatiójáról okoskodnak, s azt hiszik, hogy a bagolynak soha nem lesz sólyom fia, valamint viszont a verébnek mindig csak veréb a fia; némellyek háziiorvosságokat sorolnak el, s ez

az igazi kiapadhatlan beszéd tárgy, már e tekintetben csakugyan mindnyájan tudnak valamit, s midőn végre a fogfájás elleni szerek jönnek szőnyegre, akkor még a pincér is elmondja csalhatlan orvosságát; mások a nagy drágaság s még nagyobb pénztelenség ellen panaszkodnak; ismét mások pedig az asszonyok példátlan fényüzése ellen mennydörögnek, annál nagyobb tüzzel, mivel saját hajlékukban egyetlen szóval sem szabad e botrányos tárgyat megemlíteniök. Mi azonban csak Nietnagel urra fordítjuk figyelmünket, s ne zavarjuk össze a tárgyakat.

A mint érdemes hősünk belép, azonnal minden oldalról legnagyobb megelőző nyájasággal üdvözlik őt; a pincér legnagyobb alázattal veszi el botját, s minden asztalmelől legalább is öt burnótszelence nyújtatik elébe, és ő koránsem jó zavarba, hanem mindenkinek számára lekötelező mosolylyal bir, s egymásután husz szelencéből szippant, míg egyuttal viszont ő is szives készséggel kínálgatja

saját szelencéjéből a nyájas ismerősöket. E közben minden oldalról illy kölcsönös és jellemző kérdések s feleletek váltatnak :

„Hát hogy vagyunk?”

„Csak ugy la.“

„Meg kell elégednünk, ha jobban nem lehetünk.“

„Ugy van.“

„Ujunk sem egyenlő.“

„Nem bizony.“

„Mi ujság van?”

„Zöld borsó.“

„Ha ha ha!“

Ezen elmésség az előleges kérdéseket s feleleteket befejezi, s Nietnagel ur szokott asztalához lépeget, pipára gyújt, s fekete kávéét iszik, és mind ezt legnagyobb illedelemmel végezi. Ez alatt megérkeznek tartlitársai, vagy legalább mindenesetre kártyatársai, mert mi pirulva vagyunk kénytelenek megvallani, hogy a kártyajátékok egyetlen nemét sem ismerjük. Az egyik társ tiszteletre méltó kefekötő; tisz-

teletre méltó pedig azért, mivel igen józan életű, s nem iszik úgy, mint a kefekötőkről rendszeren hinni szokás; különösb jellemzéseül még azt mondhatjuk, hogy nadrága alsó szegélyét a legszárazabb időben is mindig föl szokta hajtani, a mi magában véve talán csekélységnek látszik, de mindenesetre nagy fontosságot nyer az által, hogy ebből példátlan elővigyázatot következtethetni részéről minden ügyben, elővigyázat pedig a bölcsesség szülöttje, mikép egy híres német író mondá, kinek neve e pillanatban nem jut eszünkbe, s így az érdeemes kefekötőt teljes joggal bölcsnek mondhatjuk. A másik társ a fölvilágosulásnak egyik leghatalmasb terjesztője; ő ugyanis szappanos, és egyszersmind igen veszélyes szabadelmű politikus, minthogy minden gyertyájának bélén egy egy vörös fonál vonul végig; szerencsére azonban ő maga nem tudja még, hogy ő illy veszélyes és nagyszerű szerepet játszik a politikai világban; min egyéb-iránt épen nem kell csodálkoznunk, mert napjainkban nem egy politikai tekintély létezik,

melly maga nem igen hiszi fontosságát, mások által ellenben a világ első csodájának kürtöltetik. Különben szappanosunk igen szelid s jámbor ember, és csupán azon egy hibája van, hogy nemzetiségünknek engesztelhetlen ellensége, mivel a nemzeti színház légszeszszel világittatik, melly annyi kárt okozott már a szappanosoknak. A harmadik társ végre igen hires sütőmester, ki hallatlan műtételt vitt véghez; eddig ugyanis minden ember közönségesen azt hitte, hogy nagyból lehet ugyan kicsinyt csinálni, de kicsinyből nagyot nem; ő azonban világosan és kézzel foghatólag bizonyítá be ezen utóbbi hiedelem alaptalanságát, mert párányi süteményeiből igen nagy házat épített. Egyébiránt ő igen elmés ember volt, s ezért örömet türek őt el minden társaságban. —

Ezen három férfival kártyázott tehát Nietnagel ur mindennap, s így most is, midőn lépéseit figyelmes őrszem alá vettük. A játék élénkül folyt már darab ideig, midőn az egyik közelebb álló asztal mellől e szók hangzottak :

„Mondom önöknek, ezentul vám nélkül hozhatni be a sert.”

Most leggyöngébb oldalára tapintottak vagy ütöttek Jónás urnak, ki a serivásnak kimondhatlan ellensége volt, mit épen nem csodálhatunk, ha meggondoljuk, hogy mintegy száz negyed szőlővel birt Budapest legjobb helyein, s roppant pincéiben ugy is alig talált már helyet uj terméseinek, mióta a vizivás olly nagy divatba jött. A főnebbi megjegyzés által tehát olly igen érzékenyen sujtatott meg, hogy kártyáit letevé, pipájából irtózatos füstfelhőt bocsáta ki, és igen határozott kifejezéssel e szókra fakadt :

„Az nem lehet.”

„Pedig ugy van.”

„Nem hihetem.”

„De mondom.”

„Az istenért, hiszen akkor még olcsóbb lesz a ser, s ki fog azután még bort inni?”

„Én már el is adtam szőlőmet.”

„Ez hallatlan! Végre kénytelenek leszünk

magunk meginni borainkat, vagy szőleinkbe burgonyát ültetni. Az ármányos vizivás már úgy is megrontott bennünket, de abban legalább annyiból megnyughattunk, hogy az bizonyosan nem fog sokáig tartani; mert egy pár év múlva majd átlátják az orvosak, hogy a folytonos vizivás által végre minden erejükből kifogynak az emberek; tekintsünk csak a hidra, midőn szél fú, s tapasztalni fogjuk, hogy a legszakállasb ifjakat is karfákhoz sujtja. És mi okozza azt? Az, hogy bort nem isznak.“

„Ugy van.“

„Hát még a ser! Hiszen az kész méreg. Tíz ember közül, ki meghal, nyolc bizonyosan serivó.“

„Az nagyon természetes, mert sokkal többen isznek sert mint bort.“

„Ha ha ha!“

„Kacagjanak bizvást, de én csak azt mondom, hogy az ujitásoknak egyáltalában nem vagyok barátja, és ilyen ujitás a servám megszüntetése is. Ujitgassunk csak mindig, s foga-

dom, hogy utoljára még a zsidók emancipatiója is csakugyan megtörténik.“

„De már az még sem megy keresztül.“

„Csak az kellene még.““

„Akkor mindnyájan tönkre jutnánk.“

„„Gyermekeink mindennapi kenyerért koldulhatnak a zsidók ajtai előtt.““

„Inkább vízbe fojtanám gyermekeimet.“

„„Magam is azt mondom.““

„„„Eh, nem fog az olly hamar megtörténni.“““

„Nem bizony.“

„„Ellenkezô oldalon kel föl akkor a nap.““

„„Ugyan mit szabadkoznak önök olly nagyon, hiszen a zsidók már is csaknem egészen hasonlítanak hozzánk.““

„Oh, Oh!“

„„Ugy van, lám, most már házakat is bírnak Pesten, s legközelebb Milly gyertyagyárt is állítanak föl a zsidók.““

„„Már ez hallatlan!““ — kiálta a szappa-

nos, és pipáját leirhatlan indulatossággal asztalra sujtá, ökleit pedig félelmesen rázá.“

„Pedig ugy van, s ha szól az ember valamit az efféle botrányok ellen, tehát csak azt nyeri válaszul, hogy más mivelt országokban legdíszesb hivatalokra is alkalmaztatnak a zsidók.“

„Ha más kutba ugrik, nem következik abból, hogy mi is utána ugorjunk.“

„Ugy van.“

„Én csak azt hiszem, hogy alkalmasint utána fogunk bizony ugrani, mert sok pénz van a zsidóság kezei közt.“

„Igen, de milly uton jutnak hozzá!“

„Az ám a kérdés!“

„Az nem látszik meg a pénzen, s én még egyszer mondom, hogy Náni legyen a nevem, ha rövid idő mulva polgárok nem lesznek a zsidók.“

„Akkor kiköltözöm az országból.“

„És nem lehetne ezen bajt valamikép elhárítani?“

„Nem igen, mert már nagyon előre haladt.“

„De ugyan mit tegyünk tehát?“

„Semmit, várjuk be a történendőket, s azután majd meglátjuk, hogy mire mehetünk.“

„Igaz bizony.“

„Ugyan helyesen szól, Komáromi komám uram, hiszen a minek meg kell történni, az bizonyosan megtörténik, ha fejünkre állanánk is.“

„Mindenesetre.“

„Legjobb tehát hallgatnunk.“

„Ne szólj szám, nem fáj fejem.“

Kevés pillanat alatt a jelen volt békés szellemű polgárok mind így nyilatkoztak, s ártatlan mulatságaikat olly példás nyugalommal folytatták, mintha az ingerültséget még csak nevérről sem ismerték volna. Az egész politikai vitának egyedül csak az lett következménye, hogy egy sem ivott sert, hanem mindnyájan egy meszely bort parancsoltak, és polgári jogaik föntartásaért barátságosan iddogáltak.

Az óra hatot üt s Nietnagel ur leteszi a kártyát, s boltjába megy; utközben mindazáltal gyógyszerházba lép, s két garas áru keserüt iszik, hogy a szervám miatti fölgerjedés valamikép kárára ne válják különben igen jeles emésztő műszereinek. Boltjában könyveit megvizsgálja, levelezését rendbeszedi, azután egyet fordul a városban, s haza megy, hol izletes esteli várakozik rá. Estelizés után ostáblán mulatja magát feleségével, azután minden ajtót bezár, körül tekint, hogy a tűz jól el van é mindenütt oltva, s fejére hófehér hálósüveget von, egy pohár tisz esztendő s sashegyi vörös bort iszik, és lefekszik.

Igy folytak zavartalan boldogságban a nyárspolgár napjai, mint csöndes időben szőke Dunánk sima vizei. Egykor azonban, midőn este felé szokott sétáját végezé, egy köztisztületű gróft látta, ki egyszersmind választópolgár. A gróf egy igen egyszerű nyárspolgárral találkozáván, legnagyobb nyájassággal köszönté őt, mondván :

„Jó estét, kedves Collega!”

Az egyszerű nyárspolgár szinte egyszersmind választópolgár volt. Ezen egyszerű és igénytelen s egyszersmind véletlen esemény Nietnagel urra nézve elhatározó fontos eredményü lett.

„Jó estét, kedves Collega!”

E szók napokig és hetekig viszhangzának füleiben, s nem tuda többé azon eszmétől megszabadulni, hogy mégis irigylésre méltó szerencse az, ha az ember illy meghitt s barátságos lábon állhat a két magyar haza egyik legünneplettebb fiával. Szüntelen tünődött magával, hogy ugyan mikép lehetne ő is osztályos e szerencsében. Az egész ember óriási változáson ment keresztül; olly gondolkozóvá lett, hogy gyakran még családja tagjainak is egészen fonák feleleteket adott; a kártyán mindig vesztett, s gyakran még az is megtörtént, hogy kis csésze feketéjét cukor nélkül itta meg. E zavarodott állapota természetesen különféle magyarázatokra szolgáltatott alkalmat; némellyek azt

bivék, hogy a servám zavarta meg agyát; mások ellenben azt állíták, hogy valamely kereskedési vállolata nem sikerült; mások ismét titkos családi bajban keresék mélyelmüsége okát. Egyedül mi vagyunk olly szerencsések, tudhatni, még pedig teljes bizonyossággal tudhatni, hogy a

„Jó estét, kedves Collega!”

okozá ezen bajt Nietnagel ur magaviseletében. Azt mondják, hogy minden emberen két szellem uralkodik, mellyek közül az egyik erre, a másik pedig arra törekszik gondolatát hajlítani. Ezen két szellem hatalmasul csatázott most Jónás ur agyában. Halljuk csak a két szellem egymásközi vitáját.

Az egyik, igen kedélyes és barátságos hangon így szóla :

„Kedves Nietnagel, te jámbor családapa és szerény egyszerü ember vagy; oh, ne áldozd föl édes nyugalmadat az epesztő nagyravágyás ördögének!”

A másik szellem ellenben, büszke de

mégis nagyon hízelt hangon, ekkép nyilatkozott :

„Nietnagel, te böcsületes ember vagy, s gondold meg, hogy nem szabad csupán hasadnak élned. Böcsületes emberekre kimondhatlanul nagy szükség van a közügyek kormányzata körül.“

„Jónás, családod érdeke mulhatlanul kívánja, hogy kereskedésedet s gazdaságodat ne hanyagold el.“

„Jónás, te nemcsak családapa vagy, hanem egyszersmind polgár; még pedig polgár előbb voltál, mint apa. Ezt nem szabad feledned!“

„Gondolj mostani csöndes napjaidra, kedélyes szokásaidra, ártatlan multságaidra.“

„Gondolj arra, hogy a melly polgár nem teljesíti kötelességeit, s gyáván vonja el magát a munka elől, midőn hazája s városának boldogítása és boldogsága kívánja, az rossz hazafi, ki azt sem érdemli, hogy a napnak dicső sugárai homlokát jótékonyan melegítsék.“

„Mennyi bajnak, milly sok boszantó fondorkodásnak leszesz kitétetve.“

„Mennyi hasznosat fogsz polgártársaid számára kieszközölhetni.“

„Hány ember előtt kellend majd meghajlanod!“

„Milly sok ember fog előtted majd tisztelettel hajlongani!“

„Mennyire fog a felelősség súlya terhelni!“

„Milly édes lesz annak tudata, hogy ismét jót vittál ki.“

„Légy állhatatos.“

„Légy férfi.“

„Nincs elég tudományod.“

„Természetes eszed s szilárd böcsületességed eléggé kipótolja a könyvtudomány hiányát.“

„Folyamodók fognak nyakadon alkalmazkodni.“

„Ügyefogyottak fognak hozzád járulni, s te igazságot segitendesz számokra kieszközöltetni.“

„Reménylett nagy befolyásod csak pusztá agyrém.”

„Vagyonod olly tekintélyt biztosít számodra, hogy szavaidat bizonyosan mindig meg fogják hallgatni.”

„Mit reménylhetsz kivíthatni?”

„Mindent.”

„Soha!”

„Mondom, mindent; a kocsmanyitási jogot korlátoztathatod.”

„Üres beszéd.”

„Szent igazság.”

„Ne hallgass a csábítóra.”

„Még a servámot is magosbra emeltetheted!”

S ez volt az elhatározó csapás. Nietnagel ur magosra szökkent föl pamlagáról, egymásután háromszor szíppantott, nagyot nyújtózott, még nagyobbab ásitott, s lehető legnagyobb lépésekkel háromszor végig futván szobáján, rendkívüli elszánást tanúsító hangon így szólt a tükör előtt :

„Ugy van, jó szellemem sugallatát követem; két hét múlva tisztujítás leend, s nekem minden áron választó polgárrá kell lennem. Ez a sors világos intése, s ezzel nem szabad dacolnom. Segíteni fogok azoknak, kik városunkat, következképp hazánkat is boldogítják. Igen, a közügy, a közjó kívánják, hogy magamat föláldozzam. Megálljatok csak, serivók, fogadom, hogy magosra köttetem abraktarisznyátokat!”

Ezen jellemző magánybeszéd után sugárzó arccal hagyá el családját Jónás ur, melly nem kevésbé örvendett, látván, hogy a családfő redős homlokáról a szomoru felhők tökéletesen eloszlottak.

S hová ment Jónás ur? Kávéházába, tartlizni?

Oh, nem! Egyenesen posztókereskedésbe siette, s ott negyedfél rőf finom fekete posztót vásárlott; onnan szabóhoz ügetett, s mértéket vetetett magának nadrágra és frakra, s egyszersmind fehér mellényre. A szabó na-

gyon csodálkozott e rendkívüli megrendelések fölött, s szentül igéré, hogy a kitüzött három nap alatt mindenesetre elkészíti a megrendelt ruhadarabokat. A szabótól kalaposhoz és keztyűshöz ment Jónás ur, s finom fekete kalapot és még finomabb sárga keztyüt vett; mihez utóbb még divatos vékony nádbotot is vásárolt. Ezután borbélyához vágatott, kivel valamit közleni akart; azonban, midőn belépett, annyira megzavarodott, hogy előadását teljességgel nem tudá megkezdeni. A borbély meg nem fogható, mi hozhatja illy rendkívüli időben hozzá a derék vasárust, s igen természetes, hogy még sokkal inkább csodálkozott, midőn szokatlan habozását észreuvé. Végre megszakasztá a borbély a hallgatást, s legnagyobb tisztelettel szóla:

„Talán fogat méltóztatik huzatni?”

Jónás akaratlanul s nagy rémüléssel arcához kapott, mintha féltené szorgalmas derék őrlőit, és erőtetett nyugalommal válaszolá

„Nem.”

„Tehát mit méltóztatik parancsolni?”

„Csak kérdezni szeretnék öntől valamit.”

„Méltóztassék.”

„Hány hét alatt növeszthetni bajuszt?”

„Legkedvezőbb esetben hat vagy nyolc hét alatt.”

„Hamarább nem?”

„Valóban, nem.”

„Hm, hm! Jó éjszakát.”

„Alázatos szolgálója.”

A borbély sokáig töré fejét e furcsa kérdés fölött, de hosszas tépelődés után sem érhetett annak nyomába, hogy ugyan mi birhatta tulajdonkép Nietnagel urat ezen sajátyszerű kérdésre. Mi sem tudunk ugyan mindent, de ezuttal mégis legnagyobb örömmel mondhatjuk, mikép nagyon is jól tudjuk hősünk ezen megfoghatlan kérdésének valódi okát. Ő tudniillik igen jól tudá, hogy a magyar választópolgárokat csak úgy nyerheti meg részére, ha lehetőségig magyarnak mutatja magát; ez okból tehát bajuszt kívánt növeszteni, azonban nagy fájdalommal

hallá, hogy ezen nemzeti átváltozásra már nincs elég ideje. Ezen szomorú felfödözés több óra-negyedig nyugtalanítá őt, de utóbb olly szerencsés ötlet villant föl elméjében, hogy örömben kész lett volna nagyot ugrani, ha ezen gyermekes műtételt férfias méltóságával összeilleszthetőnek gondolhatta volna. Mivel azonban ezt csakugyan nem teheté, tehát ugrás nélkül csupán mindennapias lépésekkel, magyar szabóhoz sieté, és finom fekete Zrinyi dolmánt rendelt meg, igen okosan gondolván, hogy magyar házakban magyar, németeknél pedig német öltözetben fogja majd a szavazatokat összegyűjtögetni. —

Ezen fontos előkészületek szerencsés végrehajtása után, bezzeg volt mit bámulni mind azoknak, kik Nietnagel urat ismerék, s ezeknek száma vajmi nagy vala! Fejét emeltebben hordozá, kalapját félig tarkójára mélyeszté, mi különös bátor kifejezést kölcsönze egész tes' alkotásának; minden szegény emberre nyájasan mosolyga, a gazdagokra pedig szerényen,

s a hatalmasokra tisztelettel tekintte; saját kávéházát elhanyagolá, s más pompásabbakat látogatott meg, hol a hírlapokat nagy figyelemmel olvasá, s gyakran politikai vitákba is bocsátkozott, melly szokatlan munka többnyire derekasan megizzasztá homlokát; szóval, az egész ember ugy szólván fenekestől felfordult. Változásának valódi oka nem maradt sokaig titokban, mert Nietnagel ur böcsületes ember vala, s annál fogva egyenes uton járt és koránsem titkolá, hogy ő választópolgárrá akar lenni. S ezen akaratát ismerőseinek nagyobb része igen természetesnek, sőt helyesnek is találta, mert Jónás ur gazdag s termetes ember vala, következésképp csak olly jó választópolgárt személyesithetett, mint bárki más. Hát még családja! Ennek örömét le sem írhatjuk, mert ez magasztos és nagy volt, s nem ok nélkül; az emelkedésre készülő családtya ugyanis napról napra engedékenyebb lőn a fényűzés ügyében, s legnagyobb szivességgel kezdé e tekintetben családjának még mindig eléggé szerény

kivánatait teljesíteni, és János fiának, a tisztviselőnek mulatsági pénzét is önkényt szaporította, mivel igen természetesnek gondolá, hogy a választópolgár fiának kissé jobban kell magát mutatnia, mint az egyszerű igénytelen nyárs-polgárénak.

Minden jónak s nagyszerűnek vannak ellenségei, ezt már sokan elmondák, s lehet, hogy mi magunk is említettük; de az nem baj, mert a jónak többszöri ismétlése sem árt. Ezt most azért mondjuk, mivel erősen hiszszük, hogy sokan lesznek, kik Nietnagel urnak e változását s tetteit gáncsolni fogják, mondván, hogy nem jó az élő medve bőrére előlegezni, s hogy annál fogva Jónás urnak is be kellene előbb várni megválasztatását.

Az illy kétkedőknek s fontolgotóknak csak azt mondjuk, mikép hősünk teljes biztossággal meg lehet győződve szándékának szerencsés sikeréről, mert hiszen a választók nagyobb részével rokoni viszonyban állott, s jól tudjuk, mikép a szükséges kiegészítések többnyire illy

szellemben szoktak történni; azonkül pedig a nem rokonok nagyobb része is megigérte neki szavazatát, mit valóban szerény s egyenes böcsületes eljárásánál fogva is megérdemlett, mikép azt ezen itt előadandó egyetlen példából is elég világosan láthatjuk.

Nietnagel ur egy derék ügyvéd szobájába lép fényes fekete frakjában, ki egyszersmind választópolgár, s szép elméje és egyéb tulajdonságai következtében ezen egész testületre mindenkor igen nagy befolyással szokott birni. Hősünk nem is ismeré őt, de mégis, jó ügyében bizva, egyenes bátorsággal lépett elébe, nyílt őszintességgel mondván :

„Alázatos szolgája!”

Az ügyvéd könnyeden bólinta fejével, irását folytatá, s csak e kevés szót hallatá :

„Bocsánat, tüstént kész leszek.“

Nietnagel ur illedelmesen hajtá meg magát, s várakozott, ámbár nem igen lehetett tetzésére, hogy még csak székkal sem kínáltaték meg. Azonban, a kérelmezőnek el kell az effé-

léket nyelni, ha célhoz kíván jutni, s így hő-
sünk is olly nagyot nyelt, hogy fél malaclábot
kényelmesen gyomrába mélyeszthetett volna
ezen, most fájdalom! elég száraz működéssel.
Ámde, ő csak a közjó előmozdításaért fárado-
zott, s így ezen kis kellemetlen áldozat miatt
épen nem volt szabad visszariadnia, s ő ezt nem
is tette, hanem ugyancsak férfiasan kiállotta a
sarat.

Végre befejezi irását az ügyvéd, föláll, s
igen kegyes hanglejtéssel szól:

„Méltóztassék.“

Hősünk illedelmes bókot csap, és csengő
hangon így nyilatkozik:

„Én Nietnagel polgár s vasáros vagyok.“

„Nincs szerencsém.“

„Ez csak az én bűnöm, hogy már rég
nem kerestem a tekintetes ur nagybecsü ismer-
etségét.“

„Miben szolgálhatok uraságodnak?“

„Én meglehetősen vagyonkával bírok.“

„Az igen szép.“

„Évenként legalább is hatszáz akó borom terem.“

„A kőbányában, vagy a budai hegyeken?“

„Mindenütt.“

„Kérem, méltóztassék helyet foglalni.“

„Köszönöm alázatosan.“

„De kérem, itt a pamlagon.“

„Engedelmeivel.“

„Szolgálhatok pipával?“

„Köszönöm alázatosan.“

„Talán pörös ügyben van szerencsém?“

„Nem bizony, egészen más ügy hozott ezuttal ide.“

„Tehát csak méltóztassék velem parancsolni.“

„Vagyonosságomat azért említém, hogy némileg meggyőződni méltóztassék, mikép kérésem talán nem egészen szerénytelen.“

„Oh, arról különben is meg vagyok győződve; csak méltóztassék nyilatkozni.“

„Én azt hiszem, hogy minden jó polgár

tehetsége szerint tartozik városa és hazája érdekeinek szolgálni.“

„Szent igaz!“

„Ez okból tehát a választópolgárság területébe szeretnék jutni.“

„Szép cél, igen szép!“

„S mivel néhány nap múlva tisztujításunk lesz, tehát bátorkodom a tekintetes ur nagybefolyású szavazatáért esedezni.“

„Igen megtiszteltetve érzem magamat e bizalom által, s a mi csekély személyemtől kitelik, én minden lehető örömet megteszek; ámbár meg kell vallanom, hogy ezuttal igen sok a folyamodó. Azonban, melleleg kérdem ezt, mi áron kel most a sashegyi vörös bor?“

„Tizenkét pengő forinton.“

„Az igen drága.“

„Közönségesen úgy veszik.“

„Én ezt csak azért kérdém, mivel egy vidéki barátom megkért, hogy vegyek neki száz akót nyolc forintjával, s én igen szerettem volna neki szolgálni.“

„Illy áron sashegyit semmiesetre nem kaphatni.“

„Önnek bizonyosan sok jó barátja van a bortermesztő polgárok közt, s mondhatom, igen lekötelezne engem, ha szerezhetne illy áron száz akó sashegyit.“

„Különös szerencsének tartanám, ha szolgálhatnék, de jól tudom, hogy illy áron szó sem lehet róla.“

„Nagyon sajnálom. Most azonban bocsánatot kell kérnem, foglalatosságaim elszólítanak, távoznom kell.“

„Oh, csak méltóztassék. Kérésemet ismételni bátorokodom.“

„Mi iránt?“

„A választópolgárságra nézve.“

„Ah, szinte feledtem!“

„Szabad reménylenem?“

„Én csak egyszer szavazhatok.“

„De mégis.“

„Én mindenkinek örömet szolgállok.“

„Köszönöm alázatosan.“

„Kimondhatlanul sajnálom, hogy jó barátom kívánságát nem teljesíthetem.“

„Valóban, én is őszintén fájlalom.“

„Ajánlom magamat.“

„Alázatos szolgája.“

Az ügyvéd leült, s Nietnagel ur távozott, még pedig, mint valódi böcsületes ember, tökéletesen meggyőződve az ügyvéd ur pártfogásáról, és a sashegyi iránt hallott célzást egyáltalában nem értve.

A nagy nap mindinkább közelite, s a Nietnagel család feneketlen tengerében uszott az örömnök, mert legóriásibb vágya is teljesült; a családfő tudniillik, illő meggondolása után annak, hogy nem illik majd gyalog mennie az esküt letenni megválasztatása után, s hogy bérkocsit sem használhat, ha magát zsugorinak nem kívánja kikiáltatni — hintót vett, s kocsisának kék kabátot s ugyanolly színű nadrágot varratott, melly utóbbi intézkedés tetőpontra rugtatá a család boldogságát.

Ez alatt azonban épen nem hanyagoló el

gazdaságát Jónás ur, mert meg vala győződve, hogy az, ki magának nem tud gazdálkodni, a város ügyeit sem tudandja rendben tartani. Boltját is rendszeren meglátogató mindennap a szokott időben, s így azon délután is, melly a tisztujítás nagy napját megelőzé, s ki őt akkor boltja ajtajának küszöbén állani látá, az bátran elmondhatá, hogy megtestesülve látta az elégtiséget. S milly nyájas és leereszkedő volt Nietnagel ur még a legszegényebb ember iránt is! Ő tudniillik többektől hallá, s egy pár ízben maga is tapasztalá, hogy a valódi nagy és hatalmas urak mindenkor böcsületesebben bánnak a szegény emberrel, mint némelly gombagyanánt fölevickélt uracskák, kik abban hiszik dicsőségöket alapulni, ha a hozzájuk jövő kerülmezőket basa módra lerivalgják, kézzel foghatólag tanusítva azon közmondás igazságát, hogy a ki böcsültetésre nem méltó, az mást sem szokott megböcsülni. Nietnagel ur tehát nem akart ezen méltatlanok szégyenítő sorába tartozni, hanem szilárdul föltevé magában, hogy

uj méltóságában is tetvérenek fog minden embert tekinteni, és soha nem feledkezik meg arról, hogy egykor ő is csak egyszerű igénytelen nyárspolgár vala.

Midőn efféle emberbaráti gondolatok forogtak Jónás ur agyában, s boltja ajtajának küszöbén, rögtön üveges bérkocsi állott meg előtte, mellyből nemzeti díszruhás férfi lépett ki, s egyenesen Nietnagel ur boltjába lépett. E férfi magas és száraz volt, s arcszíne olly barna, mintha napon, potykák és csukák társágában aszaltatott volna meg; átlátszó vékony orrának hustalan szárnyai mindig mozogtak, mintha folyvást valami után szaglálódni akart volna, s minden lépését, melly rendesen hátának kidudorodásával párosult, legalább is két legalázatosb bóknak lehetne tekinteni.

Ezen elbájoló külsejü ur tehát, mint már röviden érintők, egyenesen Nietnagel ur boltjába lépett.

A derék vasárus nagyon csodálkozott, midőn a kardos urat magához belépni látá, mert

meg nem fogható, hogy tulajdonkép ugyan mit akarhat nála ezen egészen ismeretlen uri ember. Végre azon eszmében nyugodott meg, hogy talán valami hivatalos eljárásból jő, s most melleleg vasárukat szándékozik vásárlani. Mihelyt ezen eszme gyökeret vert agyában, azonnal testestől lelkestől vasárussá lett, s kalapját legnagyobb alázatossággal levevén, igen nyájasan szóla :

„Mivel lehet szerencsém nagyságodnak szolgálhatni?“

A kardos férfi e kérdésre nem válaszolt, hanem képzeletet haladó alázatossággal, s leirhatlan bókók közt így nyilatkozott :

„Legalázatosabb szolgája! Alázatosan engedelmet kérek, én teljes című Nietnagel urat, városunk egyik legkitünőbb s legérdemteljesb polgárát bátorkodom keresni.“

„Az én vagyok!“ — mondá szerény, de mégis büszke öntudattal a vasárus, és diadalmas tekintetet röpíte boltsegédeire.

A kardos férfi mesésen dudoritá ki hátát

e szók hallására, s olly mélyen hajlott meg, hogy orra csaknem érintkezésbe jött bojtos csizmájának orrával; azután pedig, folyvást bókoló görnyedt helyzetben maradva, a nagy alázatosság miatt szinte rezgő hangon, így folytatá szavait :

„Herr von Nietnagel, nincsenek szavaim, azon öröm illő kifejezésére, mellytől keblem dagad, hogy városunk illy érdemdús fiával személyesen lehet szerencsém megismerkedni.“

„Kérem — én —“

„Oh, tudom, szerénység legragyogóbb koszoruja a valódi érdemnek, melly zajtalanul épít és alkot, s nagy tetteinek jutalmát csak keblének csöndesen működő istenétől várja. Ez dicspontja a legtündöklőbb érdemnek.“

„Bocsánat, de nem értem nagyságod szavait.“

„Tüstént világosabban szólok, drága Herr von Nietnagel.“

„Szabad talán kérdezniem —“

„Méltóztassék parancsolni.“

„Hogy kihez van szerencsém.“

„Alázatosan bocsánatot kérek, hogy ön iránti határtalan tisztelem végtelen fölbuzdulása miatt, ezen lényeges körülményt mindedig mellőztem. Én Kurják Farkas hites ügyvéd s táblabíró és házbirtokos vagyok.“

„Örvendek, hogy szerencsém van.“

„Oh, kérem alázatosan, itt csak én szólhatok szerencséről.“

„Mivel lehet tehát szerencsém szolgálni?“

„Holnap tisztujitást ünneplend városunk.“

„Ugy van.“

„Egy pár tanácsosi hivatal is megürült.“

„Három.“

„Én mindig legnagyobb rokonszenvvel viseltetem a városi ügyek iránt, s kimondhatlanul szerencsésnek érezném magamat, ha azok kormányzásában munkásan részesülhetnék.“

Nietnagel ur példátlan éleselmüségé már érezni kezdé, honnan fú a szél, s azért kalapját föltevé, s arcára némi felsőségi és pártolói

kifejezést ültetett; azután pedig nagy kegyes-
séggel szóla :

„Nem értem a tekintetes urat.“

„Tüstént világosabban szólok. Drága Herr
von Nietnagel, én nem vagyok nagyravágyó.“

„Kérem — ezt ugy is hiszem.“

„Én böcsületes ember vagyok.“

„Oh, meg vagyok győződve.“

„Ügyvéd vagyok ugyan, de tiszta lélek-
ismerettel mondhatom, hogy egyetlen árvának
vagy özvegynek könyüi sem terhelik lelkemet.“

„Ez igen szép öntudat.“

„Vagyonkámat egyetlen igazságtalanul
szerzett fillér sem terheli.“

„Boldog, ki így nyilatkozhatik.“

„Bölcsen méltóztatott megjegyezni. Igen,
én boldognak érzem magamat, s épen azért ki-
mondhatlan vágy dagasztja keblemet, hogy mi-
nél több embert részesíthessek boldogságban.“

„Dicső törekvés.“

„Ezen okból, esküszöm, hogy csupán ezen
okból, városi tanácsossá szeretnék lenni.“

„Szerencsét kívánok.“

„Alázatosan köszönöm; meg vagyok azonban győződve, hogy drága Herr von Nietnagel hatalmas befolyása nélkül ezen díszes hivatalt semmiesetre nem fogom elnyerhetni.“

„Oh, kérem —“

„Mondom, ez legtisztább meggyőződéssem.“

„De kérem, hiszen én nem vagyok még választópolgár.“

„Az igaz, de holnap Herr von Nietnagel lesz az első, ki megválasztatik.“

„Gondolja ön?“

„Meg vagyok győződve, hiszen az egész városban legnagyobb örömmel csak erről beszélnek, s én előre is leghódolóbb tisztelettel szerencsét kívánok, ezen olly rég megérdemlett polgári kitüntetéshez.“

„Szívesen köszönöm.“

„És szabad kegyes pártfogását reménylenem, drága Herr von Nietnagel?“

„Nincs ugyan szerencsém ügyvéd urat kö-

zelebbről ismerni; de majd szólni fogok társaimmal, és majd meglátjuk. Hanem épen jó, hogy eszembe jut, mikép vélekedik ön a servámról?”

„A servámról?”

„Igen, a servámról, mellynek csökkentése olly igen ártalmas a borkereskedésre nézve.”

„Oh, azt mindenesetre föl kell rugtatni, én legalább mindent elkövetnék e tekintetben a tanácsban.”

„Helyes, helyes.”

„A borkereskedést mindenkép emelnünk kell.”

„Ugy van.”

„Ez legtisztább meggyőződésém.”

„Valóban?”

„Böcsületemre!”

„Ennek nagyon örvendek.”

„Szabad tehát alázatos kérésemet ismételnem.”

„Az én szavazatomra bizvást számolhat ügyvéd ur, mert nyilatkozásaiból meggyőződ-

tem, hogy városunk valódi boldogságát buzgón kívánja előmozdítani.

„Én tehát legjobb reményekkel távozhatom?”

„Rokonaimat is meg fogom ön számára nyerni.”

„Alázatosan köszönöm.”

„Igen szívesen.”

„Alázatos szolgája.”

„Ajánlom magamat.”

Kurják ur még néhányszor földig meghajtá magát, a hintóból számtalanszor integetett, és eltűnt.

Nietnagel ur valódi férfias arckifejezéssel fordult ekkor boltsegédeihez, s meggyőződés szilárd hangján szóla :

„Böcsülöm ezt az embert, mert a ki más megböcsül, az maga is böcsültetésre érdemes. Igen őszinte derék embernek látszik, a servám csökkentésének nem barátja, s a borkereskedést valódi szempontból tekinti. Mégis csak sok rossz ember van a világon; én eddig mindig azt

hallottam, hogy azok, kik tanácsba kívánnak jutni, megvesztegetni iparkodnak a választópolgárokat, s imé, ezen böcsületes férfi legkisebb illynemü kísérletet sem tett nálam; már csak ezen böcsületessége is megérdemli, hogy mellette szavazzak.

Az idősb boltsegéd nagy gyakorlottsággal borzoló föl haját jobb kezével, míg baljával mellényét igazgatá, s rövid köhécselés után ezen alázatos megjegyzésre vetemült :

„Talán csupán azért nem tett illy kísérletet, mivel azt gondolá, hogy Herr von Nietnagel voltaképen még csakugyan nem választópolgár.“

Jónás ur összeráncoló homlokát, s feddő tekintettel e szókra fakadt :

„Öcsém uram feledni látszik helyzetét; kerülje a mostani fiatalság legnagyobb hibáját, s ne okoskodjék olly tárgy fölött, mellynek illő felfogására értelmi tehetsége még nem érett meg. Kurják ur meg van arról győződve, hogy én vagyok az első, ki holnap megválasztatik,

s még sem mutatott megvesztegetési szándékot; én tehát hatályosan pártolni fogom őt, s rokonaimat is részére hódítom. Máskor jobban vigyázzunk nyelvünkre.’

E szók után, kissé félre lóditván kalapját fején, Nietnagel ur a boltot elhagyá, s aranyozott ezüst burnótszelencét vásárolt, hogy illő edényből kínálhassa másnap azon főrangú urakat, kik ezentul őt is így fogják üdvözleni:

„Jó napot, kedves collega!” —

A tisztujítás nagy napja csakugyan fölviradt, s a Nietnagel család lehető legélénkebb forrongásban volt, mert az egész roppant rokonság nagy estélyre hivatott meg. A mozsarak kongtak, az aprómarhák sivitottak a kés alatt, a cselédség súrolt, futkosott, csevegett; a gyermekek pedig feszesen lépegettek előre hátra ünnepies öltözetökben, s mindenütt jelen voltak, hol szükség nem vala rájuk. Szóval, husvét vasárnapra sem történtek nagyobb szerű készülétek e háznál, mint most.

Maga a családfő is egészen kiment szo-

kott sodrából, s nyugtalanul tipegett föl és le a tisztaságtól ragyogó szobákban. A borbélymühelybe sem ment el, hanem magához hivatá a borbélyt, kinek eltávozása után szagos vízzel mosogató meg arcát. Azután fölhozta recsegő uj csizmáját, fényes fekete nadrágát, ragyogó fehér mellényét, s ingujban a díszszoba pamlagára veté magát. De ott sem nyughatott, hanem csakhamar fölállott, uj kalapját megkefélé, és a sárga keztyűkkel és uj bottal együtt az ágyra fekteté, hol a villogó fekete frak is ki vala már terítve. Ezután ismét leült, s kalendáriomot vett kezébe, és időtöltésül a vásárok érdekes lajstromát olvasgató. Ezen szív-képző nemes mulatságot felesége szakasztá meg, ki e szókkal lépett elébe :

„Kedves férjem, kívánod, hogy malacot süssünk délre?”

Jónás ur, föl sem pillantva a kalendáriomból, röviden csak ezt válaszolá :

„Nem.”

„Tehát más pecsenyét kívánsz?”

„Nem.“

„Vagy csak botrakukorgót süssünk?“

„Mi az?“

„Prügelkrapfen.“

„Ellensége vagyok a botnak.“

„Tehát mit parancsolsz?“

„Nem eszem itthon?“

„Nem?“

„Tisztujítás után lakománk lesz a városi táncteremben. A grófok is mind ott lesznek.“

„Ah, milly kitüntetés!“

„Ugyan miért? Hiszen collegák leszünk, s ezentúl többször is fogunk együtt mulatni, valamint a zöld asztal mellett is egymás mellett ülendünk.“

„Kedves Jónásom, ki hitte volna, hogy még illy fényes koronája légy családodnak.“

„Bah, csekélység! Azonban, este semmit ne kiméljetez, meg kell rokoninknak mutatnunk, hogy nem szoktunk fillérkedni.“

„Két főző asszonyt fogadtam.“

„Fagylalt és pezsgő annyi legyen, hogy minden vendégre két itce jusson.“

„Értem.“

„Hány óra most?“

„Nyolc.“

„Már nyolc?“

„Igen.“

„Hah, mint röpül az idő! A kocsis fogjon be, és álljon a kapu alá.“

„Talán korán is lesz még.“

„Nem.“

„Hiszen a tisztujtást csak kilenc órakor kezdik meg.“

„Igen, de én leszek az első, kit megválasztanak, s nem akarnám, hogy rám várokozzanak, mert ez rendetlenséget árulna el, s azt jól tudod, mennyire ragaszkodom én a jó rendhez. Tóni barátom megígérte, hogy mi-helyt megválasztanak, azonnal cédulát küld egy hajdu által; tehát csak add tudtára bizvást a kocsisnak, hogy tüstént a kapu alatt legyen.“

„Legnagyobb örömmel sietek.“

Kevés pillanat mulva kapu alá robogott a kocsi, s Nietnagel ur letevé a kalendáriumot és fölállott a pamlagról, melly csaknem égni kezdett már alatta. Előbb kinézett az ablakon, s az igen szép időt rendkívül jó előjelnek tartá, valamint azt is, hogy néhány az ablak előtt elsiető városhajdu és biztos nagy megelőzésel köszönté őt; azután pedig szekrényéhez ment, fiókját kihuzá, s két fényes tallért választott ki, azon hajdu számára, ki majd az örvendetes levelet fogja hozni Tóni barátjától. A két tallért tiszta papirba takargatá és a szekrényre tevé, s nadrágának zsebeit is el látá fényes tallérokka, forintosokka, s huszasokka, azon esetre, ha talán a városházán is kellene majd a szolgálattelvő szellemeknek egy kis borra valót nyujtani. Frakja oldalzsebébe ellenben bankjegyekkel jól ellátott tárcát rejtett, hogy böcsületet szerezhessen a Nietnagel névnek, ha lakoma közben talán aláírás fogna nyittatni valamelly jótékony vagy közhasznu célra. Ezen pénzügyi intézkedés után óráira te-

kinte, s nem csekély megütkezéssel látá, hogy mind különbözőleg mutatják az időt. E szörnyü bajon tüstént segíteni kelle, mert ő pontosan akará tudni, hogy tulajdonkép hányat ütött az óra. Azonnal kikiálta tehát:

„Hánika!“

A szép hajadon besuhant és szives tisztelettel kérdé:

„Mit parancsol, uram atyám.“

„A szolga azonnal siessen az óráshoz zsebórámmal, és mondja meg neki, hogy tüstént igazítsa a várostorony szerint. De egyetlen pillanat alatt itt legyen vele. Egy huszast kap, ha nem késik el.“

„Igen, uram atyám.“

Kevés pillanat alatt megérkezett a szolga a helyre igazított órával, huszasát megkapá, s Jónás ur a ház valamennyi óráját megigazítá, s tetemesül nyugodtabban kezde lélekezni. Alig végzé e fontos foglalatosságot, s az órák kilencet ütöttek.

Ah, tehát most! gondolá magában, s a

fekete frakot föl húzá, és az ablakhoz állott, hogy már távolról megpillanthassa a hajdut, az örömteljes levéllel. A várakozás szörnyü gyötrelmei közt azt hívé, hogy a 'percek érc láncokkal vannak egymáshoz csatolva, olly kiállhatlanul hosszunak tetszett neki az idő, s még is iszonyuan megdöbbsent, midőn az órák tizek ütöttek, s a hajdut még sem látá közelíteni.

Mi lehetete ennek oka? Talán nem kapott szótöbbséget az első választásnál? Oh, az lehetlen! Hiszen tizennégy sógora s huszonhat más rokona igéré, hogy mindenesetre mellette fognak szavazni. Tóni barátjának alkalmasint valami mellőzhetlen dolga akadt, s azért nem irhatá még meg a levelet, mert hiszen jól tudjuk, hogy tisztujítás napján valamennyi tisztviselő annyira el van foglalva, hogy egész évi folytonos pihenés által is alig bírja ismét erejét összeszedni. Tehát csak várjunk béketűréssel.

Nietnagel ur várakozik, leül, izzad, föláll, sétál, s változtatásul ismét sétál, áll, izzad

és leül; az órákat gondosan nézegeti, az utcán végig tekint, nyakravalóján tágít, homlokát törli, aranyozott szelencéjét zsebéből kiveszi, és ismét visszateszi, a nélkül hogy szippantana. E működések után megrázkódva hallja, hogy az órák tizenegyet ütnek, füleinek nem hisz, megnézi az órákat, s rémülve látja, hogy fülei nem csalatkoztak. Homlokát diónyi verejtékcseppek boritják, inge facsaró viz. Mit tegyen most? Frakját leveti, s tiszta inget vesz, és ingujban jár dal föl s alá.

Hol késhetik olly sokáig a hajdu? Bizonyosan letelepült valamelly csapszékben, s tizenhat krajcáros fehér borral enyhíti fáradt tagjait. Valóban, ez már mégis megbocsáthatlan hanyagság; mert hogy eddig már mindenestre megválasztatott, abban bizonyosan maga a kételkedése miatt elhiresült Tamás sem kételkedhetik. A kocsis is elunta már magát a kapu alatt, s kérdezni jó, hogy ne fogjon é ki, kissé abra-
kolni; de Jónás ur őt magát fenyegeti meg-
abrakolással, ha csak egyetlen pillanatra me-

részelve is mozdulni a kapu alól. Siralomházban ülő halálos bűnös helyzete valóságos farsangi multság teljes című Nietnagel ur mostani borzadályos állapotához képest. Az izzadást hideg borzongás váltotta föl, s egyedül csak az vigasztal némileg bennünket, hogy mi nem vagyunk okai, ha valóságos láz találna rajta kitörni.

De ez már mégis csakugyan hallatlan hanyagság, vagy isten tudja micsoda! Tizenketőt ütnek az órák, valamennyi toronyban délre harangoznak, s a városhajdu még sem jó. Ez már minden lehetőség határain tulcsapong! Jónás ur élő halotthoz hasonlít, ajkai kékek, s szemei mélyen üregeikbe süppedtek. Ekkor megnyílik az ajtó — s a hajdu lép be? Nem, csak hősünk felesége, ki meglehetősen szomorú hangon így szól férjéhez :

„Kedves Jónásom, már tálaltunk!”

A családfő értetlen tompa hangon csak ezt válaszolá :

„Jól van.“

„Nem ülsz az asztalhoz?”

„Nem.”

„De kérlek.”

„A hajdura kell várakoznom.”

„Hiszen az ott is megtalál.”

„Az igaz, de —”

„Látod, kedves, jobban ízlik mindnyájunknak az étel, ha közöttünk vagy.”

Ugyan hol azon gyöngéd férj, ki az illy szives meghívás ellenében sokáig dacolhatott volna? Hősünk jószivü családfő vala, s azért rövid fontolgatás után csakugyan engedett a nyájas meghívásnak; egyedül azt szabván mellőzhetlen föltételül, hogy frakját, kalapját, keztyűit és botját is az ebédlőbe vigyék, hogy rögtön felkészülhessen a hajdu megérkeztekor, ki most már bizonyosan nem késhetett sokáig, mert hiszen már egyre járt az óra, a nagy hivatalos ebéd pedig két órára volt megrendelve.

A család elfoglalá helyét az asztal körül, s evéshez készült, de meg kell vallanunk, hogy a különben mindig derült arcokon ezuttal bizo-

nyos neme ült a feszültségnek, mit nem lehet legbensőbb részvét nélkül szemlélni; még a legkisebb gyermek is olly komor és hallgatag volt, mintha rég feledett leckét kellett volna fölmondania.

Nietnagel ur egyetlen szót sem szólt, s föl váltva majd az órára, majd a tányéra mellé helyezett tallérokra pillantott, mikről már szerencsénk volt megjegyezni, hogy tiszta papirba voltak takargatva, az érkezendő hajdu számára.

A nő szokott gonddal teljesíté kötelességét, s levesmeréshez fogott, mi közben igen kitünő gyöngédséggel szóla férjéhez :

„Schacikám, nem parancsolsz levest ?“

„Köszönöm.“

„A hosszas várakozás miatt eltikkadtál; bizony jól fog esni egy kis leves.“

„Nem eszem, mert nem akarok csak néző lenni a nagy lakomán.“

„A mint gondolod, pedig olly jó zsemlyegombóc van a levesben, borju májjal.“

„Micsoda? Azt mondd, hogy zsemlyegombóc, borjumájjal?“

„Igen, schacikám.“

Ez Jónás ur leggyöngébb oldala volt; zsemlyegombóc, borjumájjal! Ennek csábjaival nem birt sikeresen dacolni, s nagy benső elérékenyüléssel s egyszersmind csöndes öntagadó megnyugvással nyujtá tányérát.

A tányér előtte állott párolgó és ízletes tartalmával, s már épen a kanálra tevé kezét, midőn az ajtó nagy robajjal megnyilt, s a rég ohajtva várt városhajdu izzadtan és porosan belépett s az örömteljes levelet átnyujtá. Minden szenvedés feledve volt! Jónás örömtől remegve nyomá az ajándékot a hajdu markába; de hatalmas ég! mi ez? A hajdu iszonyuan fölajdult, s földhez csapván az ajándékot, kezét úgy rázta és fúttá, mintha eszét vesztette volna. Szegény Jónásunk örömeben a két tallér helyett két forró — gombócot nyomott a boldogtalan hajdu markába, s csak most érze,

hogy saját újait is megégette! De ez nem baj, a hajdu megkapá tallérait s feledé fájaldalmát; Nietnagel ur pedig fölkerekedett az asztaltól, a levelet olvasatlanul zsebébe dugá, mert hiszen tartalmát ugy is tudá, és frakját hangosan kéré. Felesége tüstént ráadá a frakot, Hánika a kalapot illeszté fejére, a kisebb lyány pedig a keztyüket vonszolá kezeire, s így egyetlen pillanat mulva már kocsiban ült hősünk, s a lovak vágatva haladtak a városházhoz. Oda érkezvén, husz éves ifju gyanánt ugrott ki Nietnagel ur a kocsiból, még ajtaját sem nyitattván meg, és azonnal a terembe rohant. Épen azon pillanatban olvasák föl az uj választópolgárok neveit, kik a szokott esküt tüstént letévék. Tehát Nietnagel ur is? Oh, nem! Az ő nevét, fájdalom! nem olvasták föl. Itt valami tévedés van, gondolá hősünk, s kivevé zsebéből Tóni barátja levelét, melly így hangzott: „Kedves barátom uram! sajnálkozva kell írnom, hogy ön csak tizennégy szavazatot nyervén, nem választatott meg.“

Nietnagel ur elkeseredve sohajtott, s csak abban lelt némi kis vigasztalást, hogy sógorai legalább mégis hiven mellette szavaztak. Már épen távozni akart, midőn az ismeretes ügyvéd s egyszersmind választópolgár e szókat sugá neki :

„Kedves Nietnagel uram, mégis csak találtam ám nyolc forintos sashegyi bort. Weinlieb urtól vásároltam azt, ki most ön helyett választópolgárrá lett.“

Nietnagel ur boszusan rohant ki a terem-ből, s azt hivé, hogy most már tudja váratlan megbukásának valódi okát. Ő tehát ebéd nélkül maradt, s e fölött újait jól megégeté. Hát a családi estélyből mi lett? Az is elmaradt s Nietnagel ur erősen föltevé magában, hogy soha nem fog többé választópolgári rang után esengeni, melly föltételéhez halálaig hű maradt, s lassanként előbbi szokásaihoz ismét egészen visszatért; azon lényeges különbséggel mindazáltal, hogy korábbi nyájas és ke-

délyes vidámságát mogorvosság váltá föl, s hogy csak akkor érzé magát igazán elemében, midőn visszaélések s egyéb fonákságok ellen minél élesebben kikelhetett.

FRIPON UR SZERKESZTŐI BAJAI.

Talán szabad reménylenem, mikép a szives olvasó emlékezni fog még a nagytekintetű állatgyűlés azon roppant következményű határozatára, melly szerint az én csekély személyem bizatott meg arra, hogy az állatok irományit fogadjam el, s valamelly emberi íróval közöljem, ki azokat a közönség elébe juttassa. Ezen fényes megbizatus által természetesen szerkesztővé váltam; mert a beküldött munkákat mindenesetre el kelle olvasnom, sőt böcsületesen megbirálnom is, mielőtt emberi kezekbe merészelhetném azokat nyujtani, hogy az egész nemes állatfajra szégyent ne hozzon valamelly hivatlan firkász sületlen irodalmi szüleménye.

E nagyszerű megbizatusom szép és dicső,

azt nem tagadhatom; ánde ez egyszersmind az, melly nekem számtalan fejfájást okozott, melly miatt számtalan éjszakát álmatlanul kel-
le átvirasztanom, s melly idő előtt megőszíté
szép fekete bajuszomat és szakállamat, mellyek
egykor az egész uszkárfajnak dicsőségére, s
nekem büszkeségemre váltanak! Fájdalmamat
enyhitni fogja talán az, ha szerkesztői bajai-
mat elmondom, mind azok rettentő példájára,
kik hajlamot éreznek magokban e csábító pá-
lyára. Talán nem cselekszem helyesen, midőn
saját szenvedésimről szólok? Oh, kérem alá-
zatosan, voltak s vannak emberek, kik szinte
sokat irtak már szerkesztői bajaikról, ugyan
mért ne követhetném tehát én is példájokat?
Talán azért, mivel ők emberek, én pedig csak
egyszerű uszkár vagyok? Oh, ez engem nem
gátolhat az egyenlőség dicső századában, s
azért minden további habozás nélkül bátran
kezdem meg szerkesztői bajaim elősorozását,
csupán azon egyet jegyezvén még meg, hogy
az igazságot mindenütt leplezetlenül fogom ki-

mondani, ámbar jól tudom, hogy épen ez az, miért a szerkesztők fejeit a denevérek szeretnék kissé megkoppasztani. —

Bokros bajaimat apró puhafa rámákba foglalom, s krajcáros képek gyanánt mutatom be a nagyérdemű közönségnek, igen szerencsésnek érzendvén magamat, ha csak egyetlen szánakozó sohaj fog is érettem szél szárnyaira kelni.

* * *

Gondolatokba mélyedten ülök diszes le-
gyezőmön, csak néhanéha kapkodva az alkal-
matlan legyek után, s épen Hegel bölcsészeti
rendszerét kezdém elmémben fejtegetni, meg-
tudandó azon kimondhatlanul fontos igazságot,
hogy ugyan én vagyok é én, vagy pedig más,
és hogy tulajdonképen vagyok é, vagy nem,
midőn halk csoszogás zavará meg figyelmemet,
melly már épen a kellő tetőpontra jutott a böl-
csészeti szemlélődésben, azaz oda, hol rende-
sen azt sem tudjuk, hogy mit gondolunk.

Félig hunyt szemeimet megnyitván, egy

nem annyira karcsu, mint rendkívül sovány alkotásu agarat pillanték meg magam előtt, melly igen saloniasan kotrott hátra lábaival, s arszláni finomsággal csóválván farkát, hangjának legalázatosabb fokozatán szóla:

„Tekintetes Fripon szerkesztő urat van szerencsém üdvözölhetni?”

„Az én vagyok.”

„Alázatos szolgája.”

„Kihez van szerencsém?”

„Én agár vagyok, a mint kegyesen látni méltóztatik, tekintetes szerkesztő ur.”

„Örvendek; miben szolgálhatok önnek?”

„Bennem a nagytekintetű állatgyűlés ismert határozata nemes vágyakat ébreszte, melylyek a költelem himporos rózsaszárnyaira ültették keblemet.”

„Költelem? Ezt nem értem.”

„Ez újabb s díszesb elnevezése a dicső költészetnek.”

„Ön tehát föl hagyott a nyulfogással?”

„Igen, s most csak költői gondolatok után futnak lábaim.“

„E kemény munka, mint látszik, nagyon elsoványította önt.“

„De annál inkább meghizlalá keblemet a költelem édes gyümölcseivel.“

„Igaza lehet önnek, hiszen a költők különben is rendszeren soványak szoktak lenni.“

„Bölcsen méltóztatik megjegyezni, tekintetes szerkesztő ur, pohos költő épen olyan, mint az eke elébe fogatott Pegasus.“

„Én örvendek ugyan, hogy szerencsém van; de tudni fogja ön, hogy szerkesztői bajaim időmet annyira elfoglalják —“

„Oh, ezer bocsánat, hogy illy sokáig alkalmatlankodám.“

„Talán parancsolni méltóztatik velem valamit uraságod?“

„Először is engedje a tekintetes ur hódoló tiszteletemet kifejeznem, mellyel szerkesztői bokros érdemeit bámulom.“

„Kérem —“

„Ismétlem, hogy bámulom a tekintetes urat, s reményelem, hogy e jogomat senki nem fogja tőlem elvenni.“

„Ám legyen tehát önnek tetszése szerint; de még egyszer ki kell mondanom, hogy töm-érdek szerkesztői bajaim —“

„Értem, s most már egyenesen a dologra térek, mellynek azon kimondhatlan szerencsét köszönöm, hogy személyesen tisztelhetem tekintetes szerkesztő urat.“

„Tehát méltóztassék.“

„Költeményt hozék, mellynek közrebo-csátásaért alázatos tisztelettel esedezem.“

„Sajnálom, hogy e tekintetben nem lehetek önnek szolgálatára; de az emberek már ugy is annyi verset irnak, hogy mi állatok nem kívánjuk óriási béketűrésöket még inkább fárasztani. Mi csak jellemvonásokat közölhetünk életünk-ből, mellyek által magunkat az emberekkel megismertethetjük, s őket egyszersmind méltányosb bánásmódra birhatjuk irántunk. Ez a mi föladatunk.“

„Oh, és ugyan mi jellemezheti inkább kedélyünket, mint az ég szelid lyánya, a föllengős költészet!”

„Sajnálom, de szerkesztői programomhoz szigoruan kell ragaszkodnom.”

„Kérem alázatosan, csak annyit méltóztassék legalább megengedni, hogy költelmi édes elragadtatásomnak ezen első gyümölcsét fölolvassam, s meg vagyok győződve, hogy szigoru határozatát legalább kivételkép meg fogja másítani a tekintetes ur.”

„De mondám már, hogy szerkesztői bajaim minden pillanatomat igénylik.”

„Ah, értem! költeményem szerencsére igen rövid, s így nem fogom elrabolni a tekintetes szerkesztő ur megböcsülhetlen idejét.”

„De kérem — “

„Igen, értem; tüstént elolvasom. Cime

„A holdhoz.”

Ezt már sokan énekelték ugyan meg, de az én eszmém egészen új, méltóztassék csak figyelmezni:

Oh, holdsugár,
 Te fényhogár!
 Oh, holdvilág,
 Te gyöngyvirág!
 Mosolygasz, s én
 A gyep ölén
 Nem mosolygok,
 Csak búsulok;
 Nem is tudom,
 Mért mosolygasz,
 Mert bánatom
 Nagyon ravasz.

Már most kérem, méltóztassék elmondani nagybecsű ítéletét csekély dolgozatomról.⁶

„Ismétlem, hogy programnánk következtében semmiesetre nem lehet azt használnom.“

„Legalább ítéletét méltóztassék röviden kimondani.“

„Szerkesztői bajaim annyira elfoglalnak, hogy —“

„Tudom, tudom, de alázatosan kérem, csak egyetlen szóval méltóztassék nyilatkozni.“

„Meg kell tehát vallanom, hogy meg nem foghatom, mikép lehet a hold egyszerre bogár és virág.“

„Költelmi szabadság.“

„S hogy mikép mosolyoghat a bogár vagy virág.“

„Költelmi ékesség.“

„Mért olly nagyon ravasz ön bánata?“

„Ez igen divatos költői fogás, melly az olvasó figyelmét leköti, s kíváncsiságát fölébreszti.“

„De ugy látom, hogy ezen kíváncsiság nem elégítettik ki.“

„Épen ez tanusítja a költő mély érzetét, mellyet nem birhat minden halandó fölfogni.“

„Valóban sajnálom, hogy én sem foghatom azt föl; a mi egyébiránt mindegy, mert mondám már, hogy verseket nem használhatunk.“

„Tehát épen csak a verseket nyomja e számüzési rendszabály?“

„Igen.“

„E szerint igen könnyen segíthetünk a bajon.“

„Nem gondolnám.“

„De mégis. Egymásután írjuk a sorokat, és költeményem megszűnik vers lenni, következésképp szerkesztés alá mehet.“

„Ez igen különös, és meg kell vallanom, hogy én irtózom az olly költeménytől, melyet puszta leírás által folyóbeszéddé változtathatni. Ez azután nem költészet, hanem csupán rímfaragás.“

„Ön tehát megveti csekély dolgozatomat?“

„Valóban, nem használhatom.“

„De ha még egyszer kérni bátorkodom.“

„Nem lehet.“

„Ön tehát elfojtja a fiatal tehetséget?“

„Világért sem.“

„Tehát közleni méltóztatik versemet?“

„Nem.“

„S ez utolsó szava önnek?“

„Igen.“

„Jól van!“

És a költő agár, vagy agár költő, haragtól lángoló szemekkel s üdvözlét nélkül, és mogorván ugatva távozott. Pártosságomat utóbb mindenütt gyalázá, ítélő tehetségemet a számaréval hasonlítá össze, s hangosan mondá, hogy az állatgyűlés hőkeblü határozatai szükségképen siker nélkül fognak maradni illy ügyetlen szerkesztő részrehajló tisztátalan kezelése alatt. Ezenkül az egész költészfajt annyira ellenem lázítá, hogy tömött bundámon egyetlen szőrszalacska sem maradt, melly ellen epés gúnyverseket ne irkáltak volna; lakásom előtt pedig vége hossza nem volt az ugatásnak, melly szerkesztői fejfájásomat s egyéb bokros bajaimat óriásilag nagyobbítá.

* * *

A nap olly szépen mosolyga, mintha új világ készült volna alakulni a mostani sok semmiségből, s én kedélyesen szippanték burnót-szelencémből, és csöndes ihletéssel bámulám a természet nagyszerü pompáját és csodás játékát. Fal mellett ülék, mellyben egy rendes

alaku szeg voná magára figyelmemet, s milly roppant okom lőn a természet megfoghatlan titkai egyikének csodálására! A szeg le felé árnyékot vetett! Nem tudom, én tettem először ezen rendkívüli felfödözést; de annyi bizonyos, hogy mihelyt az állatok gyűlésre sereglenek ismét össze, azonnal indítványt teszek, hogy hirdettessék nagyszerű jutalom annak számára, ki alapos okokkal bizonyítandja be, hogy tulajdonkép mért veté azon pillanatban a kérdéses szeg árnyékát le felé. Reménylem, hogy annak kielégítő megfejtése az egész tudós világot figyelemre s méltányos részvétre fogja gerjeszteni a szegény állatok iránt. Épen tovább akarám e fontos okoskodás fonalát fűzni, midőn e szók hatottak füleimbe :

„Tekintetes tudós Fripon urhoz van szerencsém?”

„Fripon én vagyok.”

„Az állatok érdemes szerkesztője?”

„Igen. S ön, uram?”

„Én róka vagyok a szomszéd megyéből.”

„Örvendek.“

„Alázatos szolgája.“

„Parancsolni méltóztatik velem?“

„Oh, kérem, csak alázatos esedezéssel bátorkodom alkalmatlankodni.“

„Csak röviden, ha szabad kérnem, mert szerkesztői bajaim —“

„Értem, rövid leszek.“

„Tehát méltóztassék.“

„Én a politikai pályára szántam magamat, mellyen, mikép tudni méltóztatik, már sok rokonom nem csekély szerencséhez jutott.“

„E pálya igen szép.“

„Épen azért választám azt csekély erőm megkisértésére.“

„Legjobb szerencsét kívánok hozzá.“

„Köszönöm alázatosan.“

„De már most térjünk a dologra, ha szabad kérnem, mert —“

„Értem. Előadásom rövid lesz. Én értekezést irtam a tökéletes egyenlőségről.“

„Bocsánat, én azt kivihetlennek tartom.“

„Hogyan?”

„Igen, mert például: eddig a róka fojtá meg a tyukot, következésképpen tökéletes egyenlőség esetében annak kellene megtörténni, hogy a tyuk is viszont megfojthassa a rókát.”

„Természetesen.”

„De a tyuk erre nem bír elég erővel.”

„Már az a tyuk baja, s az egyenlőség fontos eszméjét épen nem csorbíthatja meg.”

„Uram, ön értekezése igen jó lehet ugyan, de mivel elveimmel nem egyezik meg, tehát nem fogadhatom el.”

„Oh, kérem, az nem baj, méltóztassék egészen tetszése szerint átváltoztatni.”

„Az elveket is?”

„Igen.”

„E szerint önnek nincs is valódi elve?”

„Sőt ellenkezőleg, annyi elvem van, hogy bár kinek elvei is megegyeznek az enyimekkel.”

„Ezt különben elvtelenségnek szokás nevezni.”

„Épen ez a mély politika legdicsőbb titka. Az én politikai hitvallásom lágy agyagból van gyúrva, mellyből mindent könnyen alakíthatni.”

„S ezzel vél ön szerencsét tehetni?”

„Meggyőződéseim szerint a politikai világban csak így boldogulhatni.”

„Milly véleménye van önnek azon nézet iránt, melly szerint sokan azt kívánják, hogy valamennyi állatfaj szorosán egyesülvén, ezen túl csak egy nyelven beszéljen?”

„Én azt hiszem, hogy minden állatfaj bizvást beszélheti saját külön nyelvét, csak tetteiben ragaszkodják mindig hiven az állatisághoz.”

„De némellyek azt hiszik ám, hogy tettere nézve is csak ott uralkodhatik egység, hol egy, közös nyelv fűzi össze a kedélyeket.”

„Én nem osztozom e véleményben: mert bár minő nyelven beszéljek is, a tyukhúshoz azért mindig hiven fogok ragaszkodni.”

„Igen sajnálom, hogy véleményink ennyire különböznek.“

„Ön tehát egy nyelv mellett méltóztatik lenni?“

„Határozottan.“

„Ugy én is tökéletesen osztozom ön véleményében.“

„Már ennek örvendek.“

„Oh, én nagyon tudom magamat mindenkire alkalmazni.“

„Mit itél ön azon állatokról, mellyek farkukat elárulják?“

„Ha nem sikerül árulásuk, úgy szigorú büntetésre méltók.“

„És ha sikerül?“

„Akkor jutalmat és illő kitüntetést érdemlenek.“

„Ön tehát a győző félnek ügyét hiszi igazságosnak?“

„Mindenkor.“

„Ez nagyon önző politika.“

„S épen azért célhoz vezető.“

„A nyilvános javításokat mikép kívánja ön előmozdítani?”

„Mindig úgy, hogy mások javára látszassunk beszélni, és saját hasznunkra cselekedjünk.”

„Ha az egész állatvilág szenvedne is e kezelés miatt?”

„Az nem jöhet tekintetbe, midőn tulajdon ügyünkkel összeütközésbe jő.”

„Ön veszedelmes róka.”

„E nyilatkozatot igen hizelgőnek tartom.”

„Mit itél ön azon emberekről, kik az állatkinzás ellen buzognak?”

„Hogy igen bölcsek, ha azt határozandják, hogy a legyet sem szabad agyonsujtaniok, melly orrukat csipi.”

„Mellyik párthoz tartozik ön az állatvilágban?”

„Sem a rohanó, sem a fontolva haladókhöz.”

„Tehát azokhoz, kik sem hidegek, sem melegek?”

„Nem; én mindig gondosan kimérem a vélemények fokozatát, s azon párthoz állok, mellynek részére a győzelem nyilatkozik.“

„S meddig marad ön meg mellette?“

„Mig szerencséje fényesen ragyog.“

„Mikép kívánja ön a közbátorságot fön-tartatni?“

„Ugy, hogy kényelmemet és hasznomat ne háborítsa.“

„És a szólásszabadságot?“

„Az igen helyes, ha én mindenki ellen szabadon beszélhetek, ellenem pedig senki nem nyilatkozhatik.“

„Ez ön változhatlan hitvallása?“

„Kérem, ezt nem mondom, én politikus vagyok, következésképp minden pillanatban úgy kell változnom, mikép azt a körülmények kívánják.“

„Szép. Ön tehát meg fogja cikkét változtatni?“

„Szivesen, csak méltóztassék kimondani, hogy milly szellemben történjék az, mert én

annyira tisztellem a szerkesztői jogokat, hogy mindenben azokhoz alkalmaztatom magamat. Csak méltóztassék parancsolni.

„Én leginkább a középutat szeretem.“

„Értem, cikkem tehát a szélsőből a középkerékvágásba térend. Hanem mégis jobban szeretném, ha a tekintetes ur maga méltóztatnék az illető változtatásokat megtenni; én tökéletesen bizom és örömet megnyugszom megismert szerkesztői tapintatában.“

„Erre nem ajánlkozhatom, mert szerkesztői bajaim minden pillanatomat igénylik.“

„Tehát holnap ismét lesz szerencsém.“

„Részemről a szerencse.“

„Ma éjjel átdolgozom cikkemet.“

„Olly hirtelen?“

„Oh, ez csak játék!“

„Tehát ajánlom magamat.“

„Alázatos szolgálója.“

A róka távozott s én sohajtva csóválám farkamat, mert az efféle köpenyforgató politikusokat gyomromból utálok, pedig milly nagy

ezeknek száma! És ezek esztelenségök dacára is szerfölött veszélyesek, mert a nagy politikusokat szünet nélkül szemtelen legyek gyanánt dongják körül, s minden véleményüket legalább is egekig magasztalják, mi a nagy politikusoknak rendkívül tetszik, mivel bölcseségök büszke érzetében minden legkisebb ellenmondástól is iszonyuan irtóznak. Ha tehát ezen hatalmasokkal ellenségeskedésbe nem akarunk jutni, úgy az efféle utáncsahosakat világért sem szabad megsértenünk. S kívánja tudni a szives olvasó, hogy mikép szoktuk az illy róka urakat jó kedvben megtartani, a nélkül, hogy nyomoru irkafirkáikat a közönség boszantására nyilvánosakká tennők? Őszintén kimondjuk ebbeli taktikánkat, ámbár nehezünkre esik e piritó vallomás. A legaljasb fegyverhez, a — hazudáshoz kényszerülünk folyamodni! Rendesen azt mondjuk ugyanis nekik, hogy cikkük, általunk el nem hárithatott akadályok miatt, nem jelenhetett meg; s ez őket nemcsak megnyugtatja, hanem még megis ör-

vendezteti, mert büszke együgyűségökben örömet szeretik hinni, hogy sületlen értekezésökben még meg is botránkozhatott valaki, ámbár egyetlen sorocska sem foglaltatik bennök, melly figyelmet gerjeszthetne. Szánjatok bennünket szerencsétlen szerkesztőket, nyájas olvasók, s legyetek meggyőződve, hogy bokros szerkesztői bajaink közül ezen egy is elég egész életünk megkeserítésére. És pedig meddig fog ez még tartani! Egy német tudós és egyszersmind szerkesztő nem rég azt mondá, hogy mindaddig mulhatlanul irnunk és szerkesztenünk kell, míg szamarak fognak létezni. Ez annyit tesz, hogy szerkesztői bajainkkal örökké kell küzdenünk, mert a szamarak száma olly nagy, hogy azokban soha nem fog hiányt szenvedni a világ! Öltünk tehát acél páncélt keblünkre, mondjunk le a társasélet minden örömeiről, tagadjuk meg önmagunkat, s áldozzuk föl személyes jóllétünket a közjónak, és görnyedezzünk ezentul is szerkesztői bajaink iszonyu terhe alatt. —

* * *

Máskor azon törém fejemet, hogy ugyan mi kényelmesb : a kocsit vonni é, vagy pedig benne ülni, és magát mások által vonatni. Hoszszasb tusakodás után végre ezen utóbbi módot találám kényelmesbnek, s most már gyakorlati oldalát kezdém fejtegetni e nevezetes okoskodásnak, s azzal bibelődtem, hogy ugyan mikép juthatnék én a kocsiba, mellyet most magamnak kell huznom, az az : mikép eszközölhetném azt ki, hogy más szedje az epret, és azután én egyem meg; hogy az eper alatt csontot és hust értek, azt csak mellesleg jegyzem meg, mert alkalmasint ugy is mindenki tudni fogja, hogy fajom nem igen szokott eprészni, miután a természet által husrágó fogakkal áldatott meg. És most már világosabban szólok. Világosan tudám, mikép az emberi szerkesztők kocsin ülnek s keztyüs kezeikben kényelmesen tartják a gyeplőt, mellyel segédeiket kormányozzák, kik a szerkesztési kocsit vonják. Sőt mi több, gyakran annyira bizhatnak

a szerkesztők e segédekben, hogy magok kényelmesen szundikálnak, míg azok kormányozás nélkül elcammognak utjokon. Ezen ügyeségeket mindazáltal nem kell nekik valami különös nagy érdemül fölróni, mert jól tudjuk, hogy azon fuvarosak, kik mindig ugyanazon egy uton szoktak jőni menni, szinte keveset ügyelnek a gyeplőre, tudván, hogy lovaik a természeti ösztönnél fogva is eljutnak szokott állomásukra. Mivel már ezen igen alapos hasonlításba bonyolódttunk, tehát azt is elmondjuk még, hogy valamint a fuvarosak saját zsebökbe csusztatják a pénzt, mellyet tulajdonkép lovaik kerestek, ugy az emberi szerkesztő is tulajdon erszényébe mélyeszti a pénzt, mellyet segédei és levelezői szereztek. Azonban, tisztelet böcsület, de igazság is! A fuvaros szénát és abrakot ad lovainak, s gondosan megvakarja őket; így az emberi szerkesztő is juttat annyit segédekének, hogy habár abrakkal nem is, melly alatt itt pezsgőt értünk, de legalább szénával, az az egyszerű háziételekkel csakugyan ellát-

hatják magokat; sőt mi több, a szerkesztő, szükség esetén, derekasan meg is keféli őket. Eddig tehát e két ellenkező szellemű és minőségű fogat, mint látjuk, mindenben hasonlít egymáshoz; egyben azonban mégis nagy különbség létezik közöttük. A fuvaros tudniillik, midőn segédei kidőlnek a hámból, bőrüket eladja; ezt a szerkesztő nem teheti, mert segédei még bőrüket is elviszik magokkal a sötét sírűregbe. —

Eddig fűzvén gondolataimat, azt hívém, hogy nagy könnyebbségemre szolgálna, ha én is egy vagy két efféle segédet tarthatnék, kik szerkesztői bajaimat vállalkra vennék, hogy én azután csupán a szerkesztői dicsőségnek örvendhessek. E dicső gondolatom megérdemli, hogy tovább fonjam, s a tisztelt olvasó bizonyosan meg fog rendkívüli hasznosságáról győződni, mihelyt elmondom annak egy részét, mire az efféle segédek alkalmazhatni.

Ezen segédek tudniillik dolgoznak; a kelemetlen látogatókat elfogadják, fölvilágosítják

és utba igazítják; lótnak, futnak, hogy érdekes tárgyakat, gyűjtögethessenek össze; az apró gyermekeket ringatják, a nagyokat bötüzni tanítják; állandóan vizet isznak, s a pincében bort fejtenek; ha valami hiba történik a szerkesztői eljárásban, a biráskodó hatóság a szerkesztő helyett rendesen őket mossa meg, a szerkesztő pedig illő hálából szépen megkeféli őket; ha a szerkesztés jól megy, a szerkesztő mosolygva fogadja el a hizelgő bókokat, miket segédei érdemlettek meg. És így még sok kényelmet számolhatnék el, melyben az emberi szerkesztők a segéd tartás következtében részesülnek; de ezek is elengedők annak elhíttetésére és megmutatására, hogy azon szerkesztőnek sokkal kevesebb bajjal kell küzdenie, ki segédek tartat. —

Már épen arra fordítám gondolataimat, hogy ugyan kit vagy kiket fogadjak segédekül magam mellé, hogy irtózatoss szerkesztői bajaim valamennyire enyhüljenek, midőn föllegváram egyszerre romba dőlt! Eszembe jutott

Torzképek III. 21

ugyanis, hogy én csak tiszteletbeli szerkesztő vagyok, ki az ügyiránti szeretetből vevém magamra e fontos hivatalt, s hogy ennél fogva segédek sem fogadhatok, miután a szerkesztés után legparányibb jövedelemnek sem örvendhetek, s e szerint lényegileg különbözöm az emberi szerkesztőktől, kiknek némellyike éjjelnappal leginkább csak azon töri fejét, hogy ugyan mikép rugtathatná még magosabbra jövedelmét — a nemzeti közjóllétnek s haza boldogságának előmozdítására!

Édes ábrándaim tehát elröpültek, s keserűségemben olly nagyot sohajtéék, hogy egy piperkőcöt majd elfúttam, ki épen akkor bókolt már harmadszor előttem, és sipegő hangon szóla :

„Alázatos szolgája, tekintetes szerkesztő ur.”

„Kihez van szerencsém?”

„Én kandur vagyok, a mint látni méltóztatik.”

„Én arszlánnak hittem önt.”

„Tréfálni méltóztatik.“

„Épen nem. De mivel szolgálhatok uraságodnak?“

„En az egész macskafaj fiatalságának nevében bátorkodom a tekintetes urat kérni, hogy tegnapi estélyünkről írott jelentésünket közölni méltóztassék.“

„Azt nem tehetem.“

„Hogyan?“

„Valóban nem, mert abból legfőlebb is csak arról győződnének meg az emberek, hogy mi állatok is kedveljük az időrabló haszontalan tobzódást, mint ők, s ez épen nem fogna böcsületünkre szolgálni.“

„De a legelőbbkelő macskákat is mód nélkül le fogná ön kötelezni, ha kérésünknek engedni méltóztatnék.“

„Engem sem a hatalmasak mogorva tekintete, sem a gyöngék mosolya nem tántorít el szerkesztői elveimtől és modoromtól.“

„Cikkelyünk rövid.“

„Az mindegy, kis csont is megfojt, ha elakad torkunkban.“

„Ha ön tudná, mennyi szép cica várakozik epedve e cikkely megjelenésére, mellyben köntöse, alakja és jeles tulajdonságai leíratnak! Valóban, minden szép cica örömmel simogatná meg önt, ha kívánságunkat teljesíteni méltóztatnék.“

„Kimondott határozatomhoz szigoruan ragaszkodom.“

„S nem fél ön a macskafaj éles körmeitől, uram?“

„Nem.“

„Majd meglátjuk!“

A piperkőc kandur elrohant, s én boszankodám ugyan, de teljességgel nem féltem, mert jól tudom, hogy az efféle szájhősek fenyegetéseit csak kacagni kell. Már magamnak is volt e részben tapasztalásom. Egy szelindek tudniillik sértve érezé magát valamelly cikkely által, mellyet nyilvánosságra juttaték, s mellyben az ő korábbi állításai sült hazugságoknak

mondattak , és ezért engem párbajra szólított; én a kihívást elfogadám , de csak életre halálra. Ekkor a szelindek addig csűrte csavarta a dolgot , hogy a hires párbaj végkép elmaradt. A macskák körmeitől sem félek tehát , ámbár meg kell vallanom , hogy az illy nyomoru faggatások kimondhatlanul boszantanak , s mennyire ki vagyok pedig efféléknek tétetve! A nyilvánosság édes gyümölcseit minden állatfaj mohón szeretné most elnyelni , míg az igazság kesernyés izétől mindnyájan iszonyuan irtóznak. Így például , ha egy farkas torkig jól lakva ballag el a juhakól mellett , a nélkül hogy berontana , ezt nagylelkűség címe alatt kívánja közöltetni ; ha egy bakkecske annyira jól lakott már káposztával , hogy szemei is majd kinyomulnak üregeikből , s egy pár sovány nyulnak néhány fonnyadt káposztalevelet dob , e tettét azonnal jótékony adakozás cím alatt kívánja közöltetni ; ha a róka egyszerre kácsát és tyukot eszik , e szép tettét türelmi példa cím alatt ohajtja kikürtöltetni , mert az csaku-

gyan igen szép nagylelkűség, midőn egyszerre két különböző fajt temetünk gyomrunkba; miből a lajhár annyira megéhezik, hogy mulhatlanul mozdulnia kell, e tettét azonnal ipars mőszorgalom cím alatt szeretné kitrombitáltatni; midőn a nyúl szerencsésen retirál az agarak elől biztos menedékre, elszánt bátorságritka példája cím alatt kívánja magát magasztaltatni; ha valamelly henye szamár véletlenül olly kóróba harap, mellynek izét még nem ismeri, s mellyről csak annyit tud, hogy árok széléről harapta, már tudós felfödözés cím alatt szeretné e nagyszerű eseményt közöltetni; és így számtalan efféle haszontalanságokkal gyötrennek úgy szólván naponként állatrokonim, elannyira, mikép valóban szinte csodálnom kell, hogy mindeddig legalább is hat öles szarvaim nem nőttek iszonyu keserűségemben. —

* * *

A már eddig elmondottakon kívül leginkább szaporitják még rémséges szerkesztői bajaimat az ujitók, inditványozók. Meg kell itt

mindenek előtt jegyzenem, hogy az állatgyűlés óta rendkívül szeretik állatrokonim az emberek tetteit majmolni, minél fogva annyi fonákságra és ízetlenségre vetemülnek, hogy már ezek egyedül is majd megemésztk minden erőmet. Csirkék, mellyek még pelyhes hátukon cipelik a tojás utolsó darabkáját, mellyből csak nem rég búttak ki, már tervekkel és indítványokkal akarnak föllépni, miket a legszelidebb kedélyű tehén is bizonyosan megmosolyogna, ha mosolygani tudna. Csigák, mellyek életökben először másztak három lépést, utijegyzetekkel ostromlanak, miknek leírása még a türedelmes papirt és tentát is boszantja. Sőt a rák is, melly mindig hátrál, előhaladási ujeszmékkel kíván föllépni, mellyek legalább is egy századdal taszítják hátrább az egész állatvilágot.

És ezeket mind ki kell hallgatnom, ezeket mint vissza kell utasitanom, és mindnyájok haragját vállaimra kell vennem, mellynek súlya minden pillanatban végső feloszlással fenyegeti

szegény testemet. Hogy e tekintetben sem szólok nagyitva, néhány példa tüstént be fogja bizonyítani.

Egy ökör jelenik meg nálam, s így szól:

„Alázatos szolgája, szerkesztő ur.”

„Jó szerencse hozta önt, barátom uram.”

„Van önnek néhány pillanatnyi ideje?”

„Időm valóban igen kurtára van szabva, mert szerkesztői bajaim —“

„Értem, rövid leszek. Én igen fontos ujtással akarok föllépni.”

„Valóban?”

„Nincs különben. Eddig rendesen az ökör huzta az ekét, én tehát megmutatom, hogy célszerűbb lesz, ha ezentul az eke fogja az ökröt huzni.”

„Eke az ökröt?”

„Igen.”

„Hiszen ez képtelenség!”

„Hát aztán? Az emberek is elég képtelen ujtással lépnek föl; nem bírom tehát átlátni,

hogy mért ne tehetném én is magamat ezen uton nevezetessé.

„De gondolja meg, barátom uram —“

„A meggondolást nem igen szokták napjainkban gyakorlani az ujitók.“

„De ön ujitása minden tekintetben tökéletesen kivihetlen.“

„Hát az emberek ujitásai közül ugyan hányat vihetni ki?“

„Az igaz, de mi jobbak akarunk lenni.“

„Tehát nem veszi ön fel értekezésemet?“

„Nem.“

„Barátságunk tekintetéből sem?“

„Illy tekintetből csak emberi szerkesztők szoktak ízetlen silányságokat közönség elébe juttatni.“

„S ha e miatt ön ellensége leszek?“

„Sajnálom, de nem tehetek róla.“

„Ajánlom magamat.“

„Minden jót!“

Az ökor bömbölve távozott, s helyét rög-

tön egy karcsu termetü egér váltotta föl, igen illedelmes és nyájas hangon szólván :

„Tisztelt szerkesztő ur, igen célszerű és köszhasznu indítvánnyal van szerencsém alkalmatlankodni uraságodnak, melyet minél előbb lehető legnagyobb nyilvánosságra ohajtanék juttatni.“

„Méltóztassék, hanem csak röviden, ha szabad kérnem, mert szerkesztői bajaim olly bokrosak, hogy minden huszonnégy órában negyvennyolc óráig kell dolgoznom.“

„Nem fogom e becses időt kelletén tul fogyasztani.“

„Tehát az indítvány?“

„Röviden ebből áll : mindnyájan tudjuk, hogy nevelés hiánya az, mi napjainkban legtöbb hátramaradást és bajt okoz. Én ezuttal csupán tulajdon szerény fajomról kívánok szólni. Mi egerek azért nem juthatunk kitünőbb nevezetességhez, mert igen kevesen vagyunk. S mi okozza ezt ? A nevelés szembetünő hiánya.“

„Valóban?“

„Ugy van. Nem részesültünk jó nevelésben, s azért nem bírjuk magunkat a macskák, baglyok, tövisdisznók, egérfogók és egyéb ellenségeinktől megóni. Indítványom tehát oda van irányozva, hogy az állatvilág közös költségén olly nyilvános nevelőintézet állittassék föl, mellyben az egerek gondosan oktattassanak arra, hogy mikép kelljen ellenségeik kártékonyan ható cseleit sikeresen kikerülniök.“

„Uram, én ezen indítványt nem közölhetem.“

„Miért nem?“

„Mert nyilvános nevelésre még az annyira fölöttünk álló emberek sem igen akarnak költeni, mikép reménylhetnők tehát, hogy az állatok illy rendkívüli áldozatra fogják magokat elszánni. Minden egér maga is nevelheti kis egerét, valamint a tehén is maga nyalja borját, mikép az emberek mondani szeretik.“

„De ha az öreg egér is tudatlan?“

„Van tudatlan öreg ember is, ki maga

neveli fiát, s nagyon örvend, ha mondhatja, hogy nem messze esett fájától az alma.“

„De méltóztassék legalább indítványomat közöltetni.“

„Azt nem cselekszem, mert van elég emberi szerkesztő, ki minden dicsőségét abban keresi, ha minden számában újabb meg újabb olly sületlen indítványokkal léphet föl, mellyek másnap már önkényt feledékenység tengerébe temetkeznek.“

„Uram, méltóztassék meggondolni, hogy egykor szerény egérke szabadította meg a hatalmas oroszánt.“

„Értem, de erre csak azt válaszolom, hogy én nem vagyok oroszán.“

Az egér üdvözlés nélkül rohant el, s csaknem egy szamar patája alá került, melly nagy elbizottsággal lépett előmbe, mondván :

„Én az állatok szerkesztőjét keresem.“

„Az én vagyok.“

„Igen? örvendek.“

„Szerkesztési ügyben méltóztatik velem parancsolni?“

„Igen, azaz, kérem önt, tessék ezen utazási leírásomat minél előbb közöltetni.“

„Messze méltóztatott utazni?“

„Igen, falumból a malomba, hová két zsák buzát vittem.“

„Méltóztassék itt hagyni, majd elolvasom, s meglátom, hogy lehet é közöltetését eszközölnem.“

„Hogyan? Tehát nem elég erre nevem?“

„Az igaz, hogy ön neve nagyon ismeretes, és napjainkban igen sok helyen található; de én szerkesztési elvül tűzém ki, minden cikkely figyelmes átolvasását, mielőtt azt közönség elébe juttatnám.“

„Nevem talán mégis kivételt igényelhetne e szigorú és egyszersmind rendkívül sértő rendszabály alól.“

„Sajnálom, de én nem akarom az emberek példáját követni, s kimondott szerkesztési elveimhez tántoríthatlan hűséggel ragaszkodom.“

„Igy nem sok jó barátot fog ön magának szerezhetni.“

„Én csak a közügynek kívánok szolgálni, és minden személyes érdeket megvetéssel mellőzők el.“

„Egész fajom ellensége lesz önnek.“

„Ezzel minden részrehajlatlan böcsületes szerkesztő dicsekhetik.“

„Uram, hátha megrugom önt?“

„Akkor kénytelen leszek önt megharapni.“

„Megvetem önt!“

„Köszönöm.“

A szamár büszkén hagyott el, mintha legszébb diadalát ünneplené, s én búsán vakarám fejemet, mert mindinkább tisztább lőn előttem azon leverő meggyőződés, hogy az állatvilág haladását legalább is egy századdal taszítják vissza az efféle üggyársak! —

És azt hiszi talán a szives olvasó, hogy szerkesztői bajaim csupán az eddig elmondottakból állanak? Oh, mind ezek csak gyöngé

árnyékát képezik azon szenvedéseknek, miket még szomorú hivatalomnál fogva ki kell állanom, melly az éji nyugalmat ismeretlenné kezdi már előttem tenni, az élet örömét pedig keserü örömmé változtatá.

Midőn valamelly beküldött vagy átnyújtott cikkelyt közöltethetőnek itélek, bajjal kell még azért folyvást küzdenem. A szerző, kivált ha fiatal, mindennap kétszer jó időmet lopni, s tudakozódni, hogy mikor fog már nagybecsű munkája napvilágot látni, mellyre az egész tudós és tudatlan világ olly epedő vágygyal várakozik. S ha már megjelent a cikkely, akkor uj árja ered meg a bajoknak; a szerzők, kivált az öregek, egyetlen fölfordult bötü miatt is olly irtózatossá zajt csapnak, mintha ez által az egész állatvilág boldogsága halomra omlott volna. Ez azonban még csekélység ahhoz képest, (mit azon állatoktól kell szenvednem, mellyek magok nem irnak ugyan, hanem melyekről mások említést tesznek írásaikban. Ezen jámborok egész haragja a szegény szer-

kesztő szerencsétlen fejére ömlik. Ennek bebizonyítására néhány hozzám intézett levelet közlök, mellyek szóról szóra így hangzanak:

,Uram!

Ön állatvilági mozgalmak cím alatt olly ocsmány cikket közöltetett, melly az egész állatvilági ifjuságot sérti; ön igazat mondat ugyan, de ne feledje e közmondást: szólj igazat, s betörik fejedet.

Az ifjuság.

,Uram!

Ön előítélet cím alatt az egész nemesb macskafajt olly gyalázatosan engedé megsértetni, hogy legsanyarubb büntetésre tevé magát méltóvá. Reszkessen körmeinktől!

Több tibeti macska.

,Uram!

Ha érdeemesnek találnám önt fogaimra, már rég pora sem léteznék önnek, azon otrom-

ba gúnyért, mellyel indítványaimat rágalmaztatni engedé; így azonban csak megvetést röptek ön gyalázatos fejére, s nem akarom munkájától megfosztani a bakóinast.

Egy fiatal farkas.‘

„Uram!

Ön engem közkacaj tárgyává merészle kivetetni, ezért még szólani fogunk egymással, de beszédünknek színe véres leend!

Egy róka.‘

Illy gyönyörű levelekből már roppant levéltárat alkothatnék, sőt ezeknél sokkal gyönyörűbb a többi; miket azonban a szives olvasó iránti tiszteletből nem tartok közölhetőnek. —

Imé, illy bajokkal kell naponként küzdenem, igénytelen állatvilági szerkesztő létemre, pedig mennyi alapos ok van e szerencsétlen viszonyomban arra, hogy nyugalmasan élhessek! —

Én nem huzok fáradozásaimért díjt, álatrokonim tehát nem irigyelhetik sorsomat.

Nekem egyetlen előfizetőm sincs, következésképp a meggazdagulás veszélyétől iszonyuan távol vagyok.

Én vagyok az egyetlen állatvilági szerkesztő, tehát senki nem irigyelheti tőlem a dicsőség üres koncát.

Én magam egyetlen bötűt sem irtam e sorokon kívül, következésképp írói koszoruit senki nem féltheti tőlem.

Bundámon kívül egyebem nincs, gyalog járok, csontot rágok s vizet iszom, és így senki nem kívánhatja földi boldogságomnak rámaradását.

Barátim nincsenek, ellenségeim száma pedig rendkívül nagy; arra sincs tehát ok, hogy valaki szerencsémét irigyelje.

És mégis mennyi irtózatot bajjal kell küzdenem! Nincs nyugodt éjjelem, nincs csöndes nappalom; a csontot száraz fűzfakéreg gyanánt eszem, s minden csepp viz epévé válik torkom-

ban; ismerőseim kerülnek, rokonim csak tartózkodva merészlenek hozzám közelíteni, hogy kérlelhetlen üldöztetésnek és boszuszomjas elnyomatásnak ne tegyék ki magokat miattam!

És mind ez miért történik?

Mivel ártatlan eszközül szolgállok arra, hogy a titokban elkövetett bűnök napfényre jussanak, s hogy a báránybőrbe burkolt farkas megismertessék.

Ez minden vétkem, s ez szerkesztői bajaimnak gyöngé vázlata! —

Vége a harmadik résznek.

T a r t a l o m:

Kos ur szívbajai	4
A divatorvos	38
Az arszlánnő	65
Bevezetés	—
Magosban	76
Középen	91
Alant	136
Vadaskerti estély	159
A vállalkozó	189
A nyárspolgár	215
Fripon ur szerkesztői bajai	295

Tartalom

4	Közvetlen részletei
78	A hivatalos
65	Az igazság
—	Helyzet
70	Magasban
91	Közben
130	Alatt
150	Változó
180	Állás
215	Újabb
202	Értesítés

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

OSZKA

